

TÜRK-İŞ

Ocak 1968 Sayı 59

450.000

GECEKONDU SAYISINDAKİ ARTIŞ

**işçi ve
konut
sorunu**

TÜRK-İŞ

AYLIK DERGİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

O C A K

1 9 6 8

YIL : 5
SAYI : 59

Fiatı : 250 Krş.
1 YILLIK 25.00 TL.

TÜRK - İŞ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Seyfi DEMİRSOY

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Ülkü ARMAN

FOTOĞRAFLAR
Şehir Fotoğraf Ajansı
Adnan HASKOKAR

İDARE ve YAZIŞMA ADRESİ
TÜRK-İŞ GENEL MERKEZİ
TUNA CADDESİ
YENİŞEHİR — ANKARA
Telefon :
17 91 35

TÜRK - İŞ DERGİSİ BASIN AHLÂK
YASASINA UYMAIYI KABUL
ETMİŞTİR.

Türk-İş Basın ve Halkla Münasebetler Merkezi
rafından hazırlanan Türk-İş Dergisinin bu
yısı, Ankara'da Şark matbaasında dizilmiş, ter-
plenmiş ve basılmış; kışeler, Eser Kışede

SUNUŞ:

Saygıdeğer Türk - İş okuru,

Türk işçisinin hayatında önemli bir yeri olan ko-
nut sorununu, dergimizin bu sayısında geniş a-
raştırmalar ve Devlet Plânlama Teşkilâtının ra-
poru ile veriyoruz.

Konut sorunu üzerinde, Türk — İş tarafından u-
zun süredir yapılan araştırmalar «**Ekonomi bülteni**»miz-
de yer almıştır. Konu, işçilerin olduğu kadar, diğer yurt-
taşların da çözümlenmesini bekledikleri en önemli
problemler arasındadır. Bu sayımızda sunduğumuz ra-
kamlar, konunun son 12 yıl içinde nasıl korkunç dene-
cek oranda geliştiğini göstermektedir. 1955 yılında 50
bin olan gecekondulu sayısının bu yıl 450 bine çıkması,
gelecek için bizleri nasıl bir problemin beklediğini ispat-
lamağa yeterlidir. Gözlerimizin önüne serilen bu acı ger-
çekler, elbette bilinçli bir çalışma ile çözümlenebilir, an-
cak bu şimdiye kadar yapılmamıştır ve pek de yapıla-
cağa benzememektedir.

Konut sorunu, çok cepheli bir problem olarak kar-
şımıza dikilmektedir. Hızlı şehirleşmenin ve ekonomik
güçsüzlüğün yarattığı gecekondulu, sosyal tepkiler de do-
ğurmakta ve önemli yeni sorunları ortaya çıkarmakta-
dır.

Bu sayımızda bütün ayrıntıları ile okuyacağınız
«İşçi ve konut sorunu» ilginizi çekecektir.

59uncu sayımızı tamamlarken bir yılı daha geride
bırakmış bulunuyoruz. 1967 yılı, işçi sorunları
bakımından olduğu kadar, iç ve dış olaylar yönünden
de oldukça hareketli geçmiş özelliklerle millî davamız
olan Kıbrıs ön planda yer almıştır.

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, yeni yıl mesajın-
da, Türk işçilerinin bu konulardaki görüşünü bir defa
daha açıklamıştır.

Yeni yılla birlikte bazı sendika ve Federasyonla-
rımız genel kurullarını yapmaktadırlar. Bunlar-
dan Metal-İş Federasyonu, Yol-İş Federasyonu, Çimse-
İş ve Ağaç-İş sendikalarının kongrelerine sunacakları
çalışma raporlarını da bu sayımızda okuyacaksınız. İşçi
ve yurt sorunlarının ele alındığı raporlar, işçi kuruluş-
larının görüşlerini açıklamaktadır.

Dergimizin «**Dünyadan olaylar**» kısmında da ge-
çen ay yapılan Amerikan İşçi Sendikaları Konfederas-
yonu kongresi ile İngiliz sendikalarının devalüasyon
karşısındaki tutumları hakkında da ilginç yazılar bu-
lacaksınız.

Saygılarımızla

Sosyal güvenliğin temeli...

Gelişmekte olan ülkelerin uygar bir toplum yaratma, insanların daha iyi yaşama düzeni kurma çabaları temel sorunlarımızın kaynağıdır. Türkiye, uzun yıllar bu mücadelelerden geçmiş, ancak istenilen seviyeye erişememiştir. Bunun nedenleri de elbette düzensiz bir çalışmanın sonucudur.

İnsan yaşadığı sürece, daha iyi bir düzenin özlemi içindedir. Değişmeyen bir tabiat kuralıdır bu, ve temel sorunları yaratır. Bir hayat boyu gösterilen çaba, ailenin kendi malı olan rahat bir yuvaya sahip olmasıdır. Bu gerçek, konut sorununu devlet görevleri arasına da almıştır.

1961 Anayasası ile yerini kesinlikle alan konut sorunu, plânlı dönemden evvel bilinçsiz bir mücadele yüzünden bugün toplumun en büyük dertlerinden biri haline gelmiştir. İstatistiklere dayanılarak alınan rakamlar, başdöndürücü bir yükseliş göstermiş ve 1955 yılında Türkiye'de 50 bin olan gecekondulu sayısı 1967 yılında 450 bin'e çıkmıştır. Artan nüfusla büyük bir dengesizlik gösteren bu gerçek, gelecek için insanı bugünden korkutacak bir tablo olarak gözlerimizin önündedir.

Son yıllarda köylerden şehirlere doğru artan akın ve nüfus yükselişi, ekonomik güçsüzlükle birlikte konut problemini doğurmuştur. Hızlı şehirleşmenin etkilediği bu durum, gecekondulu dediğimiz yeni bir sorun yaratmıştır. 1952 yılından sonra Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından ele alınan sosyal konut problemi, plânlı bir seyir göstermektedir. Sosyal Sigortaların işçilere kredi karşılığı yaptırdığı işçi konutları günümüzün şartlarına daha uygun olarak değişikliklere uğrayarak zorunluğunu hissettirmiştir.

Gecekondulu problemi, bir bakıma işçi problemi de. Bugün 450 bin gecekonduda oturan vatandaşın yüzde 70'i işçidir. Bu sebeple, Türk-İş ve ona bağlı kuruluşlar, Türk işçilerine daha düzenli iş şartları yaratma yanında, düzenli yaşama

imkânını veren konut problemine de ciddi olarak sarılmışlardır. Çünkü sosyal güvenliğin temeli konuttur.

Türk-İş tarafından uzun süreden beri bu konuda yapılan araştırmalar bazı acı gerçekleri ortaya koymuştur. Bu, konutların yerleşme şartlarıdır. Uluslararası standartlara göre oda başına düşen nüfus sayısı bir olmasına rağmen bu Türkiye'de 2,52 kişidir. Bunun yanında, konut probleminin en önemli noktalarından biri de, konutların sağlık şartlarına uygun yapılması gelmektedir. Alınan bilgilere göre konutların yüzde 26'sı yetersiz, yüzde 33'ü de orta derecede sıhhi şartlar içinde bulunmaktadır. Devlet Plânlama Teşkilâtının yaptığı araştırmalarda da, barınma ihtiyacı için konut yapılmadığı, ancak lüks konut oranının fazla olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'de şehirleşme ve köyden akın sonucu, konut yapımını tesirsiz bırakmaktadır. Nitekim 1955 yılında yüzde 41.71'e çıkmıştır. Bu dengesizlik şehirlerde gecekondulu yapımını artırmakta ve özellikle büyük şehirlerde başdöndürücü bir hız göstermektedir. Bu şehirler arasında İstanbul ve Ankara'yı Adana ile İzmir izlemektedir. İstanbul'da 120 bin, Ankara'da 70 bin gecekondulu tespit edilmiştir ve buna göre şehir nüfusunun büyük bir kısmının gecekonduda oturduğu kolaylıkla görülmektedir.

Yurt sorunlarını temel ilke olarak kabul eden ve bunu cesaretle savunan işçi kuruluşlarının çabası bu sorunu yenmeğe yeterli değildir. Bu yüzden konut problemini tüm olarak ele almak ve büyük bir güçle sarılmak lazımdır.

Gerçekten acı bir tablo, ancak plânlı ve bilinçli bir çalışma ile yenilmiyecek bir problem değildir...

1968'e
girerken

TÜRK İŞÇİSİ SORUMLULUK ve HİZMET YARIŞININ ÖNCÜSÜDÜR

Acı ve tatlı günleriyle bir yılı daha geride bırakmış bulunuyoruz. Geçen bir yılın, Türkiye'mizin çözüm bekleyen problemlerini hal yolunda başarılarla dolu olduğunu söylemeye imkân yoktur. Ama buna rağmen, 1968'e ümitle bakıyor, yeni yılı sosyal adaletin ve yurt kalkınmasının gerçekleştirilmesi için başarılı adımların atılacağı bir yıl olarak görmek istiyoruz.

Yüzyıllardır dünyada barış için, ekmek için ve özgürlük için mücadele ediliyor. Bu mücadelenin öncülüğünü ise, hemen her yerde, demokratik ilkeleri benimsemiş, yürekleri yurt ve insan sevgisi ile dolu sendi kacılar yapmaktadır. Yurdumuzda, demokrasi içinde kalkınma, az gelişmiş bir ülke olmaktan kurtulma mücadelemiz başarıya ulaşacaksa, bunun en büyük şeref payı «barış, ekmek, özgürlük» ilkelerini candan benimsemiş Türk işçilerinin olacaktır.

İşçi kardeşlerim,

Aziz Türk Ulusu,

Yurdumuz geri kalmış bir ülkedir. Yurdumuzu geri kalmışlıktan kurtarmak hepimizin ortak amacıdır. Yıllardır bunun mücadelesini yapmakta, sefalet ve cehaleti yok etmek için çaba sarfetmekteyiz.

Kalkınma için seçtiğimiz yol bellidir: Demokrasi içinde, sosyal adalet ilkelerinin tamamen benimsenip uygulandığı plânlı bir kalkınmayı benimsiyoruz. Büyük kitlelerin sefaletini devam ettirecek, herkese eşit fırsat tanımayacak, insan haysiyetine uygun bir yaşayış imkânı sağlamayacak kalkınmayı gerçek kalkınma saymıyacağız. Artan milli gelirin adil ölçüler içinde dağılması ilkesinden asla vazgeçmeyeceğiz.

Yurdun çözüm bekleyen yüzlerce sorunu vardır. Türk-İş bu sorunların halli için görüşlerini açıklamakta yetkililere yol gös-

DEMİRSOY'UN YURT
DIŞINDAKİ İŞÇİLERE
YENİ YIL MESAJI

Türk işçisi, yurda hizmeti görev değil, şeref saymaktadır ...

Yurdumuzdan uzak-
larda, yeni bir yıla
daha giren aziz işçi kardeş-
lerim;

Türkiye İşçi Sendikaları
Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)
adına yeni yılınızı kutlar,
sizlere çalışmalarınızda ba-
sarılar dilerim.

Kardeşlerim,

Yurt kalkınmasının ağır
yükünü günlük hayatınızın
her ânında omuzlarınızda
hissederek, aç ve tatlı gün-
leriyle, bir yıl daha geride
bıraktık.

Yurda hizmeti sadece bir

görev değil şeref kabul eden
bizlerden, tarihimizin hiçbir
devresinde raslanılmayan a-
ğırlıkta sorumluluklar bek-
leniyor.

Omuzlarımızda yüksele-
cek ve çağdaş uygarlık dü-
zeyine ulaştıracak bir dev
Türkiye isteniyor.

Kardeşlerim,

Şurası unutulmamalıdır
ki, geri kalmışlıktan kur-
tulumak, ortak çabamıza
bağlıdır. Bunun nimetlerin-
den, belki de bir iki nesil
yararlanabilmek imkânını
bulamayacaktır; fakat ço-
cuklarımıza, çektiğimiz sı-
kıntıları asla duyurmaya-
cak bir düzen bırakacağız.

Sosyal adalete dayanan ileri
Türkiye'yi yaratacağız....

Hedefimiz belli!

Anavatanın uzaklarda
çalışan Türk işçileri,

İleri Türkiye'yi yaratma
yolundaki çabamız, binbir
sıkıntı içinde gösterdiğiniz
fedakârlıktan, feragatten
kuvvet alıyor. Bunu biliniz.

Yarın yurda dönecekssi-
niz. Sizleri yeniden aramız-
da ve saflarımızda görece-
ğimiz gün, Türk İşçi Hare-
keti'nin ve Türkiye İşçi
Sendikaları Konfederasyo-
nu'nun bayramı olacaktır.

1968'e girerken, gönül-
lerimizin sizlerle beraber
olduğunu unutmayınız.

termektedir.

Yeni bir yıla girerken kötümser bir
tablo çizmek niyetinde değiliz. Ama, gerçek-
çi olmadan sorunları çözemiyeceğimizi de
bilmek zorundayız.

Problemler ne kadar büyük olursa ol-
sun, gönüllerimiz yurt sevgisiyle insan sev-
gisiyle dolu oldukça yenilmeyecek güçlük
olmadığına inanıyoruz.

Bu duygular içinde, Türk işçisi büyük bir
sorumluluk ve hizmet yarışının öncüsü ol-
muştur.

Dünyanın içinde bulunduğu nazik du-
rum, bütün iyimser görüşlere rağmen ciddi-
yetini muhafaza etmektedir. Milletler toplu-
luğu içinde Türkiye'nin kaderi bütün insan-
ların daha iyi bir hayat düzeyine erişmesine
göstereceği çaba yönünden de önem kazan-
maktadır. Bunu yakın bir geçmişte son Kıb-

rıs buhranında da gördük ve hissettik. Ar-
tık dünya içinde yalnız kendisi için yaşayan
bir ülke yoktur. İnsanlığın ileri uygarlığa
kavuşması savaşı ve birliği vardır. Kıbrıs-
taki soydaşlarımızın, yıllardanberi özlemini
çektikleri barış, ekmek ve özgürlüğe kavuş-
maları için Türkiye'nin gene elinden gelen
her çabayı göstereceğinin bütün dünya ta-
rafından bilinmesini isteriz.

On binlerce işçi kardeşimiz 1967 yılını
da yurt dışında, çalışmak için gittikleri ya-
bancı ülkelerde geçirmişlerdir. Evlatlarını-
nın yurt ekonomisine hizmetleri büyüktür.
Onların fedakârlıklarını minnetle anıyor ve
bu işçilerimize yurtda çalışma imkânı yara-
tabileceğimiz günleri dört gözle bekliyoruz.

1968 yılının bütün Türk ulusuna ve
dünyaya uğurlu olmasını barış, ekmek ve
özgürlük ilkelerini gerçekleştirmesini te-
menn ediyoruz.

GÜMRÜKTE — Yılbaşı ve bayram tatillerini Türkiye'de geçirmek üzere yurda dönen işçiler gümrüklerde kalabalık kuyruklar meydana getirmişlerdir. Resimde, Sirkeci garında gümrük kontrollerini yaptırmak üzere sıra bekleyen işçiler...

Bayram ve yılbaşı tatilinden yararlanan işçiler yurda döndü

OLAYLAR

A lmanya'da çalışmakta olan Türk işçilerinden bir kısmı, Yılbaşı ve Şeker Bayramını geçirmek üzere geçtiğimiz ayın son haftasında yurda izinli olarak gelmişlerdir.

Gelen işçilerin çoğunluğu, Almanya'daki çalışma şartlarının geçmiş yıllara oranla güçleştiğini ve ücretlerin tatminkâr olmadığını söylemişler, bu arada kadın işçiler geri dönmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Son işçi treni ile gelen 1600 işçi 22,5 milyon mark getirmiştir.

YURDA GİREN İŞÇİ DÖVİZİ

Bu yıl Kasım ayı itibarıyla yurt dışında çalışan işçiler Türkiye'ye 81 milyon dolarlık döviz göndermişlerdir. Geçen yıl bu

miktar 98 milyon dolar olmuştu. İlgililer Batı Almanya'daki ekonomik kriz yüzünden işerinden çıkarılan Türk işçilerinin çokluğundan döviz kaybına uğranıldığını, ancak bunun gelecek yıllarda artacağını ifade etmişlerdir.

ALMANYA DAHA ÇOK İŞÇİ İSTİYOR

Alman İş Bulma ve İşsizlik Sigortası Kurumu Türkiye Müdürü Herr Theodor Maquard, geçtiğimiz ay içinde verdiği yıl sonu demecinde, 1968 yılı içinde Almanya'nın Türkiye'den fazla miktarda işçi alacağını bildirmişti.

Herr Theodor Maquard, 1968 yılı içinde işçi sevkiyatının üç misli artacağını söyleyerek şöyle demistir:

«İstatistiklere göre Alman İş Bulma Kurumunun İstanbul'da kurduğu 1962 yılından bugüne kadar Batı Almanya'ya 173 bin Türk işçisi gönderilmiştir. Yine son istatistiklere göre, Almanya'da bugünkü Türk işçi sayısı 135 bin civarındadır. Geçen yıllarda 30-35 bin arasında olan işçi sevkiyatının 1967 yılında düşmesi bugün Alman ekonomisinin içinde bulunduğu geçici kriz yüzündendir. Halen Almanya'da kış sezonu yüzünden işsiz sayısı 400 bindir. Ancak Almanya'nın iktisadîyatında açık bir düzelme görülmektedir. Bu sebeple 1968 yılında Türkiye'den yapılacak işçi sevkiyatının üç misline, yani 15 - 20 bine yükselmesi beklenmektedir. »

DOK-GEMİ-İŞ'in kongresi yapıldı

Türkiye Liman, Dok ve Gemi Sanayii İşçileri Sendikası (DOK GEMİ-İŞ) nin genel kurulu 24 Aralık'ta İstanbul'da Liman lokantasında yapılmıştır.

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Ulaştırma Bakanı Saadetdin Bilgiç, Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, işçi milletvekillerinden Metal-İş Federasyonu Başkanı Kaya Özdemiroğlu ve Çimse-İş Genel Başkanı Hasan Türkay ile diğer sendika yöneticilerinin katıldığı kongre altı saat aralıksız devam etmiştir.

Türk-İş Başkanı Demirsoy'un Başkanlık ettiği Genel Kurulda, çalışma raporunun okunmasından sonra konuklara söz verilmiş ve ilk olarak Ulaştırma Bakanı Bilgiç söz almıştır.

Bilgiç, iktidar partisi olarak fiat politikasının önemle ele alındığını belirterek konuşmasına başlamış daha sonra yapılmakta olan tersaneler hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Ulaştırma Bakanı yakın bir gelecekte başlayacak olan üçüncü dönem toplu sözleşmelerin de önemine değinmiş ve «yurt kalkınmasına hizmet eden Türk işçisinin alın terinin karşılığını vermek vazifesidir» demiştir.

Daha sonra Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem konuşmuş, asgari ücret politikasının ele alındığını ve bu konuda Türk-İş, İşverenler Konfederasyonu ile Bakanlıktan beşer kişi olmak üzere 15 uzmanın asgari ücretleri tespit ettiğini belirtmiş, daha sonra işçi çocuklarının eğitimi için 30 milyon lira ayrıldığını söylemiştir.

Çimse-İş Genel Başkanı Hasan Türkay, işçi lehine çıkarılan ka-

nunlardan bahsetmiş, Metal-İş Federasyonu Başkanı Kaya Özdemiroğlu da genel işçi sorunları hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

Konuşmalardan sonra, çalışma raporunun görüşülmesi yapılmış, son olarak da seçimlere geçilerek, Başkanlığa Mahmut Yüksel, Genel Sekreterliğe Kâzım Yetmişbir ve Mali Genel Sekreterliğe de Nejat Karacagil getirilmiştir.

Beş işçi kuruluşu kongre yapıyor

Yeni yılın ilk ayında Türk-İş'e bağlı beş kuruluşun genel kurulu toplanacaktır.

6 Ocak'ta Metal-İş Federasyonu, 10 Ocak'ta Yol-İş Federasyonu, 19 Ocak'ta Çimse-İş Sendikası 17 Ocak'ta Ağaç-İş Sendikası 21 Ocak'ta Ulaş-İş Federasyonu genel kurulları, işçi ve yurt sorunları üzerinde önemli kararlar alacaklardır.

Beş işçi kuruluşu da, genel kurullarında görüşülmek üzere birer çalışma raporu hazırlamışlardır. Türk İşçi Hareketinin ve tüm yurt sorunlarının eleştirildiği raporlarda şöyle denilmektedir :

METAL - İŞ FEDERASYONU ÇALIŞMA RAPORU

Türkiye'nin temel sorunlarından ve bu konuda Federasyonun görüşlerinden başlayan raporda özellikle, hayat pahalılığı ve ücret artışları, toprak reformu, vergi reformu, dış ticaretin devletleştirilmesi konusu, tasarruf bonuları ile ilgili yeni kanunun, asgari geçim indirimi ile ilgili görüşler, sosyal güvenlik ve Sosyal Sigortalar konuları, 274 ve 275 sayılı

KAYA ÖZDEMİR
Metal-İş Federasyonu Başkanı

kanun değişiklikleri, işçi ücretlerine ikramiyelerin eklenmesi, aşırı akımlar ve Kıbrıs sorunu üzerinde durulmaktadır.

İşçi ücretlerine toplu sözleşmelerle yapılan zamların, vurguncular ve insafsızlar eline geçtiği belirtilen raporda, fiatların durmadan arttığı, araçlar eliyle yürütülen gıda satışlarının müstahsil müstahsil aleyhine işlediği ve ücret artışlarının belirli bir seviyede durdurulması gerektiği kaydedilmektedir.

TOPRAK REFORMU

Toprak reformunun, sanayileşmenin gerçekleşmesi halinde tarımsal reformla birlikte ele alınmasına değinen raporda şöyle denilmektedir :

«Bize göre Türkiye'nin en önemli meselesi sanayileşmektir. Sanayileşmedikçe riyazi bir takım hesaplarla toprakların dağıtılmasının, ne dağıtılana ne de dağıtana bir fayda sağlayacağına inanmıyoruz. Çağımızın tarımı makinalaşmış tarımdır. Sun'i gübre reyî sağlamadıkça, sun'i gübre fabrikaları yapmadıkça, erozyona karşı tedbir almadıkça, traktör vs. tarım araçlarını köylümüzün

sa'ın alma gücüne göre fiat ayarlaması yapılmadıkça toprak reformu sadece raporlarda ve seçim beyannamelerinde kalmaya ve istismar vasıtası halinde işlemeye mahkûmdur. Önce tarım reformu gerçekleştirilmeli, sonra da adil bir toprak dağıtımına, mülkiyet hakkını zedelemeyecek bir dağıtımına gidilmesi gerektiği ineniyoruz.»

VERGİ REFORMU

Vergi reformu konusuna değinen çalışma raporu, Türkiye'de millî gelire oranla vergi adale-tinden söz etmenin imkânsız ol-duğu, vergi kaybı ve kaçakçılığı-na sebep olan durumların sürat-le giderilmesi gerektiği ve yeni sistemlerin kurulmasını kaçınıl-maz bir zorunluk olduğu üzerin-de durmaktadır. Vergi politikası-nı düzenlerken, yurdun geri kal-mış bölgelerine yapılacak yatırımlar için bazı bağışıklıklar ta-nınması ve yapılacak tesislerden yatırımı yapanların beklediği ge-lir kaynaklarının değerlendirilme-si gerektiğine işaret edilmekte, dış ticaretin devletleştirilmesi fikrine de daima karşı çıktığı kaydedilmektedir.

DİĞER KONULAR

Tasarruf bonoları kanununu değiştiren 930 sayılı kanunu memnuniyetle karşıladıklarını be lirten raporda asgari geçim indiri-mi üzerinde de durulmakta ve kanunun uygulanmamasını ve ve rilen sözün yerine getirilmemesi-ni kınamaktadır.

Yer altında çalışan işçilerin emeklilik yaş haddinin 50'ye indirilmesi ve kadın işçilerimizin evlenmeleri halinde ödeneklerini toptan almalarını sağlayan tekli-fin kanunlaşması üzerinde de du-rulmuş ve bunun yanısıra iş ka-zalarını önleyici tedbirlerin alın-ması gerektiği ve yurt çapında iş kazalarına karşı kampanya açıl-ması zorunluğunun kaçınılmaz bir ödev olduğu işaret edilmekte-dir.

274 ve 275 sayılı kanunların değiştirilmesi yolundaki çalışma-lara da değinen raporda şöyle de-nilmektedir :

«Türk işçileri ve Türk işçileri-nin temsilcileri olarak üzerinde en fazla hassas olduğumuz konu haklarımızın kısıtlanmak isten-mesi veya bu konuda bir istismar vasıtasının hazırlanmasıdır. 274 ve 275 sayılı kanunlardaki boşluk ların giderilmesi ve kanunların değiştirilmesindeki zarureti Fe-federasyon olarak biz de hissediy-o-ruz. Sendika muhtariyetini zede-lemekten kanunda yapılacak de-ğişikle sendika içi denetimi zorun-lu kılacak ve ana tüzüklerin de-mokratik esaslar dışında hüküm getirmesine engel olacak hüküm-ler sendikalar kanununa mutlaka konmalı, yurt dışından yardım a-lan sendikaların sadece bu yar-dımları nereye harcadıklarını hü-kümetin kontrol yetkisi tanınma-lıdır. Bu yetkinin sınırlı olması ve kullanılma şekilleri keza ka-nunda belirtilmelidir.»

Raporda, işçi ikramiyelerinin ücretlere eklenmesinin Federas-yon görüşü olduğu ve Millet Mec-lisinde bulunan tekliflerin bir an önce kanunlaşması temennisinde bulunmaktadır.

AŞIRI AKIMLAR

«Demokratik nizamın vazgeçil-mez temel meselelerinin ön safın-da sendikalar gelmektedir. Hür sendikaların bu düzendeki yerini ve görevini ideolojik gayelere va-sıta etmek isteyenler aşırı akım-ların birer piyonu haline gelmiş-tir» diyerek aşırı akımlara değ-i-nen rapor, komünizmle mücadele de geç kalınmadan yeterli tedbir-lerin alınması zorunluğuna işa-ret etmektedir.

Kıbrıs konusu üzerinde de du-ran rapor, Türkiye'nin en büyük milli davasının Kıbrıs olduğunu ve Türk işçilerinin Kıbrıs dava-sında başlangıcından bugüne ka-dar soydaşlarımızın haklarını ko-ruma ve Ada üzerindeki Türk haklarından vazgeçilmemesi ge-rektiği fikrini açık yüreklilikle

savunduklarını kaydetmektedir.

Raporda daha sonra teşkilat çalışmaları üzerinde de durulmak tadır.

YOL - İŞ FEDERASYONU ÇALIŞMA RAPORU

HALİT MISIRLIOĞLU
Yol-İş Federasyonu Başkanı

Türk İşçi Hareketinin bugüne kadarki oluşumunu ele alarak baş-layan Yol-İş Federasyonu rapo-runda, plân, eğitim politikası, sağ-lık, konut, istihdam ve işsizlik, kalkınma hızı, çalışma sorunları, nüfus, fiatlar, dış ticaret, dış borç-lar, toprak ve tarım reformu, vergi ve döviz kaçakçılığı ve koo-peratifçilik sorunları üzerinde durulmuş ve geniş yer verilmiş-tir.

Eğitim konusuna yurt ölçüsün-de önem verilmesi gerektiğine de-ğinen rapor, «Bu ülkede işçiden sendika liderine ve politikacısına kadar herkes yeni bir çalışma ve işbirliği ruhuyla canlanmadıkça, kendisini hayatın her kademesin-de eğiterek daha kısa zamanda daha az masrafla daha çok verim elde etme yollarını arayıp bulma-dıkça millî ekonomimizin geliş-

mesi hayal olur» demektir. Sağlık sorununun Türkiye'nin en önemli konularından biri olduğu üzerinde duran çalışma raporu, Federasyonun bütün vatandaşları kapsayan bir «Sosyal sağlık politikası» kurulması tezini savunduğunu ve koruyucu hekimliğe önem verilmesi gerektiğine işaret etmekte ve şöyle demektir :

«Birinci Beş Yıllık Planda, Türkiye çapında bir sağlık sigortasının kurulabilmesi için çalışmalara başlanacak, denmesine rağmen bu dönemde işçilerin kendi paralarıyla kurdukları ve işlettikleri sosyal sigortaların olumlu çalışmaları yanında gözle görünür bir gelişmenin olduğu söylenemez. Bütün vatandaşları kapsayan bir (Sosyal Sağlık Sigortası) kurulmalıdır. Hastalanan bir insanı tedavi etmek büyük bir iş sayılmamalıdır.»

KONUT SORUNU

Konut sorunu üzerinde raporda şöyle denilmektedir :

«Sanayileşmenin ve dolayısıyla hızlı şehirleşmenin tabii bir sonucu olarak her memlekette olduğu gibi Türkiye'de de konut sorunu önem kazanmıştır. Bu hareketin sonucu ucuz konut sahibi olmanın zorlaşması şehirlerde süratle büyüyen gecekondu mahallelerinin meydana gelmesine sebep olmuş ve bu durumda Türkiye'miz büyük sosyal ve ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Tedbir olarak ilk plan da düşünülen kullanılmaz durum da olan gecekonduların yıkılmasıdır. Ancak bu bölgelerdeki gecekonduların yıkılması da, içinde oturan ailelere konut veya konut kredisi sağlanmasına bağlıdır.»

İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

Türkiye'deki işsizliğin değişik bir karakter taşıdığına işaret eden rapor, tam istihdama gidildiği takdirde, sıhhatli bir ekonomiden söz edilemeyeceğini kaydetmekte ve uzun süreli tedbirler alınmasını istemektedir.

Çalışma sorunları kısmında da,

Türkiye ölçüsünde asgari ücret uygulamasına gidilmesi ve yurt dışına işçi gönderilmesine son verilmesi istenmekte, fiatlar bölümünde de, piyasada istikrarın sağlanması için ciddi tedbirlerin alınması zorunlu görülmektedir.

DIŞ TİCARET

VE DIŞ BORÇLAR

Dış Ticaret konusuna geniş şekilde yer verilen raporda, yurdumuzun kalkınabilmesi için, ihracat ve ithalatta denge sağlanmasının zorunlu olduğu ve ithalatın yüksek tutulması gerektiği, sanayileşme temposunun hızlanması oranında, Türkiye'nin bugün 2 milyar'a yakın borcu bulunduğu belirtilerek bu konuda belirli bir politikanın izlenmesi istenmektedir.

TOPRAK VE TARIM

REFORMU

1961 Anayasa'sında öngörülen topraksız ya da az topraklı çiftçiyi toprak sahibi yapma politikası üzerinde önemle duran çalışma raporu özetle şöyle demektir :

«Toprak reformu, ne toprak sahibinden toprağını alıp başkasına verilmesi ne de reformla ilişkili diğer tedbirler alınmadan iş olsun diye bunun sözü edilmesidir. Toprak reformu bir kaç köye hükmeden ağanın kurduğu saltanatın sona ermesi ve insanın benliğine kavuşabilmesinin ifadesidir. Reform reel verimliliği sağlamak için lüzumludur. Reel verimlilik ise tarımda gerekli malzeme teçhizatı toprak sahibine verilmesi ile mümkündür. Halen karasapanla toprağı işlemek için uğraşan köylümüze halen kadastro yapılmamış nerde ne kadar var olduğunu bilmediğimiz toprağı dağıtsak bile istenen netice elde edilemeyecektir. Tarım reformunun gerçekleşmesi, bir taraftan çiftçinin bilgisini artırmak, diğer taraftan yoğun bir sanayileşme hamlesi yapmamızla mümkündür. Sulama tesisleri-

den, gübreden, traktörden ve puluktan yoksun köylüye dağıtılacak toprak belki onun yurduna yuvasına bağını arttıracak, verimi etkilemeyecektir.»

Raporda bu konudaki tavsiyeler de yer almakta, daha sonra vergi ve döviz kaçakçılığı konusuna değinilerek, Planlama Teşkilatının benimsediği fikirlerin hükümet tarafından tatbik edilmediği belirtilmektedir. Rapor, vergi kaçakçılığının, gelir ve servetin iyi kontrol edilmemesi sonucunda meydana geldiğini, lüks istihlâk maddelerine vergi konulması yanında, geniş halk kitlelerinin ihtiyaç maddeleri üzerine vasıtalı tatbik edilmesi ıleri sürmektedir.

Çalışma raporu kooperatifçilik konusu üzerinde de görüşünü belirttikçe, kooperatifçiliğin yurt kalkınmasındaki önemine değinerek, Türkiye'de çiftçinin yüzde 32 sinin kooperatifleşmiş durumda olduğu açıklanmaktadır.

Raporun son bölümünde ise kanunlar ve bu konudaki Federasyon görüşü yer almıştır.

ÇİMSE - İŞ SENDİKASI ÇALIŞMA RAPORU

HASAN TÜRKAY

Çimse-İş Sendikası Başkanı

Çimse-İş Sendikası çalışma raporunda, toplumu ilgilendiren konular üzerinde önemle durularak eleştirilmekte ve sendikanın görüşü açıklanmaktadır.

VERGİLENDİRME

Raporun giriş kısmında yer alan vergileendirme konusunda, Türkiye'de büyük bir vergi adaletsizliğinin var olduğu ve bunun yurda zararlar getirdiği kaydedilerek şöyle denilmektedir :

«Vergi adaletinin mevcut olmadığı bir ülke olarak, bu adaletsizliği her fırsatta belirtmekte ve ilgililerin gözü önüne sermekte fayda mülahaza ediyoruz. Vergi adaletsizliği, verginin tahakkukundan tahsillâtına kadar geçirdiği her safhada memleketin zararına işlemektedir. Mevcut sistem içinde ücreti dışında başka ca geliri olmayan işçi verginin en büyük yükünü çekmekte, mahdut gelirinin bir kısmını vergi olarak hazıneye en dürtüst şekilde ödemektedir. Astronomik gelire sahip vatandaşlar türlü formüllerle vergi kaçakçılığı yaparken, işçiler hazinenin gelirine kendi paylarına katıkıda bulunmaktadır. Bu yüzden ilerisi için çok tehlikeli bulduğumuz bu dengesizlik ortaya çıkmakta, bir kısım vatandaşlar hudutsuz imkânlar içinde yaşarken, diğerleri yaşama mücadelesi yapmaktadır. Bu yüzden vergi adaletini süratle temin edecek reform kanunlarına ihtiyaç vardır.»

ASGARI GEÇİM İNDİRİMİ

Asgari geçim indirimi uygulamasının ertelenmesi ve bunun yarattığı güçlükler üzerinde duran rapor, geçim indiriminin asgari ücret seviyesine çıkarılması gerektiği fikrini savunarak şöyle demektedir :

«Vergileendirme hakkındaki fikirlerimizde belirttiğimiz gibi haddizatında 150 liralık geçim indirimi dahi tatminkâr olmaktan uzaktır. Gerçekte geçim indiriminin sosyal espirisi zaten budur.

Hükümetler bütçe açığını bahane ederek vergi indirimi muafiyetini uygulamaktan kaçınacakları yerde, vergi kaçakçılığını önleyici müeyyideeri daha titizlikle uygulamak yolunu tercih etmelidir.

Zam konusundaki görüşlerde de, işçinin toplu sözleşmelerle elde ettiği ücretlerin durmadan artan hayat pahalılığı sonucunda tesirsiz kaldığı, ücretlerde ve fiatlarda istikrarı sağlayıcı tedbirlerin süratle alınmasının şart olduğu belirtilmektedir. Tasarruf bonusu kanunundaki değişikliğin işçi yararına olduğu kaydedilen raporda, bono ticareti yapanlarla sıkı mücadeleye girilmesinin kaçınılmaz bir gerçek olduğuna işaret edilmektedir.

TOPRAK REFORMU

Rapor toprak reformu kısmında şöyle demektedir :

«Anayasamızın 37. maddesinin toprak reformu diye adlandırılan bu hükmünün gerekçesi muhakkak ki, bugün memleketimizdeki toprak dağılımında mevcut adalet sizlikten, gerçekten bugün yurdumuzda verimli ve işe yarar toprakların büyük bir kısmı toprak ağaları diye isimlendirilen muayyen şahıs ve ailelerin elinde dir. Bu durum köylüyü köyden uzaklaştırmakta ve büyük şehirlere doğru hızla bir göçe sebebiyet vermektedir. Büyük şehirlere veya sanayi bölgeleri istikametindeki bu göçün çok yanlı tesirleri olduğu bir gerçektir. Ezcümle, şehir ve sanayi bölgelerinde teşekkül eden işsizler ordusu düşük ücretlerle işe razı olmakta ve bu sahada bir enflasyon yaratmaktadır. Şehre akımı durduracak en müessir çare köylüyü toprağa bağlayıcı tedbirlerin alınmasıdır. Bu tedbirlerin toprak reformunu, tarım reformu ile birlikte mütalaa etmedikçe neticenin hüsrana olması ihtimali dahilindedir»

MESKEN PROBLEMİ

İşçilerin yüzde 90'ının gecekonduarda oturduğuna işaret c-

dilen çalışma raporunda, Sosyal Sigortalar Kurumunun takip etmekte olduğu politikanın yeterli olmadığı ve yüksek ücretle çalışan kimselerin yararlandığı, asıl ihtiyaç sahibi dar gelirli işçilerin ise sefaletle baş başa bırakıldıkları belirtilmekte ve kurulacağı duyulan «Devlet mesken ofisinin» verimli neticeler vereceğine işaret edilmektedir.

Çalışma raporu, Kıbrıs konusuna, sağlık sorunlarımıza ve eğitime de yer vererek, sendikanın işyeri ve bölge olarak açtığı seminerlerin yararlı sonuçlar verdiği belirtilmektedir.

PORSELEN YOLSUZLUĞU

Raporun büyük bir yer işgal eden kısmı da, Sendikanın üzerinde önemle durduğu Porselen yolsuzluğudur. Milli sanayimize indirilmek istenen darbe olarak nitelendirilen bu konuda yapılan çalışmalar uzun uzun belirtmekte, ayrıca Genel Başkan Hasan Türkay'ın Millet Meclisine verdiği önergeye de dikkat çekilerek ilgili soruşturma sonucunda 28 firmadan 6'sının suçlu görüldüğü haydedilmektedir.

AGAÇ-İŞ SENDİKASI GENEL KURULU

Ağaç-İş sendikası genel kurulu 17 - 19 Ocak günlerinde Kızılay genel merkez salonunda yapılacaktır.

ULAŞ - İŞ FEDERASYONU GENEL KURULU

Türkiye Deniz Taşımacılığı İşçi Sendikaları Federasyonu (ULAŞ-İŞ) üçüncü genel kurulu 21 Ocak pazar günü İstanbul'da yapılacaktır.

Yurt ve işçi sorunlarının ele alınacağı genel kurul bir gün devam edecektir. Federasyon çalışma raporunda, geçen yıl kabul edilen Deniz-İş Kanunu üzerindeki çalışmaların olumlu sonuçlar vermesi üzerinde de durulmuştur.

KONUT

SORUNU VE İŞÇİLER

d evlet,yoksul veya dar ge
lirli ailelerin, sağlık
şartlarına uygun konut
ihtiyaçlarını karşılayı
cı tedbirleri alır...

Anayasa

KALKINMA PLÂNINDA KONUT BUGÜNKÜ DURUM

Konut konusu dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, yurdumuzda da halli güç bir problem olarak ortada durmaktadır.

Çeşitli nedenler yüzünden şehirlerin hızla kalabalıklaşması, konut ihtiyacının da aynı oranda artmasına sebep olmuştur. Devletin bu problemi önemsememesi, halkı, bu en tabii ihtiyacı karşılamak için çareler aramaya zorlamış ve bulunan çare gecekondulaşma olmuştur.

Aradan geçen yıllar içinde, bütün büyük şehirlerimiz gecekonduların istilasına uğramış ve konunun önemi nihayet anlaşılmıştır. Bugün konut sorununun çözüm lenebilmesi için başta Devlet Plânama Teşkilatı olmak üzere çeşitli kuruluşlar çareler aramaktadırlar. Bu sayımızda konut sorununu geniş olarak ele almaktayız. Ekonomi Bültenimizi de bu konuya ayırmış bulunuyoruz.

Devletin

Devlet Planlama Teşkilatı, İkinci Beş Yıllık Plan çalışmaları ile ilgili olarak «Konut» sorunu hakkında bir araştırma yayınlamıştır.

Bu araştırmada «BUGÜNKÜ DURUM» başlığı altında sorun şu şekilde tanıtılmaktadır.

«Kişinin doğal haklarından olan barınma ihtiyacının karşılanmasına cevap veren konut, toplum hayatının en önemli bileşenlerinden biridir. Ekonomik güç, sosyal ilişkiler ve aile hayatı üzerinde büyük etkileri vardır.

Bu önemli ihtiyacın gereğince karşılanması, Anayasanın 49'ncu maddesinde belirtildiği gibi Devlete düşen bir sorumluluktur. Anayasanın 49'ncu maddesi :

— « Devlet herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbi bakım görmesini sağlamakla görevlidir.

— Devlet, yoksul ve dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır»

şeklinde.

Öte yandan, endüstrileşme şe-

müdahalesi gerek

hırleşme oluşumu içindeki Türkiye'de, ulusal uygarlığın başlıca göstergelerinden biri olan şehirlerin şekillenmesinde, uzun sürede en etken faktör konut yapımı olacaktır.

Bu nedenle, konut sadece barınak olmak niteliği ile değil, aynı zamanda uygarlığın aracı ve göstergesi olarak anlaşılmalıdır. Konut sosyal hayatın merkezi, birkaç neslin yaşama çevresidir; yaşantıyı doğrudan doğruya etkiler. Konut ihtiyacının iyi ve yeterli bir şekilde karşılanması sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi hızlandırır.

Ekonomik değişme, değişmez bir kural olarak yeni bir nüfus dağılımı düzeni gerektirir. Bu ise fizikî çevrenin temel bünye ve düzeninde köklü değişiklikler zorunluluğunu doğurur. Bu değişikliğin olumlu şekilde gerçekleşmesi, konut yapımının nicelik ve nitelik yönünden amaca uygunluğuna bağlıdır.

Günümüzde konut pazarının işleyişi, devlet düzeni ve kamu sektörünün işleyişi ile yakından ilgilidir. Konut pazarının, hiçbir

devlet müdahalesi olmaksızın, tam bir serbest rekabet havası içinde gelişmesini engelleyen pek çok faktör vardır. Bunlar kısaca; konutun pahalı bir mal oluşu istihlak edilmemesi, sosyal ve ekonomik hayatla yakın ilişkisi vb. olarak özetlenebilir.

Bu nedenlerle, bir kişisel mülkiyet rejimi içinde - teorik olarak - gereksiz görünmesine rağmen, devlet konut sektörü içinde düzenleyici ve destekleyici bir rol oynamak durumundadır. Bu davranışın ise ekonomik ve sosyal nedenleri vardır.

a. EKONOMİK NEDENLER :

Konut pahalı bir maldır. Dolayısı ile gerek yapıcı ve gerekse alıcının, kredi desteği olmaksızın konut pazarına girmesi çok zordur. Konut yapımının gerektirdiği düşük faizli ve uzun vadeli kredilerin para piyasasında mevcut olmaması devlet katkısını gerektirir.

Konut, inşaat aşaması dışında, üretkenliği az bir yatırımdır. Milli ekonomi içinde kaynakların ne oranda bu sektöre tahsis edilebi-

leceğinin tesbiti ve bu kaynaklardan en iyi şekilde yararlanılmasının sağlanması devletin sorumluluğudur.

B. SOSYAL NEDENLER :

Konutun şehir hayatı ve sosyal gelişme üzerindeki önemli etkisi, konut dağılımının tanımlanmasında devlet katkısını zorunlu kılmaktadır.

Maddî imkânları konut sahibi olmaya veya ihtiyaçlarının gerektirdiği konutun kirasını ödemeye yetmeyen gelir gruplarındaki ailelere yapılması gerekli yardım, ancak devletçe gerçekleştirilebilir.

Bu problemlerin çözümünde tutulabilecek iki ana yol vardır. Bunlar, devletin doğrudan doğruya konut yaparak ihtiyaç sahiplerine vermesi veya dolaylı yoldan (düzenleyici tedbirler, yapıcı ve alıcıya açılacak krediler, kısa ve uzun süreli programların yapılması, fizikî yerleşme planlarının hazırlanması gibi işlem kanallarıyla) konut sektöründeki yerini almasıdır. Bu ikinci yol, konut pazarının çok daha sıhhatli bir şekilde işlemesine imkân verdiği için karma ekonomi kurallarına uygunluğu kabul edilmiş ve Kalkınma Planlarının tercihleri bu yönde olmuştur.

Bu durumda devletin, finansmanına önemli ölçüde katıldığı, konut yapımı olayını kontrol altında tutması da kaçınılmaz bir zorunluk olmaktadır.

Konut sorununun çözümlemesini amaç alan uzun süreli politikalar devletçe çizilir. Bu politikaların, nicelik ve nitelik yönlerinden çağımız insanın arzularına uygun ve haklı ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olması gerekir.

Öte yandan, gelecekteki endüstriyel ve şehirselleşme dikkate alınarak, şehir dokusu ve alt yapı meselelerine gereken önemin verilmesi ve konut inşaatının çoğaltılması dağılımını tanımlanması sağlanmalıdır.

Bütün bunların yapılabilmesi, konut yapımının, örgütlenme ve finansman sorunlarının çözülerek yapılacak konutların alan, nitelik, maliyet, sayı ve yerlerinin uzun süreli politikalara uygunluğunun sağlanması her safhada devletin kontrol ve düzenleyici müdahalesi ile gerçekleştirilebilir.

Karma ekonomi düzeni içinde konut üretiminin büyük ağırlığını taşıyan ve özel sektörün davranışlarının kontrol edilebilmesi, delaylı özendirici ve gücendirici tedbirlerle sağlanabilecektir. Bu tedbirlerin iyi bir şekilde seçilip uygulanması politikanın etkenliğini ve başarı oranını artıracaktır.»

Türkiye şehirlerinde sokakta yatanlar olmadığına göre, konut açığına, büyük çapta gecekondu yapılmaktadır. Başka bir deyimle, yapılamayan her şehir konutu için bir gecekondu inşa edilmektedir..

GECEKONDU GETİRDİĞİ

Türkiye şehirlerinde, sokakta yatanlar olmadığına göre, konut açığını, büyük çapta, gecekondu, temsil etmektedir. Bir başka deyimle yapılamayan her şehir konutu için bir gecekondu inşa edilmektedir.

Bu nedenle, niteliklerinden doğan bazı özel sorunların çözümü dışında, gecekondu sorununun uzun vadeli çözümü, konut sektörü bütünü içinde düşünülmelidir.

İç göçler sonucu şehir nüfuslarının hızlı artışına sıkı sıkıya bağlı olan gecekondulaşma, bir vakia olarak kabul edilmelidir.

Şehirlere akının durdurulması veya kişinin doğal haklarından olan barınma ihtiyacının karşılanmasının sınırlandırılması mümkün olmadığına göre, bu açıdan bakıldığında gecekondu sorununun tam çözümü doğrudan doğruya ekonomik kalkınmaya bağlı olarak düşünülebilir. Endüstri içinde devamlı ve güvenli istihdam imkanları çoğaldığı ve fertlerin gelir seviyesi yükseldiği oranda, gecekonduyalarda yaşayanların satınalma kabiliyetleri de artacak ve bu insanlar daha iyi konutlara sahip olabilecek ekonomik güce erişeceklerdir.

Sosyal gelişme de buna paralel olacaktır. Kırsal yönlerden gelenlerin şehir hayatına adapte olmaları yaşantı ve davranışlarının bu yönde değişmesi büyük çapta hem ekonomik güçlerinin artmasına hem de devamlı ve emniyetli bir işe sahip olarak artık şehir düzenini gelecekteki yaşantıları olarak kabul etmelerine bağlı olacaktır. O zaman bu kütleler şehirselleşecek, sosyal değişim oluşarak kırsal yaşantıdan şehir hayatına geçiş gerçekleşecektir.

SORUNU VE ÖZEL MESELELER

Doğrudan doğruya ülkenin ekonomik gelişmesine bağlı olarak uzun yıllar yayılacak bu oluşum gecekondu sorununun uzun süreli çözümü kabul edilebilir. Bir başka deyimle, ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleşmesi sonucu fert gelirlerinin artması ve arzulanan yaşama seviyesinin yükselmesi ile gecekonduların kendi kendilerini tasfiye etmesi beklenir. Bunun gerçekleşmesi süresi olarak hızlı şehirleşme dönüşümü devresinin geçmesi ile kent/kır nüfusları oranının istikrar kazanması kabul olunabilir.

Bu uzun vadeli çözüme paralel gecekondu sorununa kısa süreli çözümler de bulunarak yukarıda sözü edilen geçiş devresinin doğurduğu sorunları ve zorlukları azaltmak da kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, bu kısa vadeli çözüm yollarını hiçbir zaman sadece gecekondu oturanlar üzerindeki baskıyı azaltıcı, sosyal nitelikte geçici tedbirler olarak anlamamak gereklidir. Gecekondu bölgelerinin doğuşu sırasında alınması gerekli bu tedbirler ülkenin tüm ekonomisi yönünden de büyük önem taşır.

Son tahminlere göre halen Türkiye'de 430.000 gecekondu vardır. Ortalama gecekondu maliyeti 5000 lira olarak kabul edildiğinde bunun 2 milyar liradan fazla bir yatırımı temsil ettiği açıkça görülür.

Bu önemli yatırım miktarının iyi kullanılması ve yaratılan barınakların asgari sağlık şartlarını haiz, ekonomik ve sağlam olmasının sağlanması, gecekondu yapımı faaliyetlerinin, en baştan başlanarak her safhada kontrolü ile gerçekleştirilebilir.

Buradan da anlaşılacağı gibi, gecekondu sorununu genel konut politikası dışında düşünmek mümkün değildir.

Bütün bu nedenlerle, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gecekondu sorununa, konut sektörü içindeki ilişkileri kurularak, özel bir yer verilmiş ve ileriki yıllarda doğacak baskıyı azaltmak amacı ile, öncelikle bazı tedbirler alınması öngörülmüştür.

GECEKONDU GELİŞMESİ

Türkiye'de gecekondu yapımı özellikle 2'nci Dünya Savaşından sonra gelişmeye başlamış ve 1950'ler boyunca önem kazanan şehirleşme hareketi ile büyük şehirlerde ciddi bir problem halini alan arsa spekülasyonuna paralel olarak hızlanmıştır.

Bu konuda gerekli tedbirlerin alınmayışı, bir politikanın ortaya konamaması ve çeşitli tavizler sonucunda gecekondu yapımı gittikçe artan bir hız kazanmış, şehirlerin etrafı gün geçtikçe genişleyen gecekondu kuşaklarıyla çevrilmiş ve şehir organizmalarının işleyişi aksayarak durum önemli sosyo-ekonomik hastalıklara ortam hazırlayıcı bir nitelik kazanmıştır.

1961 yılında Türkiye'de yaklaşık olarak 240 000 gecekondu vardı ve şehirli nüfusun yüzde 13.5'i bu sağlık şartlarından yoksun barınaklarda oturuyordu.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın kabul etmiş olduğu gecekondu politikasının dayandığı temel ilkeler; gecekondu oturanlara konut sağlamadan yıkmamak, gecekondu yapanların yatırım ve gayretlerini mümkün olan en iyi şekilde değerlendirmek, gecekondu alanlarının kamu hizmetlerini tamamlamak ve çok kötü koşullar içinde bulunan gecekondu oturanları ise içinde yaşayanların konut ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra tasfiye etmek olarak tanımlanabilir.

PLAN DÖNEMİ GELİŞMELER :

Kalkınma Planı ile getirilen ilkeler ve politikanın ışığında, gecekondu politikasının yürütülmesinden sorumlu İmar ve İskan Bakanlığı, önleme, ıslah ve tasfiye amaçları olan üç cepheli bir uygulamaya geçmiştir.

Plan döneminde bu uygulamadan yeterince olumlu ve başarılı sonuçlar alınmamış olmasının başlıca nedenlerini uygulayıcı mekanizmanın karşılaştığı güçlüklerde aramak gerekir.

Plan döneminde bu uygulamadan yeterince olumlu ve başarılı sonuçlar alınmamış olmasının başlıca nedenlerini uygulayıcı mekanizmanın karşılaştığı güçlüklerde aramak gerekir.

Özellikle, halk konutları yapımı ile ilgili

tedbirlerin alınmamış olması sonucu önleme amacı gerçekleştirmiş ve gecekondular hızla artmaya devam etmiştir.

Son tahminlere göre halen Türkiye'de 430 000 gecekondular vardır ve bu gecekondular da yaşayan 2 365 000 kişi şehirli nüfusun yüzde 21.8' ini teşkil etmektedir.

Gecekonduların baskısı özellikle büyük şehirlerde ve endüstriyel merkezlerde kendini göstermektedir.

Öte yandan gelirleri normal şehir konutlarına sahip olmaya yetersiz ailelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapıldığı kabul olunan gecekondular, özellikle son yıllarda, bir kâr aracı durumuna gelmiştir.

Gecekondular yapıp büyük kârlarla satmak veya kiralamak sık rastlanır bir uygulama niteliği kazanmıştır.

Maliyetlerinin düşüklüğü ve vergileme dışı oluşları, kiralık gecekondular, 3-4 yılda maliyetini amortise eden kârlı bir yatırım haline getirmiştir. Çok sayıda gecekonduya hatta gecekondular mahallelerine sahip kişiler ortaya çıkmış, gecekonduda barınmak zorundaki aileler bu kişilere açıktan para ödemek zorunluğu ile karşı karşıya kalmışlardır.

Bazı yöresel örneklemeye sonuçlarına göre, kiralık gecekondular oranı İstanbul Yenidoğan'da 45.9, Zeytinburnu'nda yüzde 35.2, Nuripaşa'da yüzde 45.9 Sümerde yüzde 32.9 Ankara Güverlen'de yüzde 32.8 Çiğirli'de yüzde 41.50 ve Topraklık'ta yüzde 56.9'dur.

Genellikle 100-200 lira arasında değişen gecekondular, kiraları, bu bölgelerde oturan ailelerin geliri içinde önemli bir orana varmaktadır.

Plan döneminde en önemli gelişme 775 Sayılı Gecekondular Kanununun çıkarılması olmuştur. Bu kanun büyük bir boşluğu doldurmuş olmakla beraber, bazı aksak yönlerinin de olduğu açıktır.

(a) Kanun gecekondular sorununu konut sektörü bütünü içinde ele almamaktadır. Kurulması öngörülen iki fon ile, hazırlanan «Konut Kanunu Tasarısı» çerçevesinde düşünülen fonlar arasında bir iç içe girmenin önlenmesi zordur.

(b) Önlemeye gereken önem verilmemiş ve bu bir yıkma işlemi olarak anlaşılmıştır.

(c) Kanunda Kalkınma Planının büyük önem verdiği «kendi evini yapana yardım» metodundan faydalanmak yoluna gidilmemiştir.

(d) En önemlisi, Gecekondular Kanunu, arsa politikası yönünden büyük mahsurları olan bazı hükümler getirmiştir. Bu hükümler, şehir çevrelerindeki kamu arazisinin, hem de küçük parseller halinde, özel şahısların eline geçmesine zemin hazırlayacak niteliktedir.

GERİ KALMIŞ ÜLKELERİN BÜYÜK DERDİ

Zamanımızda, gelişmiş ya da geri kalmış, her ülkenin karşı karşıya bulunduğu problemlerinin başında, konut sıkıntısı gelmektedir.

Gıda ihtiyacını karşılayan insan için ikinci problem ailesiyle birlikte başını sokabileceği bir yuvadır. Ve yirminci yüzyılda milyonlarca insan hem karnını doyuramamakta, hem de başını sokabileceği bir konuttan mahrum bulunmaktadır.

Hükümetleri, işçi kuruluşlarını yakından ilgilendiren konut sorununun özelliği, buna hem gelişmiş ülkelerde hem ekonomik bakımdan geri ülkelerde raslanmasıdır. Geri ekonomilerin talihsizliği, buralarda problemin çok daha ciddi olmasıdır.

Konut sıkıntısını doğuran nedenler, Birleşmiş Milletler Teşkilâtınca yapılan bir araştırmaya göre, yapı masraflarının ağırlığı, inşaatla elverişli arazinin değerinin gün geçtikçe yükselmesi, köylerden şehirlere akımın artması, konut sıkıntısına paralel olarak kiraların yükselmesidir. Buna bir de, gayri sıhhi olarak yapılan milyonlarca gecekondunun varlığını eklemek gerekir.

GELİŞMİŞ ÜLKELER

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nca yapılan araştırma, gelişmiş ülkelerdeki sıkıntının daha ziyade, konutların belirli nitelikler taşınamamasından meydana geldiğini göstermektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde tüm konutların dörtte birinin - standardının çok altında olduğu - bildirilmektedir. Hollanda'da konutların yüzde beşi, gecekondular seviyesinde kabul edilmektedir. Gene Japonya'da her 20 kişide birinin evsiz olduğu ve milyonlarca evin de sağlık için tehlikeli olduğu belirtilmektedir. Bunlara, İkinci Dünya Savaşı'nın izlerini, bu alanda henüz silememiş Almanya'yı, İskandinav ülkelerini ve İtalya'yı eklemek gerekir.

“Hükümetlerle işçi kuruluşları arasında yakın bir işbirliği kurulmadıkça, konut probleminin bir çözüm yoluna kavuşabileceğini düşünmek mümkün olamaz”

Konut sıkıntısı konusunda Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nca yapılan bir araştırma, sorunun sadece geri kalmış ülkelerde değil, gelişmiş olanlarda da önemini muhafaza ettiğini ortaya koymaktadır. Uluslararası Hür Sendikacılık Hareketi, konut probleminin bir çözüm yoluna kavuşabilmesi için, işçi kuruluşlarının belirli bir politika izlemesini istemektedir. Sendikalar, bir yandan Hükümetlerden bu sosyal derde eğilmesini isteyecek, öte yandan dar gelirliyi ev sahibi yapacak projeleri gerçekleştirmeğe çalışacaktır. Hükümetlerle işçi kuruluşları arasında yakın bir işbirliği kurulmadıkça, konut probleminin bir çözüm yoluna kavuşacağını düşünebilmek mümkün değildir.

GERİ KALMIŞ ÜLKELER

Ekonomik bakımdan geri ülkelerde problem çok daha vahimdir. Bir defa bu ülkelerde, konutun herhangi bir çeşidine ihtiyaç vardır. Geri ülkelerde sıkıntı, «standart altı mı, yoksa standarda uygun mu» münakaşasını daha uzun yıllar yaptırmayacak bir safhadadır. Bu ülkelerin ortak yanı, konutların büyük çoğunluğunun, insan sağlığı bakımından zararlı, eski ve pahalı oluşudur. Köyden kente göç, hızlı nüfus artışı sıkıntıyı arttıran faktörler arasındadır.

Afrika ülkelerinde şehir nüfusunun yüzde 50'si, gecekondu mahallerinde yaşamaktadır. Bu kıta'nın, şehir dışı bölgelerinde ise hayat, çamur ve sazdan yapılmış kulübemsi evlerde geçmektedir. Orta Doğu ülkeleri, gecekondu siteleri (!) ile tanınmaktadır. Hindistan gibi bir takım ülkelerde ise, oda başına 5.5 kişi düşmekte, milyonlarca insan kaldırımlarda gecelemektedir. Güney Amerika'da da durum, diğer geri ülkelerdekinden pek farklı değildir.

BİN KİŞİYE ON KONUT

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, geri kalmış ülkelerin konut sorununu çözümleyebilmesi için her yıl, her bin kişiye en az 10 konut yapmaları gerektiğini savunmaktadır. Aynı Teşkilât, sanayileşmiş ülkeler için 1000'e altı oranını yeterli göstermektedir.

Sanayileşmiş ülkeler içinde, Norveç, Finlandiya, İsveç, Hollanda, Almanya, Kanada ve Japonya'nın durumu, bu tempo ile düzeltebilecekleri anlaşılmaktadır. Fakat bu ülkelerde de, dar gelirli milyonlar için soruna çözümünmüş

nazarıyla bakılamayacağı bildirilmektedir.

İŞÇİ KONUTLARI

Uluslararası Hür İşçi Hareketi'ne göre, işçiler konut sorununu, kendi kuruluşları vasıtasıyla çözümlemeye çalışmalıdırlar. Bu görüş, Uluslararası Sendikacılık Hareketince, geri ekonomilerde olduğu kadar, sanayileşmiş ülkelerde de savunulmaktadır. İşçiler, bir yandan Hükümetlerden, sosyal derde eğilmesini ısrarla istemeli, öte yandan yönetimini ellerinde bulundurdıkları kuruluşlar vasıtasıyla probleme çözüm yolları bulmağa çalışmalıdırlar. İşçi hareketi için özel konut yapımını teşvik hatalı bir yol olur.

ÇÖZÜM YOLLARI

Sendikacılık hareketi, hemen her ülkede, konut sıkıntısını değişik metodlarla çözümlemeye çalışmaktadır. Bunlar arasında, konut kooperatifleri kurmak, Devletin konut kiralalarına ya da yapım masraflarına katılmasını sağlamak, uzun vadeli düşük faizli konut kredisi temin etmek sayılabilir.

Fransa ve İsveç'te «konut yardımı» adı altında kiraya katılınmakta, Danimarka ve Hollandada, dar gelirli için yaptırılan konutlara Devlet para yardımı yapmaktadır. Avusturya'da, konut sahibi olacak üyesine, işçi kuruluşları, peşin olarak ödeyeceği miktarı, uzun vadeli faizsiz kredi olarak vermektedir. Yeni Zelanda ve Hindistan'da düşük faizli, uzun vadeli konut kredisi açılmakta, diğer bir takım ülkelerde konut kooperatiflerine sağlanan kolaylıklarla sorunun kooperatifler vasıtasıyla çözümlenmesine çalışılmaktadır.

Konut kooperatiflerinin, sıkıntının hafifletilmesinde önemli rol oynadığı ülkeler arasında şunlar sayılabilir: İsveç, Birleşik Amerika, Hindistan, Almanya, Japonya, İsveç, Norveç, Danimarka, Avusturya, Finlandiya

SENDİKAL POLİTİKA

Konut sorununun çözümlenmesinde, sendikaların izleyeceği politika ne olmalıdır? Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) na göre, işçi kuruluşları, herşeyden önce, konut sorununa ekonomik kalkınma plân ve programlarında geniş bir yer verilmesini sağlamalıdırlar. Hükümetler, konut projelerinin hazırlanmasında, uygulanmasında sendikalara danışmalı, onların görüşlerini dikkate almalıdır. Konut yapımı için uzun vadeli, düşük faizli kredi verilmeli, işçi kuruluşları tarafından kurulan konut kooperatifleri desteklenmelidir. İşçiyi, dar gelirliyi, kira artışlarına karşı koruyucu kanunlar çıkarılmalı, kiralara kontrolsüz bırakılmamalıdır. Hükümetler konut maliyetini düşürücü tedbirler almalı, işverenler, çalıştırdıkları işçilere konut temin etmektense, işçiyi konut sahibi yapacak projelerin finansmanına katılmalıdır. İnşaat işkolunda verimi artırıcı araştırmalar yapılmalı, teknolojik gelişmelerden bu sektör de yararlanmalıdır.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu(Hükümetler ve işçi kuruluşları arasında bu alanda kurulacak işbirliğinin, sıkıntının hafifletilmesinde son derece etkili olacağı görüşündedir.

Gecekondu sakinleri

Büyük şehirlerimizin sayıları 450

bin'e varan gecekondu-
larında milyonlarca in-
san oturuyor. Onlar-
dan herbirinin ayrı ya-
şantısı, bir ayrı öykü-
sü var... Gecekondu-
suna kendisinin olan hayatın
dan memnun; kirada
oturan ise, bir an önce
bir göz gecekondu ya-
pıp, kapağı oraya ata-
bilmek istiyor. Ama bu-
nun dışında, şehrin, on-
lara çok uzak görünen
pırıl pırıl ışıklarına ba-
kıp, öyle olmasa bile,
bir kandil ışığı kadar
da olsa, kendilerini ay-
dınlatacak elektriğe ka-
vuşmak istiyorlar. Şeh-
rin, asfalt yollarına ba-
kıp, öylesine munta-
zam yollara sahip ola-
masalar bile çamurdan
kurtulmak istiyorlar.

İnsan haysiyetine ya-
raşır bir yaşama onla-
rın da hakkı değil mi..

Bakın neler söylü-
yorlar....

**Gecekondu-
da
oturanlar,
çağımızın
yaşama
tarzından
o kadar
uzak ki...**

— «Topraklık köyünden An-
kara'ya geldim.»

— Kaç senesinde?

— «42 senesinde geldim.»

— Aileniz kaç nüfuslu?

— «6 nüfus.»

— Gecekondu-
nuzda kaç oda
var?

— «İki oda bir mutfak.»

— Peki... Elektriği, suyu, ban-
yosu ve müstakil mutfağı var
mı?

— «Elektriği suyu var, banyo-
su yok.»

— Mutfağı var da banyosu
yok.

— «Evet... mutfağı var da
banyosu yok»

— Peki... Banyoyu nasıl hal-
lediyorsunuz?

— «Banyoyu yüznumaranın
bir köşesine banyo yaptık öyle
idare ediyoruz.»

— Kiracı mısınız burda.

— «Hayır, ev sahibi oldum ya-
nı, şimdi oldum yani. Bir ay ol-
du evi alalı.»

— Kaça aldınız bu evi?

— «On iki bin liraya aldım.

dertlerini anlatıyor

Kazancıma gelince 45.— lira alıyorum. 6 baş nüfusum var.»

— Oturduğunuz konuttan memnun musunuz?

— «Şimdiki hal memnunum iyiyim yani evvelki durumuma göre memnunum yani. Beş bin lira daha borcum var, ailemi şeye gönderdim Almanyaya gönderdim. Ailem Almanyada. 4 çocukla burda kaldım şimdi.»

— Köydeki yaşantınızla burdaki yaşantınızı karşılaştırır mısınız? Farkları söyleyin...

— Köyde tarlam filân yoktu mecbur kaldım, yani bir ihtiyar annem vardı, mecbur kaldım buraya geldim. Memleket'e arazim yoktu, arazim olmadığı için buraya geldim. Köyde yaşarken meselâ ne bileyim, yani birşey olmadığı için elin çiftini çubuğunu sürerdim buraya geldim herkese hizmet ediyordum. Orada, şimdi iyi kötü bir daireye girdim, şimdi hamdolsun o şeye göre bu radaki çalıştığım.. üç beş para geçiyor, yani şeyimi biliyorum ondan sonra çocuklarımm mese-

lâ şeyini ayırıyorum. Mektebe gönderiyorum çocuklarımı. Bu yüzden rahatım... Bu anda yaşadığım yerden memnunum. Evelden Yenidoğan'da kiracıydım. On sene kira ile oturdum. Yenidoğanda ne elektrik vardı ne su vardı. Yol da katiyen yoktu. Yolumuz filân yoktu. Orda çok güçlük çektik.»

— Burda var mı yol?

— «Şimdi burda da yok yolumuz, burda yok amma, belediye gelececek yapacak filân diyorlar.. yani şimdiki hal yolu yok. İşyerime çok uzak tabii burası... Giderken otobüsle gidiyorum... meselâ 50 kuruş giderken 50 kuruş da gelirken veriyorum Ulusa kadar.. ondan sonra yine 50 kuruş veriyorum, günde iki lira vermem lazım otobüse.»

— Yani işyerinizde uzak bir yerde eviniz...

— «Uzak...»

— Kaç dakikada gidip gelirsiniz?

— «Şimdi... Etlige gidiyorum meselâ ben... yani hesabedin iki otobüs değiştiriyorum. Burdan

Ulusa gidiyorum ordan da Etlige gidiyorum..»

— Elektriksiz ve susuz eve kaç lira veriyordunuz?

— «70 lira veriyordum. O zaman da 300 lira alıyordum. Zor idare ediyordum o zaman.»

— 6 nüfus?

— «6 nüfus.. bunların üstü başı var.. benim kendi üstüm başım var. Çok zor idare ediyordum.. borçluydum yani... Aybaşına kadar mecburdum yani 150 — 200 lira borçlu kahrımdı. Ailem de Almanyaya gitti. 3—5 kuruş gönderirse üzerine çıkacağım. Bunun için gönderdim ailemi oraya.. 3-5 kuruş kazanalım da hiç olmazsa ev sahibi olalım kimseye muhtaç olmayalım diye ailemi gönderdim.»

— Kaç çocuğunuz var?

— «4 çocuğum var..»

— Hepsini okula gönderebiliyor musunuz?

— «İki tanesini gönderiyorum okula... Kızı gönderemiyorum.

Kızın meselâ, dili söylemiyor, kızını gönderemiyorum. Büyük çocukların iki tanesi şeyde.. ikide, ilkokul ikideler. Çünkü göndere-medim. O zamanlar, yani böyle şeyler yoktu köyden getirdiğim için. Çocukları ancak ikiye gönderebiliyorum.»

**"Almış olduğum maaş
kendimize yeter...
Hakiki bir hayat
şartlarına gidecek
olursak yetmesine
imkan yok...,,**

— «1949 senesinde Ankaraya geldim. Burda çalışırken işte... 3—5 kuruş arayıp bir gecekondu aldık. İki oda bir ara elektriği var.»

— Aileniz kaç nüfus?

— «Ailemiz, 4 tane çocuğum var, hanım ve kendim.»

— 6 nüfus yani.

— «Almış olduğum maaş yani normal bir şekilde kendimize yeter derecede. Tabii ki idare şekilleri.. Hakiki bir hayat şartlarına gidecek olursak yetmesine imkân yok.»

— Gecekondu kaç odalı?

— «Gecekondu iki oda bir arası vardır. Affedersiniz arkada da tuvaletle mutfak vardır. Elektriği suyu var.»

— Banyosu da var mı? Mutfak müstakil mi?

— «Müstakil mutfak var, affedersiniz banyo tuvalet ikisi bir şekilde kullanıyoruz. idare ediyoruz.»

— Köyden mi geldiniz?

— «Köyden geldim, köy geçim şartlarına göre tabii ki köyde bir sanat yok. Ee... bir fabrika yok, % 95 geçim rençberliktir. Tabii nüfus çoğaldıkça arazi daraldığı için ben kendi fikirlerimi düşünerek çocuklarıma bir istikbal sağlamak gayesiyle buraya yerleştirdim. Burda normal bir geçim şekillerimizi hem sağlarız hem de ilerde istikbalini kurtarma şekillerini. İşte onları da okutmağa çalışıyorum. Mümkün derecede... İşte çocuklar şimdiden ilkokulda... Büyük çocuğum da orta 1'e gidiyor. Yani orada (köyde) mahsul olarak senede rençberlikte 8-10 bin lira gelirim olmadansa burda ayda beşyüz lira daha rahat geliyor bana... Çocuklarıma bir is-

tikbali olacağı şeklinde oluyor. Okumak tahsil yaptırmak çocuklarıma onların cemiyete iyi bir insan yahut iyi bir istikbal sahibi etmek bakımından memnunum.»

— Peki köyde bunlardan mahrum muydu?

— «Köyde bunlardan mahrum olmaz, köyde olduğumuza göre okutma imkânlarımız masrafa baliğ olduğu için okutamıyoruz. Başka bir vilâyetlere götürüp yazdırmak lazım, tabii oraya gidip gelmek için masraf olduğu için köyde bunu % 90'ı okutamıyor.»

★

**"Beş altı nüfusumuz
var. İki oda bir ara..
Bunlara hususi ayrı
ayrı odalar icap
ediyor**

« 5-6 nüfusumuz. İki oda bir ara. E... tabii bunlar zaman zaman büyüyor, nitekim hepimiz bir aileyiz. Zaman zaman bunlara hususi ayrı ayrı odalar icap ediyor. Bir arada yatmak kalk-

mak. Tabii ki hepsi bir oda istiyor. Bu bakımdan çok şikâyetçiyiz.»

"Evle okul arası en aşağı 5 kilometre gelir. Düz olsa belliki o kadar olmaz ama yokuş olduğu için çocuğu sarsıyor,,

«Bir gecekinduda oturan ev hanımı olarak bazı açıklama lüzumu hissettim. Geçen sene ortaokul 3. sınıfta okuyan kız çocuğum nefrit oldu. Hastahaneye yatırdık. Okul bize iki tepe uzak lıgında. Çocuğum yokuş inip çıkmak mecburiyetinde. Bir sene okutamadık. Ve karar verdim Ankara içinde okulu yakın bir ev bulmağa. 350 — 400 liradan aşağıya ev bulamadık, kazancımız bu evi tutmağa elvermedi. Bu sene çocuğumuzu yine hasta olarak biraz iyileşmiş olarak uzak olan okula göndermek mecburiyetinde kaldık. Bu şeyler bizleri tabii üzüyor, bu durumlar. Çocuklarımıza lâığı ile iyi bir tahsil yaptırma gayretlerimizi baltalamış oluyor. Anne için büyük bir üzüntü oluyor. Evle okul

arası en aşağı 5 km gelir. Düz olsa belliki o kadar olmaz ama yokuş olduğu için bu yürüme çocuğumu daha çok sarsıyor. Ben vazifeyi giderken ve dönerken nefesim tıkanıyor yol düz olmadığı için yokuş olduğu için çocuğumu daha çok sarsıyor. Çerisinde bütün semt çocukları da aynı sıkıntı içindeler. Bu yokuş yoldan çıkarken nefesim tıkanır etrafımdan veya yanımdan geçen komşularıyla konuşmak dahi imkanım olmaz. Bunu bazı komşularımız ve arkadaşlarım işe gittiğim için onlarla konuşmamak arzusundan ileri geldiğinden nifetiyenler oluyor...

Tabii bu durum beni üzüyor.»

Bir Üniversiteli,
gecekindularda
oturanların en
büyük problemi
çocuklarını
okutabilmektir, diyor

«Gecekindu problemlerini çok çeşitlendirebiliriz. Fakat benim aklıma gelenler şunlar oluyor. Meselâ yolumuz yoktur. Sedye dahi gitmez. Bir tanemiz hastalanacak olsa ancak sırtta ta

sınabilir. Allah gecinden versin ölecek olsak sedye ile taşımak mümkün değil. Ölüyü de sırtımızda götürmek mecburiyetindeyiz ki bu mesafe de 300 — 400 metre kadar vardır. Daha sonra kanalizasyon yoktur. Bu da sıhhi bakımdan büyük tahribat yapmaktadır. Gecekinduda oturanların en büyük problemi çocuklarını okutabilmektir. Bütün ana baba buna bu konu üzerinde titrediiği halde, bu tepeden benim bulunduğum muhit'den ben ve bir de bir kız arkadaş var, yüksek tahsil yapabilen. Fakat o kadar çok genç arkadaş olmasına rağmen yüksek tahsil yapabilen kimse çok az. Bunlar gerçekten sosyal sebeplerle çocukların başka tarafta çalışmak zorunda kalmaları veyahut ta muhitin bu şekilde olması dolayısı ile çocukların okuma hevesi göstermemeleri, bir takım muhitin sosyal şartlarına uyup gitmeleridir. Okul o kadar dağmıkkı okul talebeleri sabahleyin çok erken çıkıp okullarına gitmek mecburiyetinde kalmaktadır ki bu mesafede yarım saat yürüyerek okula giden talebeler var. Ortaokul ilk okul aynı şekilde çok uzak. Sonra gecekinduda oturanların 20. yüzyılın yaşaması ile buradaki gecekindudaki yaşama tarzı o kadar birbirinden ayrı ki en ufak bir eğlence dahi yoktur En büyük eğlence ayda bir ve en sık zamanlar da ayda iki kere sinemaya gidebilmek için. Halbuki ayda bir kere gidebilmektedirler. Ayda, 75 kuruşa bir kere sinema ya gidebilen bir aile, gayet tabii ki tiyatroyu da bilmeyecektir. Çünkü bilmiş olsa bile, bütçesi buna müsait değildir. Tiyatro denildiği zaman çadar tiyatroları akla gelmektedir. Götürmek için teşebbüs ettiğimde bir kaç aileyi bu sefer de tiyatro parası, bir mali problem olarak karşıma çıkmıştır. Babam 70 yaşında bir ihtiyardır ve emeklilik maaşı da yoktur. Bu sebeple ben yüksek tahsil yapmamı, ablamın Ankarada bulunmasına borçluyum. Eğer Ankarada bulunmasaydı yüksek tahsil yapmam imkânsız olacaktı.»

Kayseri'li sendikacılar heyeti Ankara'da

Kayseri sendikacılarından kurulu bir heyet geçtiğimiz ay içinde Ankara'ya gelerek mahallî sorunlarla ilgili olarak bakanlık ve genel müdürlerle görüşmüştür.

Sendikacılar daha sonra Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç'u da ziyaret ederek bir süre görüşmüşler ve Kayseride bir dispanser açılması için gerekli teşebbüslerde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Kayseri işçi sendikalarını temsilen gelen heyette, Yol-İş'ten Sami Can, ES-İş'ten Osman Kadıoğlu, DSİ YES-İş'ten Hacı Yılmaztürk, Şeker-İş'ten Kadir Özcan, Ges-İş'ten Fettah Heybeli, DDY İşçileri Sendikası'ndan Servet Sanyı ve Genel - İş'ten İsmail Çalışkan hazır bulunmuşlardır.

ZONGULDAKTA İŞÇİLER YEMEKTE ZEHİRLENDİ

Zonguldak Karadon bölgesindeki Esen Pavyonlarında çalışan 250 kadar işçi geçtiğimiz ayın başlarında yedikleri yemeklerden zehirlenmiş ve hastahane tedavi edilerek kurtarılmışlardır.

Zonguldak Maden İşçileri Sendikası Başkan Vekili Mehmet Tezer ve Genel Muhasip zehirlenme olayından sonra derhal olay yerine giderek incelemelerde bulunmuşlardır. Zehirlenme olayının konserve yemeklerden olduğu tespit edilmiştir.

Kayseri sendikalarından kurulu 7 kişilik bir heyet geçtiğimiz ay içinde Ankara'ya gelerek mahallî sorunlarla ilgili olarak temaslarda bulunmuş daha sonra da Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'u ziyaret ederek bir süre görüşmüştür. Resimde sendikacılar Türk-İş Genel Merkezinde Halil Tunçla birlikte görülmektedir.

GES-İŞ İŞÇİ ÇOCUKLARINA BURS VERİYOR

Ges-İş bu yıl üyelerinin yüksek öğrenim yapan çocuklarına burs vermeğe başlamıştır. 1967 - 1968 ders yılı için 20 işçi çocuğuna burs verilmiştir.

Sendikamızın bu çalışması üyeler arasında memnurlukla karşılanmıştır.

TÜM GIDA-İŞ'İN SÖZLEŞMESİ

Tüm Gıda-İş Sendikası, Fruko — Tamek Meyve Suları Şirketi Ankara fabrikasında çalışan işçiler adına bir süreden beri devam ettirmekte olduğu toplu sözleşme görüşmelerde olumlu sonuç almış ve sözleşmeyi imzalamıştır.

Sözleşmeye göre sendika üyelerine ücret ve sosyal haklar sağlanmıştır.

ENERJİ-İŞ SENDİKASININ TOPLU SÖZLEŞMESİ

Tes-İş Fedearsyonuna bağlı Enerji-İş Sendikası İstanbul'da Beyoğlu Muvakkat Gaz İşletmesinde 150 üyesi adına geçtiğimiz ay içinde toplu sözleşme yapmıştır.

1 Nisan 1967 tarihinden itibaren yürürlüğe giren sözleşme ile işçilere 7-8 lira arasında ücret sağlanmış, bu arada yüzde 10 olan gece zammı da yüzde 15'e çıkarılmış, ayrıca 300 kuruş erzak ücreti ve ağır işlerde çalışanlara da 150 — 300 kuruş prim alınmıştır.

Bunun dışında işçinin iş güvenliği de sağlanmıştır.

BASIN-İŞ MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ İLE SÖZLEŞME İMZALADI

Türkiye Gazeteciler ve Basın Sanayi İşçileri Sendikası (BA-

İŞ MAHKEMELERİNİN GÖREV SINIRI

275 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana üzerinde en çok tartışılan husus, toplu sözleşme yetkisine ilişkin maddeler üzerinde olmuştur. Kanunun bu konudaki boşlukları, Yüksek Mahkeme olan Yargıtayın içtihadları ile kısmen kapatılmış olmala beraber, anlaşmazlıkların daha bir süre devam edeceğini kestirmek zor olmasa gerektir. Bu sebeple Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin bu sayımızda yer alan E. 12275, K. 13061 ve 25.12.1967 tarihli kararı (1) toplu sözleşme yapma yetkisinin iptali konusunda iş mahkemelerinin görev sınırını göstermesi yönünden büyük bir önem taşımaktadır.

Yargıtay kararına konu teşkil eden olay kısaca şöyle özetlenebilir: Davalı sendikanın, gazete ilânı ile işkolu seviyesinde toplu iş sözleşmesi çağrısına yapılan itiraz Yargıtayca red edildiğinden, yetkisi kesinleşmiştir. Davacı teşekkül bilâhare iş mahkemesine müracaatla iptal nedeni olarak, davalı kuruluşun gerekli çoğunluğa sahip bulunmadığını ve 275 sayılı yasada öngörülen prosedüre uymamasını göstermiştir. Başka bir deyişle davacı sendika, kendilerine yazılı bildiride bulunulmadan kazanılan yetkinin iptali gerekeceğini iddia etmiştir. Mahal mahkemesi, çoğunluk noktası üzerinde durmamış ve sadece 275 sayılı yasada öngörülen prosedüre uyulmadığı gerekçesiyle yetkinin iptalini hüküm altına almıştır. Sözü edilen Yargıtay kararının tetkikinden de anlaşılacağı üzere mahal mahkemesinin görüşü doğru bulunmayarak bozulmaktadır. Şimdi anılan kararların hukukî tahliline geçmeden bir konunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Acaba iş mahkemelerinin kesinleşmiş bir yetkinin iptaline karar vermesi mümkün müdür? Bu problemin çözülmesinde öncelikle, toplu sözleşme yetkisinin tesbitindeki usulü açıklamanın faydalı olacağı görülmüştür:

Anayasamızın 47. maddesi ile işçilere toplu sözleşme ve grev hakkı tanınmış olup, anılan bu iki hak arasında farklılıklar mevcuttur. Zira grev hakkının kullanılmasının kanunla düzenlenme yetkisi siyasi iktidarlara tanındığı halde, toplu sözleşme hakkı sendika hakkı gibi mutlak bir hak olarak işçilere tanınmıştır. Gerçekten toplu iş sözleşmesi yapma hakkı genel olarak işçilere verilmiş olmakla beraber, 274 sayılı Yasanın 14. maddesi uyarınca grev müeyyidesi altındaki

Yazan :

Av. ÜMİT TEOMAN

toplu iş sözleşmesi ve grev haklarını işçiler adına kullanma faaliyetinin bütün işçi teşekküllerince bir hak ve yetki olduğu şüpheden varestedir. Şu halde toplu iş sözleşmesi yapma ehliyeti, üye sayısı veya temsil kabiliyeti derecesi ne olursa olsun bütün işçi teşekküllerinde mevcuttur. Anılan ehliyeteye sahip olan sendikalar 275 sayılı Kanunun 12. maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığı veya Bölge Çalışma Müdürlüklerinden aynı mahalde veya aynı işkolunda kurulu diğer sendikaların adreslerini alarak, hangi işyerinde veya işkolunda toplu iş sözleşmesi yapmak istediklerine ilişkin çağrı ilânında bulunacaklardır. Zira uyuşmazlıkların önlenmesini temin için toplu iş sözleşmesi yapmak isteyen sendikanın ilgili diğer sendikalara haberdar etmek mecburiyeti mevcuttur. Bu noktadan sonra ise çağrı yetkisi üzerinde uyuşmazlık safhası başlayacaktır. Çünkü, sendikalara üye adetleri ne olursa olsun toplu iş sözleşmesi yapma ehliyetleri Kanun tarafından tanınmış olmakla beraber, icabı ih tilâfların önlenmesi için sahip oldukları bu hakkın kullanılması, işyerinde veya işkolunda üye adedi itibariyle ekseriyete haiz olan sendikalara verilmiştir. (2)

En çok temsil niteliğinin tesbitinde çıkacak uyuşmazlıkların hâl tarzı, 275 sayılı Kanunun 11 ve 12. maddelerinde sevk olunmuştur. (Yetki uyuşmazlığı) Anılan maddeler uyarınca toplu iş sözleşmesi yapma yetkisini kendinde gören işçi teşekküllerinin, toplu iş sözleşmesi yapma isteğini gazetelerde ilân etmesinden itibaren ilgili diğer teşekküllerin itirazda bulunmaları gerekir. (3) Yargıtayın bundan önceki kararlarında çağrı yetkisine itiraz hakkının, gazete ilânlarının yapılması ile doğacağı ve bu ilânların yapılmasından itibaren süre ile sınırlı bulunduğu açıkça belirtilmiştir. Buna karşılık bidayet mahkemesi gazete ilânlarını kâfi görmiyerek, yazılı bildiride bulunulmadan kazanılan bir yetkinin hukuken doğamayacağını, muteber sayılamayacağını ileri sürmektedir. 275 sayılı Kanunun 12. maddesinin 3. bendi karşısında böyle bir görüşe katılmaklığımız mümkün değildir. Zira bahse konu madde de, «yukarıdaki bentler gereğince ilânın yapılmasından itibaren veya ilân yapılmıyorsa yazılı bildirinin yapılmasından itibaren» denilerek gazete ilânlarının asıl oldu-

ğu açıkça belirtilmektedir. Bu suretle gazete ilânlarını «Kanunda bulunmayan bir ilân müessesesi» olarak tanımlayan görüş doğru sayılamaz.

Konunun bir diğer açıdan tetkiki de, 275 sayılı Yasada yazılı bildiri ile gazete ilânları arasında zaman bakımından bir sınırlamanın yapılmamış olmasıdır. Gerçekten yazılı bildirinin esas olduğu bir an için düşünülse dahi, gazete ilânının hangi tarihte yapılacağına dair Kanunda zaman yönünden bir sınırlama mevcut değildir. Hal böyle olunca yetki itirazlarının başlangıç tarihini tesbit etmek problemi doğmaktadır. Zira asıl olan ilgililerin itirazlarının tek bir tarihte başlamalarını temindir. Aksi düşünce farklı zamanlarda itirazların yapılmasının kabulü anlamına gelir ki, 275 sayılı Yasanın 12/3 maddesi böyle bir görüşü doğrulamaktadır. Bir an için yazılı bildirinin esas olduğunu düşünelim. Bu takdirde halli gerekli bir problemle karşılaşmamız mukadder olacaktır. Zira tebligatlar farklı zamanlarda tebellüğ olunacağından, birbirinden ayrı itirazlar yapılabilecek ve hattâ bazı sendikalar bildirileri kasten tebellüğ etmiyerek aylar sonra itirazda bulunabilmeleri mümkün olabilecektir. O kadarki bu itirazların toplu görüşme, uzlaştırma ve belkide sözleşme akdinden sonra yapılması mümkün olacaktır. Herhalde 275 sayılı Yasadaki prosedür ile elde edilmek istenilen sonuç bu olmasa gerektir. Ayrıca Kanunda, işverene yazılı bildiride bulunmak mecburiyeti derpiş edilmemiştir. Bu takdirde işverenin itirazının başlangıç anı ne olacaktır? (yetki konusunda itiraz) Bu sebeplerle bidayet mahkemesi kararında ifadesini bulan «yazılı bildiride bulunulmadan kazanılan yetkinin iptali gerekeceği» yolundaki hüküm hukukî bir gerçeğin ifadesi sayılmaz. Zira bildiri ve ilân şartlarına riayet edilmese dahi yapılacak bir toplu iş sözleşmesi muteber olur. Böyle bir sözleşme ise ancak 275 sayılı Yasanın 12. maddesi, 3. bendi, son fıkrasına göre iptal ettirilebilir. Bu hükme göre «**bildiri ve ilân şartlarına uyulmaksızın yapılmış olan toplu iş sözleşmesinin**» uygulanmaya başlamasından itibaren 6 iş günü içerisinde bir iptal davasının ikamesi her an mümkün olup sözleşme re'sen batıl sayılamaz. (4) Kaldı ki anılan bendde «tarafardan birinin yetkisiz olduğu itiraz sonunda anlaşılırsa» denilmek suretile 12. maddede öngörülen şartlara riayet edilmemesi halinde bile itirazın ancak, yetkisizlik sebebine dayanmasının zorunlu olduğu ifade olunmaktadır. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin görüşü de bu merkezdedir. (5) Bu sebeplerle yazılı bildiride bulunulmamış olduğu nedeni ile kesinleşen bir yetkinin iptali, 275 sayılı Yasadaki prosedürü işlemez hale getirmekten başka bir anlam taşımaz!...

Yukarda tahlil ettiğimiz Yargıtay 9. Hukuk Dairesi kararının ikinci bendinde iş mahkemelerinin görev sınırı tam bir açıklığa kavuşturulmaktadır. Gerçekten 275 sayılı Kanunun 7. maddesinde, toplu görüşme ve toplu iş sözleşmesi yapma yetkisinin işçi teşekküllerinden hangilerinde bulunduğu tesbit edilmiştir. Kanun koyucu sözü geçen madde ile bu yetkiyi tesbit ettikten sonra, toplu görüşmeye çağırma tarz ve usulünü 9. maddede, işçi teşekkülleri arasında yetki

yönünden çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümlenmesi usulünü ve itiraz mercilerini 11. maddede tesbit etmiş, toplu sözleşmenin yetkisiz teşekküllerce yapılması ihtimalini önleyen tedbirlerle sonuçlarına ve itiraz süresine ilişkin hükümleri de 12. madde ile sevk etmiştir. Bu suretle iş mahkemelerinin görevi kanunla tesbit edilmiş olup, ne genel ve ne de özel yasalarda adı geçen mahkemelerin kesinleşen yetkiyi ortadan kaldırmaya matuf karar verebileceğini gösteren bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca bidayet mahkemesinin Yargıtay kararlarını «kazai fonksiyonu haiz bulunmayan» karar şeklinde tanımlamasını da anlamak kolay değildir. Zira bu görüşten hareket ederek Yargıtayı, Bakanlığın icraatı üzerinde bir mürakabe organı olarak kabul etmek gerekir. Halbuki 275 sayılı Kanunda, «toplu sözleşmeye çağrı yetkisinin varlığı üzerindeki anlaşmazlıkların çözümlenmesinin, mevcut bir hakkın izharı anlamını taşımasına binaen kazai bir mahiyeti olduğunu müşahade etmiş ve bu itibarla, bu anlaşmazlıklar hakkında verilecek idarî kararlara itirazların kazai bir mercie yapılmasını Anayasanın 114. maddesi muvacehesinde zarurî görerek, bu itirazları hal mercii İİ Hakem Kurulu yerine, mahallin iş davalarına bakan mahkeme veya Yargıtay olarak tesbit olunmuştur. Gerçekten İİ Hakem Kurulları ve Yüksek Hakem Kurulu, mevcut hakları bir uyumsuzluk vesilesiyle ihzar eden kurullar olmayıp, yetkili oldukları hallerde çalışma şartları konusunda hak ihdas eden, bazı hallerde de icra makamlarına istişari mütalâa veren kurullardır. Bu kurulların fonksiyonları icabı olduğu kadar, teşekkül ve terekkiup tarzları bakımından kazai bir mahiyetleri olmadığı aşîkârdır» (Geçici K. Raporu) Kaldık 275 sayılı Yasanın 11. maddesinde Yargıtayın, yapılacak itirazları kesin olarak karara bağlayacağı açıklanmış olup, buradaki «kesin olarak karara bağlanı» ifadesinden Yargıtayın vereceği karar aleyhine hiç bir mercie başvurulamayacağını anlamak gerekir. Gerçekten işbu kararlar aleyhine Yargılamanın iadesi yoluna gidileceğini gösteren bir hüküm 275 sayılı Yasada yer almamıştır.

Bu sebeple kesin yargı anlamını taşıyan işbu kararların, iş mahkemelerince iptali mümkün değildir.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 25.12.1967 tarihli kararı ile toplu sözleşme düzenini bir çıkmazdan kurtarmıştır. Zira kesinleşen toplu sözleşme yetkisinin iptali ve ihtiyatî tedbir yolu ile müzakerelerin durdurulması işçiler ve sendikalar yönünden büyük mahzurlar tevhit etmektedir. Herhalde 275 sayılı Yasanın tadilinde tatbikattaki aksamaların giderilmesi için tedbirler düşünülecektir. Fakat bugünkü kanunî mevzuatta yüksek mahkeme kararının en doğrusu gösterdiğini de kabul etmek gerekir.

- (1) İstanbul 13. Asliye Hukuk Mahkemesinin E. 1825, K. 1323, 3.11.1967 tarihli kararı.
- (2) Orhan Apaydın. Bak. Türk-İş No: 11, 113.
- (3) Yarg. 9. FD., E. 4173, K. 4117, 11.7.1964
Yarg. Hukuk Kurulu, E. 8573, K. 28, 2.9.1967.
- (4) Yarg. 9. HD., E. 10559, K. 36, 31.10.1966
- (5) Yarg. 9. HD., E. 12425, K. 60, 13.12.1966.

SENDİKASIZ İŞÇİLERİN DURUMU

ÖZEL HAKEM KURULU KARARI

« 1 — İşveren, İşçi Sendikası ile Toplu İş Sözleşmesi yaptıktan sonra, sendikası işçilere, Toplu İş Sözleşmesi akdinden önceki ücret ve sosyal yardım seviyesini aşan ücret zammı ve sosyal yardım şeklinde ek menfaatler sağlayamaz.

2 — İşverenin Toplu İş Sözleşmesindeki haklardan sendikası işçileri kısmen veya tamamen faydalandırması, akit sendikanın yazılı muvafakatına bağlıdır.»

Hakemler :

Dr. Aydın Aybay

Dr. Nuri Çelik

Av. Cenani Güngördü

Bu karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin E. 3805, K. 3632 ve 25.4 1967 tarihli kararı ile tasdik olunmuştur.

DAVANIN KONUSU :

Dâvacı sendika, Dâvalı sendika mensubu işverenlerin, iki sendika arasındaki Toplu İş Sözleşmesi ile sendikali işçilere sağlanan ücret zammı ve sosyal yardım şeklindeki menfaatleri, aynen veya bir miktar eksikliği ile sendika üyesi olmayan işçilere de verdiklerini ileri sürmüştü ve bu olaya dayanarak :

1. Bu ödemelerin durdurulması;

2. Sendikaya üye olmayan işçi ve hizmetlilerin ücret ve sosyal yardım yönünden toplu sözleşmeden önceki duruma getirilmeleri;

3. Bu ödemelerin kısmen dahi yapılabilmesi için davacı işçi sendikasının yazılı muvafakatine ihtiyaç bulunduğunun tesbiti **istemlerinde** bulunmuştur.

Dâvalı ise, bu istemlerin reddin kararına bağlanmasını istemiştir.

İDDİA VE SAVUNMA :

1. **Maddî olaylar bakımından karşılıklı iddialar :**

1. **Dâvacı** tarafın istemlerinin dayanağını teşkil eden maddî olay, davalı işveren sendikasına bağlı İşverenlerin, toplu sözleşme ile sendikali İşçilere sağlanmış bulunan ücret zammı ve sosyal yardımları, «aynen veya bir miktar eksikliği ile» sendikası işçilere de ödemeleridir.

2. **Dâvalı** taraf ise, sendikası işçilerin bir kısmına bazı işverenlerce munzam ödemelerin yapıldığını kabul etmiş; fakat bu ödemelerin, dâvacının iddia ettiği gibi, toplu sözleşme ile sağlanan menfaatlere eşit veya onun bir miktar eksikliği olmadığını, yeknesaklık arz etmeyen bu çeşit öde-

melerin, söz konusu toplu sözleşme menfaatlerinden «esaslı surette az» olduğunu ileri sürmüştür.

3. Taraflar arasında davanın temelini teşkil eden bu maddî olay üzerindeki görüş ayrılığı, daha sonra, davalı tarafça yapılan rakama dayanan açıklamaların davacı tarafından kabul edilmesiyle büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır.

Bu duruma göre davanın temelini teşkil eden maddî olay hakem kurulunca aşağıdaki biçimde tesbit edilmiştir :

«Davalı sendikaya mensup bazı işverenler, kendi işyerlerinde çalışan bir kısım sendikası işçilere, toplu Sözleşme ile Sendikali işçilere sağlanmış bulunan ücret zammı ve sosyal yardım şeklindeki menfaatlere benzeyen bir kısım menfaatleri, yeknesak bir miktar ölçüsü dahilinde olmaksızın ve ve davalının cevap layihasında bildirilen rakamlar çerçevesinde sağlamaktadırlar.»

Taraflar işverenlerce bir kısım işçilere yapılmakta olan ve toplu iş sözleşmesiyle sendikali işçilere sağlanmış bulunan menfaatlardan daha az olan bu ödemelerin, Toplu İş Sözleşmesi seviyesine çok yakın sayılıp sayılmıyacağı konusunda bir mutabakata varamamışlardır.

II. Amaç bakımından karşılıklı iddialar :

1. **Davacı sendika**, kendi muvafakatı alınmaksızın yapılan bu ek ödemelerin amacının, işçilerde sendikaya üye olmanın gereksizliği kanaatini uyandırmak ve bu yoldan, işçi sendikasını gelecek yıllardaki toplu pazarlıkta güçsüz kılmak olduğunu ileri sürmüştür.

2. **Davalı ise**, yapılan ek ödemelerle böyle bir amaç güdülmeyeceğini iddia etmiştir. Davalıya göre, sendikaya üye işçi sayısı ile sendikası işçi oranı, yapılan ödemelerin miktarı ve şahıslar bakımından dağılımı gibi hususlar gözönünde tutulursa, dâvacının amaç yönünden ortaya attığı iddianın destekten yoksun olduğu anlaşılır. Bu sebeple davalı, davacı tarafından ileri sürülen, sendikayı güçsüz kılmak kasdı ile hareket edildiği iddiasının gerçeğe tamamen aykırı bulunduğunu beyan etmiştir.

III. Hukukî sebep yönünden karşılıklı iddialar :

1. **Davacı sendika**, istemenin hukukî sebebi olarak, taraflar arasında yürürlükte bulunan toplu iş sözleşmesinin 3. maddesi ile bu maddede anılan, 274 sayılı kanunun 21. maddesine ve bunlardan başka toplu iş sözleşmesinin ruhuna dayanmaktadır. İddiasına göre bu pozitif destekler dolayısıyla, işverenler, davacı işçi sendikasının muvafakatı olmaksızın sendikası işçilere herhangi bir ek ödeme yapamazlar; yaptıkları takdirde bu davranışlar toplu sözleşme ile kurulu düzene ay-

kırılık teşkil eder. Bu bakımdan, yapıldığı sabit olan ödemeler dolayısıyla, davada ileri sürdüğü istemler haklı bulunmaktadır.

2. Davalı Sendika ise, davacının görüşünün yanlış olduğunu, dayanılan hukuki sebeplerin davadaki durumla ilgili bulunmadığını ileri sürmüştür. Savunmasında davacının, sendikasızsız işçilere yapılan bu ödemeleri toplu sözleşmenin izinsiz teşmilî saymak eğiliminde olduğunu; halbuki bu ödemelerin teşmil ile ilgili olmadığını belirtmiştir. Davalıya göre olayda bir teşmil problemi değil, sendikasızsız işçilerle ferdi iş akitleri yapmak veya bu ferdi iş akitlerinin muhtevalarını tayin etmek veya değiştirmek problemi vardır. İzinsiz teşmil konusunun dışında kalan bu problemin çözümü ise genel hükümlere bağlıdır ve akit serbestliği ilkesinin kapsamına girmektedir. Kanun koyucu toplu iş sözleşmesinin yapılması halinde bu ilkenin ortadan kalkacağını kabul etmiş değildir. Halbuki ihtilâf davacının dayandığı hükümlere göre çözümlenmeye kalkışılırsa, bunun sonucu akit serbestliği ilkesinin büsbütün reddi anlamını taşıyacaktır. Böyle bir çözüm aynı zamanda, işçi yönünden de negatif koalisyon denilen özgürlüğün tamamen ortadan kalkması demektir. Hatta böyle bir çözüm, sonuçta, «sendikaya üye olmayan işçi çalışamaz» şeklinde ifade edilebilecek bir kurala varılmasını gerektirecektir ki bunun, bizim pozitif hukukumuzda yeri olmadığı aşîkârdır.

Davalı bu gerekçelerle, yapılan ek ödemelerin ferdi iş akdi yapma serbestliğinin sınırları içinde kaldığını, davacının dayandığı hükümlerin bu gibi ödemelere uygulanmayacağını savunmuş ve açılan davanın bu yönden reddini istemiştir.

GEREKÇE

1. Dávaya sebep olan ihtilâf işverenin, işçi sendikası ile toplu iş sözleşmesi yaptıktan sonra, sendikasızsız işçilere, toplu iş sözleşmesinin akdinden önceki ücret ve sosyal yardım seviyesini aşan ücret zammı ve sosyal yardım şeklinde ek menfaatler sağlamaya hakkı olup olmadığıdır.

Taraflar ihtilâf doğuran maddi olayın vukuu bakımından esasta görüş birliğine varmışlardır. Buna göre davalı sendikaya bağlı bazı işverenlerin bir kısım sendikasızsız işçilere, belirtilen çeşitten ek menfaatler sağladıkları sabit olmuştur. Bununla beraber, bu menfaatlerin sağlanmasında hangi amacın güdüldüğü ve bu menfaatlerin toplu sözleşmedeki seviyeye yakın sayılıp sayılamayacağı noktaları üzerinde taraflarca bir anlaşma olmamıştır.

2. Hakem kurulu amaç hakkında ortaya çıkan görüş ayrılığını ihtilâfın çözümlenmesi bakımından önemli saymamıştır. Çünkü, ihtilâfın çözümlenmesi için taraflarca dayanılan hukuki esasların uygulanmasında, ilgililerin sübjektif durum-

larının ve niyetlerinin etkili olmayacağı ve meselenin objektif esaslara dayanılarak çözümlenmesi gerektiği tesbit edilmiştir. Esasen, taraflarca ileri sürülen karşılıklı iddialar, sözü geçen ek menfaatlerin sağlanmasından hangi saikler ve niyetlerle hareket edildiğini tesbite yeter görülmemiştir. Bu bakımdan, ihtilâfın çözümlenmesinde, sendikasızsız işçilere sağlanan ek menfaatlerin hangi özel amaçlarla sağlanmış olduğu sorusuna cevap aranmamış ve bu problem açık bırakılmıştır.

Sağlanan ek menfaatlerin toplu sözleşmedeki seviyeye yakın sayılıp sayılmıyacağı problemi de, davacının ikinci lâyihasıyla ortaya çıkan durum dolayısıyla başlangıçta ele alınmamıştır. Gerçekten, davacı taraf, yalnız toplu sözleşme ile sağlananlara yakın olan menfaatlerin değil, toplu sözleşmeden önceki seviyeyi aşan her ödemenin dava istemenin kapsamına girdiğini tavzihen beyan etmiş ve bu suretle iddiasının toplu sözleşmeye yakın sayılacak menfaatlerle sınırlı olmadığını belirtmiştir. Bu durum karşısında hakem kurulu, problemi, evvelemirde sağlanan her türlü menfaati gözönünde tutarak genel olarak ele almıştır.

3. İhtilâfın çözümlenmesi için tesbiti gereken ilk hukuki esas, toplu iş sözleşmesinin akdinden sonra, işverenin sendikasızsız işçilerle olan ilişkiler bakımından, akit serbestisi yönünden hukuken bir tahdide maruz kalıp kalmadığıdır. Bu sorunun cevabı müsbettir. İşverenin bu konudaki akit serbestliği, genel hükümlerle konan tahditlerden başka, toplu iş sözleşmesi düzeni ile de hukuken sınırlanmış olur. Aksi takdirde 274 sayılı kanunda yer alan 21. madde hükmüne bir anlam vermek imkânsız denecek kadar zorlaşır. Ayrıca dava konusu olay bakımından toplu sözleşmenin şahıs yönünden kapsamını gösteren 3. maddesi de böyle bir sınırlamanın mevcut olduğunu teyid etmektedir. Şuna da işaret etmek gerekirken, dava konusu olay bakımından, bu sınırlamanın gerçekleşmesinde sendikaya dayanışma aidatı ödemenin rolü olup olmayacağının burada ayrıca çözümlenmesine ihtiyaç yoktur. Çünkü bu mesele, toplu sözleşmenin 3 ncü maddesinde açık bir çözüme bağlanmıştır. Şu halde, taraflar arasındaki ilişki bakımından, toplu sözleşme menfaatlerinin sendikasızsız işçilere teşmilî için işveren, sözleşmeye taraf olan işçi sendikasının muvafakatı olmaksızın bu yetkiyi haiz değildir, bu muvafakata muhtaçtır ve böyle bir durum onun, sendikasızsız işçilerle ferdi iş akitleri kurma konusundaki serbestliğini hukuken sınıflandırmaktadır.

4. Bu duruma göre mesele bu sınırlandırmanın derecesinin tesbiti meselesidir. Başka bir deyişle işverenin sendikasızsız işçilerle, hangi sınıra kadar ferdi iş akdi yapma serbestliğini muhafaza edeceğinin tesbiti meselesidir. Bu konuda tarafların iddia ve savunmalarında beliren iki görüş

ileri sürülebilir. **Birincisi**, bu sınırın toplu iş sözleşmesi ile sendikali işçilere sağlanan menfaatler sınırı olduğu şeklinde özetlenebilir. Bu sınırın altındaki alan, ferdi sözleşme serbestliğinin yürüdüğü alandır. İşveren, sendikasız işçilerle olan ferdi ilişkilerini - sınıra çok yakın olduğu için hakkın kötüye kullanılması sayılabilecek haller haricinde dilediği gibi düzenleyebilir. **İkinci görüşte ise**, bu sınır toplu iş sözleşmesinin yapıldığı andaki menfaatler sınırıdır. İşveren ancak bunun altında kalan alan içinde serbestliğini muhafaza eder.

5. Gerek mevzuat bakımından, gerekse davadaki taraflar arasında yürürlükte bulunan toplu iş sözleşmesi bakımından, bu meseleyi doğrudan doğruya ve lafzen çözen bir hukuk kuralı yoktur. Bu durumda meseleye, sınırlama ilkesini genel olarak koymuş bulunan kuralların **yorumu yoluyla** bir çözüm bulmak gerekmektedir. Bu yorum yapılırken dayanılacak başlıca hükümler, 274 sayılı Sendikalar Kanunun 21. maddesi ile taraflar arasındaki Toplu İş Sözleşmesinin 3. ncü maddesidir.

6. Sözü geçen hükümlerin **mantıkî bakımından yorumlanmasında** varılacak sonuç, teşmil kuralının, sözleşmenin yapılmasından sonra sağlanacak her türlü yararlandırmaya uygulanacağıdır. Kanunda ve sözleşmede kısmî teşmilden bahsedilmediğine kısmî teşmil halleri sayılabilecek durumlar için ayrıca bir hüküm konulmadığına göre; mantıkî bakımdan tam teşmil ile kısmî teşmil arasında bir ayırma yapmaya imkân yoktur. Çoğun içinde az da vardır; toplu sözleşme menfaatlerinden bir kısmının sağlanması, kısmî de olsa yine teşmil sayılır. Bu açıdan bakılırsa, ayrı bir hükümle aksi belirtilmedikçe sözleşmeden yararlanma ile sözleşmeden yararlanmama arasında orta bir hâd yoktur. Toplu Sözleşme menfaatlerinden en ufak bir parçanın verilmesi sözleşmeden yararlandırmadır ki, bu da teşmil kararının kapsamına girer.

7. Kanunda ve sözleşmede yer alan teşmil kuralının amacı, bakımdan yapılacak yorum da, mantıkî bakımdan yapılan bu yorumu doğrulamaktadır, desteklemektedir. Kanunun gerekçesinde de açıkça ifade edildiği gibi, teşmil imkânının sendikaların muvafakatine bağlanmasının amacı, sendikaların gücünü arttırmaktır. Binaleyh sözleşme serbestisi ve dolayısıyla işçilerin negatif koalisyon özgürlüklerinin sınırlandırılması bu amacın gerçekleşmesi için yapılan sınırlandırmalardır. Bu duruma göre söz konusu sınırın nereden geçtiği sorusunun cevabı da, artık, sözleşme ve negatif koalisyon özgürlüğü açısından değil, kanun koyucunun özel bir hüküm koyarken izlediği özel amaç açısından verilmek gerekir. Şu halde sendikaların güçlenmesi şeklinde ifade edilen bu amaç mantıken mümkün olan en son sınıra kadar etkili sayılmalıdır. Kanun koyucu bu

amacın etkisini bir noktada kesmek isteseydi, bunu ayrı bir hükümle belirtmesi gerekirdi. Mevzuatta böyle bir hüküm olmadığı gibi, taraflar arasındaki sözleşme de bunu sağlayacak bir hüküm ihtiva etmemektedir.

8. Bu yorumu doğrulayacak başka bir hüküm de, teşmil yasağının tek istisnasını koyan 274 sayılı kanunun 21. maddesinin son fıkrası hükmüdür. Hükümde maddenin ilk fıkrasında yer alan teşmil için muvafakat esasının, Bakanlar Kurulunca verilecek bir kararla kaldırılabilceği belirtilmiş başkaca birşey söylememiştir. Kanunkoyucu bu hükümle, teşmil konusunda koyduğu kuralla izlediği amacın - yani sendikaların güçlenmesi amacının - etkisini kaybedeceği bir alanı açıkça tayin etmiştir. Eğer amacın alanı başka suretle daraltmak istenseydi, bunun da ayrı bir hükümle gösterilmesi ve sendikaların ancak belirli bir noktaya kadar güçlenmesinin istediğinin belirtilmesi gerekirdi. Böyle bir hüküm mevcut olmadığına göre, sendikaların kendi faaliyetleri sayesinde men suplarına sağladıkları hakların bir kısmının dahi sendikasız işçilere verilmesine engel olabilecek ölçüde güçlendirmek istedikleri sonucuna varılabilecektir.

9. Bu yoruma karşı, sözleşme serbestisi ve işçinin negatif koalisyon özgürlüğünün büsbütün ortadan kalkacağı söylenemez.

Sözleşme serbestisi açısından evvelemirde şunu belirtmek gerekir ki, bu serbestlik, sadece bir sözleşmenin muhtevasını tayin etmekten ibaret değildir; Sözleşmeyi yapmak veya yapmamak özgürlüğü de, sözleşme serbestliği ilkesine dahildir. Muhtevayı tayin etmek ise, çeşitli hükümlerle, çeşitli biçimlerde sınırlandırılabilir. Nitekim, olay da davalının görüşüne uygun olarak, toplu sözleşmenin sağladığı menfaatler sınır olarak kabul edilirse, yine sözleşme serbestliği sınırlanmış olacaktır.

Bu bakımdan işveren'in, toplu sözleşmeden önceki hadler içinde kalarak dilediği, kimse ile ferdi iş akitleri yapıp yapmamakta serbest olmasına nazaran, sözleşme serbestliği ilkesinin büsbütün ortadan kalkacağı yolundaki iddia yerinde görülmemiştir. Diğer taraftan iş verenin, kendisiyle ferdi iş akdi kurmak isteyen kimseyi sendikaya üye olmaya teşvik ederek, toplu iş sözleşmesinden önceki hadle bağlı olmaktan kurtulmasına da hukuki ve fiili bir engel yoktur.

Sözleşme serbestliği ilkesinin işçi yönünden sınırlandırılması meselesi de aynı gerekçeye bağlıdır. Toplu Sözleşmeye taraf olan işçi sendikasına üye olmayan işçinin bu serbestliği kaybetmesi değil, bu konuda bir tahdit ile karşılaşması söz konusudur. Burada, işçinin Anayasa ile garanti edilmiş negatif koalisyon özgürlüğünün büsbütün ortadan kaldırılması değil, her özgürlük gibi belirli sebeplerle sınırlandırılması hali vardır.

Kanunkoyucu işçilerle işverenler arasındaki çıkar dengesinin işçiler yönünden sendikalaşma ile kurulabileceğini farzederek, işçi sendikalarına münferit işçilerin özgürlüğüne etkili olabilecek bazı yetkiler sağlamıştır. Sendikaya tanınan bu yetkiler sebebiyle negatif koalisyon özgürlüğünde kısıntıya uğraması Kanun koyucunun da, sınıflar arasındaki dengeyi kurma amacı ile istediği bir sonuç sayılmalıdır.

10. Yukarıda açıklanan gerçeklerden, işverenin, toplu iş sözleşmesine taraf olan işçi sendikasının üyesi olmıyan işçilere, sonradan yapacağı ferdî akitlerle veya mevcut ferdî akitlerin tadili suretiyle, toplu iş sözleşmesinden önceki ücret ve sosyal yardım şeklindeki menfaatlardan fazlasını veremeyeceği sonucu çıkmaktadır. Bu sonucun başka bir yönden ifadesi ise, işverenle sendikasız işçi arasında, toplu sözleşmeden önce akdedilmiş ferdî akitlerin normal hükümlerinin evvelki düzene göre yürüyeceğidir. Mevzuatta ve taraflar arasındaki toplu iş sözleşmesinde bunun aksine bir hüküm yoktur. Esasen hukukun genel ilkeleri bakımından da, evvelce kurulmuş bir özel hukuk ilişkisinin tarafların anlaşması olmaksızın, sonraki kurallarla değiştirilmesi mümkün değildir. Konulacak bir kanun hükmünün dahi, evvelce kazanılmış haklara etkili olamayacağı hukukun temel ilkelerinden birini teşkil eder. Bu bakımdan, işveren ile sendikasız işçi arasında toplu sözleşmeden önce akdedilmiş bir ferdî iş ahdinde veya böyle bir iş ahdinin uygulanmasında, işçiye, **keyfi ve arızı olmayarak**, ücret zammı, sosyal yardım, tazminat veya ikramiye tarzında bazı ek menfaatler sağlanması öngörülmüş bulunuyorsa veya uygulanıyorsa, bu gibi menfaatler sağlanması, yukarıda açıklanan toplu iş sözleşmesinin kısmi teşmili anlamına gelmez. Toplu Sözleşme düzeninin kurulmasından önceki bir hukukî temele dayanan ve toplu sözleşmenin etki alanı dışında kalan bu gibi ödemelerin yapılması için Toplu sözleşmeye taraf olan sendikanın muvafakatine ihtiyaç yoktur..

Bunun gibi, işverenin, sendikalı ve sendikasız

ayırımı gözetmeksizin bütün işçilere, — sendikalılara toplu iş sözleşmesiyle verilecek bütün menfaatleri sağladıktan sonra — seyyanen veya ücret nisbetlerine göre topluca yapacağı ödemeler de, toplu sözleşme menfaatlerinin kısmen teşmili anlamını taşımaz.

Bu gibi, ek ödemelerin de, toplu Sözleşmeye taraf olan işçi sendikasının muvafakatini aranmaksızın ve gerekmeksizin işverenlerce yapılabileceğinde şüphe yoktur.

KARAR

Taraflar arasındaki 26. Mayıs. 1966 — 27 Mayıs 1968 tarihleri arasında yürürlükte bulunan toplu iş sözleşmesinin 43. maddesi mucibince ihtilâfî çözümlemeye yetkili olarak teşekkül eden ve 1 Aralık 1966 tarihinde ilk toplantısını yaparak gerekli tahkik işlemlerini tamamlayan Özel Hakem Kurulu olarak, tekemmül eden dosya üzerindeki incelemeler bitirilip, konu müzakere edildikten sonra, sonuçta yukarıda çıkarılan gerekçelerle :

1. Dâvacının iddiası veçhile işverenin sendikalı olmayan işçilerle, toplu iş sözleşmesi ile sendikalılara sağlanmış bulunan ücret zammı ve sosyal yardımlar şeklindeki ek menfaatleri miktar itibarıyla tamamen veya kısmen sağlamak için dâvacı sendikanın yazılı muvafakatinin alınmasının gerekli olduğunu;

2. Ancak sağlanacak bu gibi menfaatlerin kapsamına işçilere, toplu sözleşmenin akdinden evvelki iş münasebetleri gereğince arızı olmayarak ve iş şartı haline gelmiş nitelikte olarak sağlanmak ta olan menfaatlerin girmediğine;

3. Bunun gibi, işverenin sendikanın muvafakatini almaksızın sendikasız işçilere ancak, sendikalılara da, toplu sözleşmedeki menfaatlerine ilâveten verilmek kaydıyla, ilâve menfaat sağlanabileceğine; karar verildi.

Başkan

Hakem

Doç. Dr. Aydın AYBAY Doç. Dr. Nuri ÇELİK

Hakem

Av. Cenani GÜNGÖRDÜ

İŞ MAHKEMELERİNİN GÖREV SINIRI

Yargıtay kararı

« 1 — Toplu İş Sözleşmesi yetkisinin tesbitinde Yargıtay tarafından verilen kararlar kesin-dir.

2 — Kesinleşen bir yetkinin İş Mahkemele-rince iptaline karar verilemez.

Yarg. 9. HD. E. 12275, K. 13061, 25/12/1967»

Dava, hukukî nitelikçe, rakip işçi kuruluştan tarafından kullanılmakta olan ve kesinleşmiş bu-

lunan çağrı ve toplu iş görüşme yetkisinin kaldırılması isteğine ilişkindir. Davacı, iptal nedeni olarak, davalı kuruluşun gerekli çoğunluğa sahip bulunmamasını ve 275 sayılı Yasada öngörülen prosedüre uymamasını göstermiştir. Mahkeme, çoğunluk sebebi üzerinde durmamış; fakat prosedüre uymama yönünü kanıtlanmış görerek istek gibi iptal kararı vermiştir.

İşkolunda çalışan işçilerin çoğunluğunu temsil nedeni, Mahkemece gözönünde tutulmamış ve bu husus davacı tarafından temyiz konusu yapıl-

mamış bulunduğuna göre Yargıtay incelemesi, prosedüre uymama sebebi ve bu sebebe ilişkin maddî olaylar çevresinde yapılmak gerekir.

1 — Anılan nitelikteki yetki kaldırma isteklerine ilişkin hükümler 275 sayılı Yasanın 12 nci maddesinin 3. ncü bendinde yer almıştır. Bu hükümlere göre yetki kaldırma istekleri, itiraz şeklinde kanunen belli mercilere yöneltilmeli ve bu mercilerin kararlarına karşı da gene kanunen belli yargı yerlerine başvurulmalıdır. Yoksa, doğrudan doğruya Mahkemeye başvurma imkânı söz konusu değildir. Gerçi sözü edilen bent hükmünde toplu iş sözleşmesinin yapılmış olmasından bahsedilmektedir. Ne var ki bu bendin sağlamış olduğu itiraz hakkının kullanılması için toplu iş sözleşmesinin yapılmış olmasını beklemeyi gerektirir, herhangi bir sebep yoktur. İlgililer görüşmelerin her safhasında yetkisizlik itirazında bulunma imkânına sahiptirler. Nitekim bu yön, doktrince de benimsenmiştir.

Mahkemece, açıklanan hususlar üzerinde gereği gibi durulmadan davanın görülmesi ve esas hakkında hüküm tesisi, usule ve Yasaya aykırıdır.

Bölge Çalışma Müdürlüğünün görev sınırı

Yargıtay kararı

«Bölge Çalışma Müdürlüğünün, yetki uyumsuzluğu niteliği taşımayan bir hukukî meseleyi esaslan karar bağlaması Yasaya aykırıdır. Yarg. 9. HD, E. 2160, K. 2064, 14.3.1967»

Davanın konusu, bölge çalışma müdürlüğünce alınan kararın iptali isteğine ilişkindir.

Mahkeme, Ankara Bölge Çalışma Müdürlüğünce alınan 27.1.1967 gün ve 944 sayılı karara karşı ileri sürülen itirazı yerinde görmeyerek reddetmiştir.

Buna karşı Singer Dikiş Makinası Kumpanyası, mahkeme kararının kanuni gerektirici sebeplere dayanmadığını ileri sürmüştür.

Gerçekten adı geçen kumpanya, (Türkiye Metal Mamulleri Satıcıları ve Büro Personeli Sendikası) tarafından toplu iş sözleşmesi görüşmelerine davet edilmiştir. İşveren, aynı zamanda iki ayrı sendika ile toplu görüşmeye oturamayacağı düşüncesiyle Ankara ve İstanbul Bölge Çalışma Müdürlükleri nezdinde itirazda bulunmuştur. İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü itirazı kabul etmiştir. Buna karşı Ankara Bölge Çalışma Müdürlüğü bunun aksine bir karar aldığından işveren iş mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, meseleyi bir itiraz gibi anlayarak kâğıtlar üzerinde inceleme yapıp iptal isteğinin redine karar vermiştir.

Esas çizgileriyle özetlenen anlaşmazlık, 275

dır.

2 — Davalı kuruluşun yetkisi, daha önce itiraz üzerine Yargıtayca verilmiş olan kararlar keşinleşmiştir. Esasen bu yönden taraflar arasında bir uyuşmazlıkta mevcut değildir. Öbür yandan yetki üzerindeki anlaşmazlıklar, Millet Meclisi Geçici Komisyon Raporunda da belirtildiği gibi kazai niteliktedir. Şu duruma göre Yargıtay tarafından verilen ve kesin olan karar, maddî anlamda kesin Yargı anlamını taşır. Kesin yargı teşkil eden bir husus ise, yeni bir dava ve karar konusu yapılmaz. Özellikle, kararın öngördüğü sisteme göre buna cevaz yoktur. Diğer taraftan, Kanunlarımızda Mahkemelerce Yargıtay'ca kesin olarak verilmiş kararları iptal etme sonucuna doğuracak karar verme yetkisini tanıyan bir hüküm de yer almamıştır.

Mahkemenin kabulü bakımından da bu yönün gözönünde tutulmaması kezalik usule ve Yasaya aykırıdır.

S O N U Ç : Temyiz olunan hükmün yukarıda açıklanan sebeplerden dolayı davalı yararına Bozulmasına,

sayılı Kanun 11 nci maddesinin gerçeği ve kapsamı içinde düşünülmesi gereken bir çağrı yetkisine ilişkin uyuşmazlık niteliğinde değildir. Zira taraflar arasındaki görüş ayrılığı işçi çoğunluğunu temsil bakımından bir yetki uyuşmazlığı üzerinde toplanmamıştır. Uyuşmazlık, işvereni aynı zamanda toplu iş sözleşmesi görüşmelerine çağırarak sendikalardan hangisinin bu yetkiye sahip olduğunu tayin ve tesbit isteğinden doğmuştur.

Görüldüğü gibi mesele, bir çağrı yetkisi üzerinde çıkan ve 275 sayılı Kanunun 11 ci maddesinin gerçeği ve kapsamı içinde düşünülmesi gereken bir uyuşmazlığın hallini hedef tutmamaktadır. Anılan madde, sadece çoğunluk konusunda beliren uyuşmazlıkların çözüm prosedürünü tayin etmiştir. Halbuki işverenin itirazı, her hangi bir sendikadan toplu iş sözleşmesi yapma yetkisini alıp müzakerelere başladıktan sonra ikinci bir sendikaya aynı konuda bir yetki tanınmayacağı yolunda belirlemiştir. Böylece uyuşmazlık, hukukî bir meselenin çözümüne yönelmiştir.

Öteyandan 275 sayılı Kanun 11 nci maddesine göre alınmış bir karar mevcut bulunmamasına göre burada kesinlik de söz konusu olamaz. Dava, bir tesbit isteğinden ibarettir. Bölge Çalışma Müdürlüğü, yetkisini açarak hukukî bir uyuşmazlık karara bağlamıştır. Bu uyuşmazlık, mahkemede taraflar teşkil edildikten sonra bir dava olarak görülüp sonuçlandırılmak gerekir. O halde, meselenin bir itiraz niteliğinde düşünülerek kâğıtlar üzerinde incelenip bir karara bağlamış olması ve usule aykırıdır.

S O N U Ç : Temyiz olunan kararın yukarıda açıklanan sebeplerden BOZULMASINA,

Çalışma Bakanlığının görev sınırı

Yargıtay kararı

«Çalışma Bakanlığı toplu iş sözleşmesi çağrısının iptaline karar vermeye yetkili değildir. Yarg. Nöbetçi Hukuk Kurulu, E. 8146, K. 36, 28.7.1967»

İtirazcı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü 15.7.1967 günlü itiraz dilekçesinde, Toplu İş Sözleşmesi için çağrıda bulunan Türkiye Tarım Üretme Çiftlikleri İşçileri Sendikası (Tür-İş) nin işkolları yönetmeliğinin 1 sıra numarasına kayıtlı (Tarım İşçilerini kapsayan bir sendika olup kendi işyerlerinin bu iş kolunda çalışmadığını, Toprak Mahsulleri Ofisi teşkilâtı hakkındaki 3491 sayılı kanunla tesis olunan Ofislerinin, hububat piyasasını korumak ve tamim etmek maksadıyla buğday satın almak, stok bulundurmak ve hububat satmakla iştigal etmekte olması itibarıyla aynı yönetmeliğin 22 sıra numarasında yazılı işkolunda faaliyette bulunduğunu, bir işkolunda kurulu sendikanın o işkolunda çalışan işyerlerinde işkolu esasına göre toplu iş sözleşmesi için çağrıda bulunabileceğini, ayrı işkolunda çalışan işyerlerinin toplu iş sözleşmesine çağırılmayacağını ileri sürerek, mezkûr sendikaca yapılan 14.7.1967 günlü çağrının iptalini istemiştir.

Çalışma Bakanlığınca, 21.7.1967 günlü yazısında, 274 sayılı yasada bir işyerinin hangi işkoluna girdiğinin tayin ve tesbiti hususunda Bakanlığın yetkili kılan bir hüküm olmadığı, toplu iş sözleşmesi görüşmesini kabul edip etmemenin taraflara ait bir husus olduğu, 275 sayılı yasada «(Çağrı iptali)» diye bir müessese bulunmadığı gerekçeyle itirazın reddine karar verilmiştir.

Gerçekten 275 sayılı yasanın 11 ve 12 nci maddelerinde Çalışma Bakanlığına tanınan yetki: işçi kuruluşlarının kendi aralarında veya işveren veyahutta işveren kuruluşları arasında çıkacak temsille ilgili yetki itirazlarının çözümüne münasır olup gerek 274 sayılı ve gerek 275 sayılı yasalarda çağrının iptali hakkında Çalışma Bakanlığına verilmiş bir yetki yoktur.

Diğer taraftan bir işyerinin, işkolları yönetmeliğine göre hangi işkoluna girdiğinin tesbitine Bakanlığın yetkisi olmadığı hakkındaki bakanlık karar ve muamelesinin, idari nitelikte muamele olduğu, 274 sayılı yasanın 9. maddesinin 3 ncü bendinin son fıkrası hükmünden açıkça anlaşılmaktadır. Bu itibarla Bakanlığın bu husustaki karar ve muamelesinin inceleme yeri Danıştay olup bu hususta inceleme yapmak ve karar vermek Yargıtay'ın görevi dışındadır.

SONUÇ : Yukarıda yazılı sebeplerle yerinde görülmeyen itirazın reddine,

İş davalarına ilişkin uyuşmazlıklarda isbat yükü

Yargıtay kararı

« İş davalarına ilişkin uyuşmazlıklarda, sözleşmenin haklı olarak bozulduğunu isbat işverene aittir. Yarg. 9. HD, E. 5448, K. 5342, 9.6.1967 »

Davacı, iş sözleşmesinin davalı işveren tarafından ihbarsız ve önelsiz bozulmuş olduğunu ileri sürerek ihbar tazminatıyla birlikte bir emek karşılığı olmayan hafta ve genel tatil günlerine ait gündeliklerinin ödetilmesini istemiş; davacının verilen kesin süre içinde delillerini bildirmedigi gerekçesiyle davanın reddi cihetine gidilmiştir.

I — Hâkim kendisine sunulmuş olan bir davada, uyuşmazlığın maddî olayların isbatı yönünde topladığı bütün durumlarda, ilk iş olarak, davanın çözümlenmesi bakımından maddî olaylardan hangilerinin hangi delillerle taraflardan hangisi tarafından isbat edilmesi gerektiğini tesbit etmek zorundadır. Böyle bir tesbit işlemi yapılmadıkça, kural olarak davacının iddiasını ve davalının savunmasını isbat edemediklerinden bahs olunamaz. Zira, tarafların iddia ve savunmalarının mahkemece kanıtlanmış sayıldığı ya da bu konuda kendilerine isbat yükü düşmeyeceklerini kabul etmelerj tabiidir. Nihayet isbat edilecek yön bilinmedikçe bunun isbatı da düşünülemez.

II — İş davalarına ilişkin uyuşmazlıklarda, isbat hukukunun genel esaslarına uygun olarak, iş sözleşmesinin haklı olarak bozulduğunun ve bir emek karşılığı olmayan hafta ve genel tatil ücretlerinin ödenmiş bulunduğunun isbat yükü, işverene düşer. Nitekim Yargıtayın kökleşmiş iştihatları da bu yödedir. Şüphe yok ki işçinin de aynı konuda delil gösterme ve sunma hakkı vardır. Ancak davacı işçinin, H. U. M. K. nun 239 uncu maddesinde de işaret olunduğu üzere, «mücerret bu talebiyle beyyinenin kendisine müteveccih olduğunu kabul etmiş addolunamaz.» Her halde bu hususların isbatı, davalı işverene düşer.

Olayda, uyuşmazlık konusu maddî olaylar belirtilmemiş; hangi olayın hangi tarafca isbat edileceği gösterilmemiş ve özellikle, isbat yükü davalıya düşen yönlerin de davacı tarafından isbatı cihetine gidilmiştir. O yoldaki eksik ve yanlış işlemlere dayanarak reddi, anılan esaslarla bağdaşmaz.

O halde, bu yönleri hedef tutan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ : Temyiz olunan hükmün yukarıda 2 ve 3 üncü bentlerde yazılı sebeplerden dolayı davacı yararına BOZULMASINA

SİN-İŞ), geçtiğimiz ay içinde İstanbul ve Ankara'daki Millî Eğitim Basımevleri ile toplu iş sözleşmesi imzalamıştır.

Üyelerine bir çok sosyal haklar, bu arada bu yıl yüzde 12, gelecek yıl için de yüzde 15 oranında ücret zammı sağlanmıştır. Ayrıca işyerlerinde çalışan ve on yılı dolduran üyelere 500 lira kıdem teşvik ikramiyesi verilmesi kararlaştırılmıştır. Sözleşme 1 Aralık'tan itibaren yürürlüğe girmiştir.

EMEKLİLİK YAŞ HADDİ HAKKINDA ERDEM'İN DEMECİ

Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem geçtiğimiz ay içinde verdiği bir demeçte, işçilerin emeklilik yaş haddinin 60'tan 50'ye indirilmesi üzerinde çalışmalar yapıldığını ve kısa zamanda olumlu sonuçlar alınacağını söylemiştir.

Bakan Erdem, halen çalışmaların devam ettiğini söylemiş, bu indirimin Sosyal Sigortalar Kurumuna yükleyeceği mali portrenin hesap edilmekte olduğunu bildirmiştir. Ali Naili Erdem'in verdiği bilgiye göre, mali duruma paralel olarak emeklilik yaş haddi indirilerek ve bu konuda kesin sonucun 1,5 ay sonra alınabileceğini sözlerine eklemiştir.

TEZ-BÜRO-İŞ'İN GREV KARARI

Türkiye Tezgahtarlar ve Büro İşçileri Sendikası (TEZ BÜRO - İŞ) Türk Kültür Araştırma Enstitüsü işyerinde grev kararı almıştır.

Bir süre önce Sendika tarafından toplu iş sözleşmesi yapılması hakkındaki çağrıdan sonra görüşmelere yanaşmayan işverenin tutumu grev kararının alınmasına sebep olmuştur.

Tez Büro-İş Sendikasının aldığı görev kararını uygulaması ile ri bir tarihte başlayacaktır.

TEZ-BÜRO-İŞ, YARDIM SEVENLER DERNEĞİ İLE SÖZLEŞME YAPTI

Tez-Büro-İş Sendikası ile Yardım Sevenler Derneği arasında bir süreden beri devam etmekte olan toplu sözleşme görüşmeleri geçtiğimiz ay içinde sonuçlanmıştır.

Dernekte bulunan sendikali 1000 üyenin yararlandığı sözleşmeye göre, ikramiye, çocuk zammı ve ücret artışı sağlanmıştır.

TARIM-İŞ'İN GREV KARARI

Tarım-İş Sendikası Aydın Orman İşletmesinde grev kararı almıştır. Bir süre önce toplu sözleşme çağrısında bulunan Nazilli Tarım - İş Sendikası, işvereni sözleşme görüşmelerine oturma-ğıdan bu karara varmıştır.

Grev yakında uygulanacaktır.

TÜM GIDA-İŞ GAZİANTEP'TE GREV KARARI ALDI

Tüm Gıda-İş Sendikası, Gaziantep fırın işçileri için geçtiğimiz ay içinde grev kararı almıştır.

Gaziantep'te 83 işyerinde çalışmakta olan 415 fırın işçisinin sosyal haklarını almak üzere girilen toplu sözleşme görüşmelerinde olumsuz sonuç alınmasından sonra bu karara varılmıştır.

Sendika işçilerin günde 14 saat çalıştıklarını ve grevin en yakın bir tarihte başlayacağını açıklamışlardır.

DÖRT YILDA 330 BİN İŞ KAZASI

Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından yapılan araştırmalarda, iş kazalarının çalışma süresinin ilk iki saatinde daha çok olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca devamlı işyerlerinde gece çalışmaya başlayanlar daha fazla iş kazalarına

uğramaktadırlar.

Açıklandığına göre, 1959 — 1963 yılları arasında 330 bin iş kazası ve meslek hastalığı olayı olmuş, kazaya uğrayanlardan 2300 kişi ölmüş, 9421 kişi ise sakat kalmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumu kazaya uğrayanlara tedavi ve tazminat gideri olarak 243 milyon lira ödemiştir.

Sendikacılık Koleji 8 inci dönem mezunları diploma töreninde kursiyerler ve konuklar.

SENDİKACILIK KOLEJİ SEKİZİNCİ DÖNEM MEZUNLARINI VERDİ

Türk-İş Sendikacılık Koleji 8 inci dönemi geçtiğimiz ay içinde yapılan bir törenle sona ermiştir.

23 kursiyer'in katıldığı 8 inci dönem diploma töreninde, Türk-İş Genel Sekreter Yardımcısı Ethem Ezgü, Federasyon ve sendika başkanları ile diğer konuklar hazır bulunmuşlardır.

Kolej müdürü Orhan Alpakin'in konuşmasından sonra Ethem Ezgü söz almış, sendikacılığın temel ilkeleri ve işçi sorunları üzerinde durmuş, daha sonra Kolej öğrencileri adına Zeki Merdolun bir konuşma yapmıştır.

Diplomalar, bu dönemde ilk üç sırayı alanlara verilmekle başlanmış ve törene son verilmiştir.

8 inci dönemi Yusuf Sevenal birinci, Abdullah Kutlu ikinci ve M. Emin Güzel üçüncü olarak bitirmiştir.

İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) :

Devalüasyona "peki", fakat fiyat artışlarına dikkat !

İngiltere İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) Genel Sekreteri George Woodcock, geçtiğimiz ayın ortalarında bir basın toplantısı yapmış, «İngiliz sendikacılık hareketinin Wilson Hükümetinin devalüasyon tedbirini desteklediğini» açıklamıştır.

Konuşmasında, «...sterlin üzerindeki tazyikin hafifletilmesini ve dış ödemeler açığının kapatılmasını hedef alan devalüasyon kararının sendikalar tarafından benimsendiğini» belirten TUC Genel Sekreteri, «fiatların kontrol altına alınması ve artışların önlenmesi gerektiğini» öne sürmüştür.

Woodcock özette şunları söylemiştir :

«Sendikacılık hareketi, devalüasyona paralel olarak alınacak tedbirlerin, ekonomik faaliyetler ve istihdam seviyesi üzerindeki etkilerini, pek tabii olarak, yakından izleyecektir. İngiliz işçi hareketi, işsizlere iş sahaları açıldığı ve tüketici korunduğu ölçüde, devalüasyona, hedefine ulaşmış nazarıyla bakacaktır.»

Fiat artışlarının önlenmesi için İngiltere İşveren Birlikleri Konfederasyonu ile görüşmeler yapılacağını sözlerine ekleyen George Woodcock «bu teşebbüsün olumlu sonuçlar vereceğine inanmadığını» belirtmiş, «bu konuda çeşitli zamanlarda yapılan temaslar bize şunu öğretmiştir : İşverenler, fiat artışını önleyici tedbirleri görmüşten, artışla-

rın neden normal karşılanmak gerektiğini anlatmayı tercih etmektedirler» demiştir. Genel Sekreter Woodcock sözlerine şöyle son vermiştir :

«.... ekonomide istikrarı ve genişlemeyi sağlayacak, tam çalıştırma düzenine doğru atılacak her adıma yandaşız.»

TUC GENEL KONSEY BİLDİRİSİ

Öte yandan İngiltere İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC)

Genel Sekreter Woodcock

Genel Konseyi de devalüasyon kararı üzerine bir bildiri yayımlayarak, görüşünü açıklamıştır. Genel Konseyin bildirisinde, «İngiliz ekonomisini canlandırmak, dış ödemeler açığını kapatmak ve sterlin üzerindeki tazyiki azaltmak amacıyla yapıldığı belirtilen devalüasyonun olumlu karşılandığı» belirtilmekte, Hükümetten fiat artışlarını önleyici tedbirler alması istenmektedir. Bildiride ayrıca, İngiliz sendikalarının, hayat pahalılığı artışlarını dikkatle izleyecekleri kaydedilmektedir.

OECD Genel Sekreteri
T. Kristensen

OECD'DE GERİ ÜLKELERDE TARIMSAL GELİŞME SORUNU GÖRÜŞÜLDÜ

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın Paris'teki genel merkezinde geçtiğimiz ayın ilk haftası içinde «geri kalmış ülkelerde tarımsal gelişme ve dış yardım konusu» nda bir toplantı yapılmıştır. OECD Kalkınma Merkezi Başkanı André Philip başkanlığındaki toplantıya 9 geri kalmış ülkenin temsilcileri, Dünya Bankası ile Uluslararası Gıda Teşkilatı'ndan gözlemciler katılmışlardır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Genel Sekreteri Thorkil Kristen sen'in «dünya gıda sorunu» na ilişkin konuşmasıyla açılan toplantıda, İkinci Dünya Savaşından bu yana geri kalmış ülkelerin tümünün gıda maddeleri ithal etmekte olduğu açıklanmıştır. OECD uzmanlarına göre bu ülkelerde tarımsal üretimde görülen küçük artış ekilebilir arazinin çoğaltılmasından ileri gelmekle beraber, hızla artan nüfusla orantılı olmaktan çok uzaktır. Uzmanlar, gelecek 10 yıl içinde, geri kalmış ülkelerdeki ekilebilir arazinin çoğaltılmasının nüfusun ancak dörtte birini doyurabileceğine işaret etmekte, «tarımda verimi arttırmak yolları bulunmadıkça sıkıntının hafiflemesi söz konusu değildir» demektedirler.

Yunanistan'ın cuntadan yana sendikaları :

"bağımsızız... "

21 Nisan İhtilali'nden sonra Yunanistan İşçi Sendikaları Konfederasyonunun yönetimi ni ele alan Fotis Makris liderliğindeki sendikacılar Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) na son derece sert bir mektup göndererek, ICFTU İcra Kurulu'nun Yunanistan sendikacılığına ilişkin kararını protesto etmişler, «İhtilal Hükümeti'nin kontrolü ve baskısı altında bulundukları iddialarını» reddetmişlerdir.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üye 114 işçi kuruluşuna ve Uluslararası İşkolu Federasyonları (ITS) na birer sureti gönderilen mektuplarında Yunan sendikacıları,

HANS IMHOF

Uluslararası Ulaştırma İşçileri Federasyonu (ITF) Yönetim Kurulu 2 Aralık günü Londra'da yaptığı toplantısında Genel Sekreter Hans Imhof'un «Yunan Cuntasının tutumuna ilişkin raporunu görüşmüş, Cunta ile mücadeleye girişilmesini» kararlaştırmıştır.

Toplantı Hans Imhof'un konuşmasıyla açılmış, ITF Genel

seçimle işbaşına geldiklerini, tutuklanan sendikacılara özgür ve bağımsız işçi liderleri nazarıyla bakılamayacağını ileri sürmektedirler. «Tutuklananların komünist ajam olduklarını» iddia eden Fotis Makris ekibi, «Yunan sendikacılık hareketinin bugün başında bulunanlar, komünizme Yunanistan'da en büyük mücadeleyi yapmış kimselerdir; bu tarihi gerçek, Yunan Komünist Partisi Lideri Z. Zachariades tarafından

Sekreteri Yunanistan'a yaptığı geziyi ve oradaki temaslarını anlatmıştır. Imhof, «Hatırlanacağı üzere geçen toplantıda bu konuyu ele almıştık. Bu arada Yunanistan Ulaştırma İşçileri Sendikası'ndan bir mektup aldık. Sendika, Cunta Hükümeti'nin kendilerine herhangi bir baskı yapmadığını belirtiyor, ITF'in bu konuda herhangi bir teşebbüse girişmemesini istiyordu. Bunun üzerine Yunanistan'a gittim. Yerinde yaptığım inceleme, Yunan sendikalarının büyük bir baskı altında olduğunu, diğer bir deyişle, tüm sendikacıların Cunta Hü-

kümeti'nin kontrolünde bulunduğunu, gösterdi. Yunanistan İç İşleri Bakanı ile konuştum. Kendisine durumun önemini, sendikalar hak ve özgürlükleri ayaklar altına almamaları gerektiğini anlattım. Maalesef şu ana kadar Cunta Hükümeti politikasında en küçük bir değişiklik yapmamıştır.» demiştir.

Uluslararası Ulaştırma Federasyonu Yönetim Kurulu oy birliği ile, Yunan Cuntası ile mücadele edilmesini, bu mücadelenin Federasyona bağlı 321 kuruluşla ortaklaşa yürütülmesini» kararlaştırmıştır.

ours at the relative discussion in your Executive Board and we are sure in advance that you will have no reason to refuse this right of ours, and in case you do it you will act again in a way that is not the proper one and at any rate not democratic.

In conclusion, dear Brother Butler we believe that, trusting your mission which is so important for the world labour movement, you will offer tangible proof of your scrupulous politeness and your abilities, by giving the appropriate solution to the question that has been raised in this respect.

Sincerely Yours,
THE EXECUTIVE COMMITTEE OF THE GSEE

F. MAKIS, GSEE General Secretary,
President of the Athens Labour Center.
D. THEODOROU GSEE Deputy General Secretary
President of the Salonica Labour Center
G. MESSARITAKIS GSEE Treasurer
J. KASSIMATIS President of the Piraeus Labour Center
G. DEMETRAKOPOULOS General Secretary of the Railwaymen Federation.
C. DEMETRIOU General Secretary of the Dockers' Federation.
P. P. RADOMETRIOU General Secretary of the Chemical Industry Workers' Federation.
G. NICOLOIDES General Secretary of the Chemical Industry Federation.
A. TRIANTAFYLAKIS General Secretary of the Leather

Yunanistan'ın cuntadan yana sendikaları ICFTU üyelerine birer mektup göndererek, bağımsız olduklarını, hükümetin sendikalar üzerinde herhangi bir baskısı olmadığını iddia etmişlerdir. Yukarıda gönderilen mektup.

da açıklanmıştır» demektedir.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu İcra Kurulu'nun 4 Ekim kararını, «iç işlere müdahale» olarak niteleyen Konfederasyon yöneticileri, «Bu tip davranışlardan mutlaka kaçınılmak gerektiğini» belirtmekle, ayrıca, konunun ICFTU İcra Kurulunda yeniden görüşülmesini bu toplantıda «gözlemci bulundurmalarına izin verilmesini» istemektedirler

Imhof: Yunan cuntası ile mücadelede kararlıyız !..

Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu kongresi yapıldı

— George Meany gene başkan —

Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AFL - CIO) nun yedinci olağan kongresi geçtiğimiz ayın başlarında Miami'de yapılmıştır. Hür işçi hareketinin tanınmış liderlerinin bulunduğu kongrede Türk Sendikacılık Hareketini Türk İş Genel Sekreteri Halil Tunç, Türk-İş Başkan Vekili ve TEKSİF Başkanı Şevket Yılmaz, Türk-İş Yö-

netim Kurulu üyesi ve Metal-İş Federasyonu Başkanı Kaya Özdemir temsil etmişlerdir.

AFL CIO Başkanı George Meany'nin konuşmasıyla çalışmalarına başlayan kongrede ayrıca, yeni ICFTU Genel Sekreteri Harm Buiter ve A.B.D. Cumhurbaşkanı Johnson birer konuşma yapmışlardır.

George Meany konuşmasına «Amerikan sendikacılığının tarihinden söz ederek» girmiş Konfederasyonun çalışmalarını anlatmıştır. 1965'den bu yana üye sayısındaki artışın 1.5 milyon civarında olduğunu belirten Meany, «...sendikacılığımız, tarihin hiçbir devresinde, insanlığın daha mutlu yarınlara kavuşturulabilmesi için bu kadar azimli, bu kadar güçlü olmamıştır» demiştir. Meany, toplu pazarlık düzenini ve bu düzenin değişikliklerini de anlatmış. Vietnam ve Amerikalı zencilerin medeni haklar mücadelesinde, Konfederasyonun görüşlerini açıklamıştır.

Kongrenin en ilgi uyandıran konuşması yeni ICFTU Genel Sekreteri Harm Buiter tarafından yapılmıştır. Buiter, «... hür sendikacılık hareketinin demokrasi olmaksızın yaşayamayacağını» belirterek sözlerine başlamış. «başta gelen ödevimiz, komünist, faşist, askerî ya da sömürgeci olsun, her tip diktatörlüklerle mücadele etmektir» demiştir. Buiter diktatörlükler altında her türlü hak ve özgürlükten yoksun olarak yaşayan milyonların, ümit le, hür sendikacılık aleminin «barış, ekmek, özgürlük» mücadelesini izlediklerini ileri sürmüş, başarının «dayanışma içinde olmakla» sağlanabileceğine işaret etmiştir. ICFTU Genel Sekreteri, dünya işçilerinin ekonomik so-

MEANY — REUTHER

AFL—CIO Başkanı ile Otomobil İşçileri Sendikası Başkanı arasındaki mücadelenin kızıştığı Reuther ekibinin kongreye katılmaması ile ortaya çıktı.

runlarını çözümlemede Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na düşen görevi şu sözlerle anlatmıştır :

«Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), enflasyonu yok etmede, ekonomiyi genişletmede, işçinin yaşama seviyesini yükseltmede ve tam çalıştırma düzenini sağlamada, tüm dünya işçi liderlerinin el ele verecekleri, tüm problemlere çözüm yolları bulacakları bir forum olacaktır.»

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri'ni diğer işçi liderlerinin konuşmaları izlemiş, 12 Aralık günü Başkan Johnson konuşmasında «kendi yönetiminin işçi haklarını korumada yaptıklarını» anlatmış, özellikle asgari ücretler kanunu üzerinde durmuştur.

Yüze yakın kararın alındığı AFL-CIO Kongresi 14 Aralık günü, Başkanlığa yeniden George Meany'i getirerek, çalışmalarını bitirmiştir.

BAŞKAN GEORGE MEANY
KONGREYİ İZLİYOR

İSPANYA'DA YARGITAY KARARI : TÜM GREVLER KANUNSUZDUR!

İspanya'da Basque Bölgesindeki çelik tesislerinde çalışmakta iken işlerinden çıkarılan 560 metal işçisinin itirazını reddeden İspanya Yüksek Mahkemesi kararında, «prensip olarak tüm grevler kanunsuzdur» demektedir.

12 Aralık günü açıklanan karar üzerine Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu derhal Uluslararası Çalışma Teşkilatı'na müracaat ederek, «İspanya'da sendikal hak ve özgürlüklerin çiğnediği yolundaki şikâyetini» yenilemiştir.

★ ALMANYA'DA LASTİK İŞÇİLERİNİN ÜCRETLERİ ARTTI

Batı Almanya Kimya Sanayi İşçileri Sendikası'nın Hessen'de beş lastik fabrikasında başlattığı grev, 2 Aralık günü işçilerin zaferiyle sona ermiştir. Sekiz gün süren grevi, işverenin haklı işçi isteklerini kabulü izlemiş ve 14-600 işçi, yüzde 4-5 arasında ücret artışı elde etmiştir. Yeni sözleşme, iş güvenliğine ilişkin hükümler de taşımaktadır.

Öte yandan Almanya'da ulaştırma ve kamu hizmetleri işkolalarında 2 Aralık günü başlayacağı ilan olunan grev, işverenin haftalık çalışma saatlerinin 44'ten 42'ye indirilmesini, ücretlerin ise yüzde 3.5 oranında arttırılmasını kabul etmesi üzerine yapılmamıştır. Yeni sözleşme 1 Ocak 1968'den itibaren yürürlüğe girecektir.

★ TUAC : ULUSLARARASI TİCARET SINIRLANDIRILMAMALI!

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) nezdindeki Sendikalar Danışma Komitesi, sanayileşmiş ülkelere çağrıda bulunarak, «geri kalmış ülkelerle ticarî temaslarını geliştirici tedbirler almalarını» istemiştir. Sendikalar Danışma Komitesi'nin 7-8 Aralık tarihlerinde Paris'te yapılan toplantısında kabul edilen çağrı metni, Ekonomik İşbirliği

DGB'nin yeni genel merkezi..

Batı Almanya İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DGB) Düsseldorf'taki yeni genel merkezine taşınmıştır. «Hans Böckler Haus» diye isimlendirilen genel merkez (üstte), DGB Başkanı Rosenberg, binanın mimarı Dieter Krüger'den anahtarları alırken (altta).

ve Kalkınma Teşkilatı Genel Sekreteri Th. Kristensen'e sunulmuştur.

Sendikalar Danışma Konseyi'nin çağrısında sanayileşmiş ülkelerden «... uluslararası ticareti sınırlayıcı tedbirlerden kaçınılması» istenilmekte, şunlar ile sürülmektedir :

«Sanayileşmiş ülkeler geri kal-

mış ülkelerin mamul ve yarı mamul mallarına pazarlarını açma yolunu tercih etmeli, ithalat kotaları uygulama gibi ticarî ilişkilerde yeni sınırlamalar getirmekten kaçınmalıdır.»

Geri kalmış ülkeler için hayati önem taşıyan çeşitli maddeler üzerinde gümrük indirimleri öngören Kennedy Round Andlaşma-

sına uyulmasını isteyen Sendikalar Danışma Komitesi, ham madde fiyatlarını istikrara kavuşturacak uluslararası ticari anlaşmalar yapılmasını da istemiştir.

★ PAKİSTAN İŞÇİ SENDİKALARI KONGRESİ YAPILDI

Pakistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun olağan kongresi 2-5 Aralık tarihleri arasında Karaşi'de yapılmıştır. Son iki yıllık sendikal çalışmaların gözden geçirildiği kongreye, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri Harm Buijer bir mesaj göndermiştir. Buijer'in mesajı özetle şöyledir :

«Pakistan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun demokrasie ve sosyal adalet ilkelelerine bağlılığı hür dünya işçi hareketince çok iyi bilinmektedir. Karşı karşıya bulunduğunuz önemli problemleri ;özümleyebilecek güç ve inançta olduğunuzu bilmenin sevinci içindeyiz.»

★ PROFESYONEL FUTBOLCULAR DA ICFTU SAFLARINDA

Hollanda'nın 1225 profesyonel futbolcusundan 1010'unu bünyesinde topalayan Hollanda Profesyonel Futbolcular Sendikası geçtiğimiz ay içinde Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) na bağlı Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonu (NVV) na katılmıştır.

★ SEYLAN'DA DEVALÜASYONA PARALEL ÜCRET ARTIŞI İSTENDİ

Seylan Rupe'sinin devalüe edilmesi üzerine, İşveren Birlikleri Federasyonu'na çağrıda bulunan Seylan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı S. Thondaman «çay ve lastik işçilerinin aylık ücretlerinin derhal 35 Rupe artırılmasını» istemiştir. Seylan Hükümetinin, memur maaşlarını, devalüasyonu takiben ayda 100 Rupe arttırdığına işaret eden Konfederasyon Başkanı açıkla-

masında «iş verelerin bu konuya, vahim bir takım sonuçlar doğurmadan eğileceklerini ümit ettiğini» belirtmiştir.

ILO TAYLAND HÜKÜMETİNİ UYARDI: SENDİKAL HAKLARI ÇİĞNEMEYİNİZ...

Geçtiğimiz ay içinde Cenevre'de olağan toplantısını yapan Uluslararası Çalışma Teşkilatı Yönetim Kurulu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) nun şikayetlerini haklı bularak Tayland Hükümeti'ni sendikal hak ve özgürlüklere saygılı olmaya davet etmiştir. ILO Yönetim Kurulu tarafından Tayland'a gönderilen muhtıradaki «sendikal hakların tanınmamasının, sendikacıların meslekî faaliyetlerinden ötürü tutuklanmasının ILO Sözleşme ve Tavsiye Kararlarına aykırı olduğu» belirtilmekte, «sendikal hakları çiğnemeyiniz» denilmektedir.

Sendikal çalışmaların yasaklandığı 1958 yılından bu yana, Taylandlı işçilerin hak ve özgürlüklerinin korunmadığını, bu duruma derhal son verilmesi gerektiğini öne süren ILO Yönetim Kurulu, Tayland'a bir inceleme heyeti göndermeyi de kararlaştırmıştır.

DOMEI : BU ŞARTLAR ALTINDA BİRLEŞME DÜŞÜNÜLEMEZ!

Japonya İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile aşırı solcu unsurları bünyesinde topladığı bilinen SOHYO Konfederasyonu arasmızıştır. DOMEI' bildirisinde, çen ay yayınladığı bir bildiri ile kızışmıştır. DOMEI bildirisinde, SOHYO'yı komünistlerin etkisi altında kalmakla suçlamakta, «Bu şartlar altında Japon işçilerini bir çatı altında toplamak mümkün değildir...» demektedir.

SOHYO'nun birleşme tekliflerini komünist Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu'nun «bilinen taktiğinin bir tezahürü» olarak niteleyen ICFTU üyesi DOMEI «SOHYO herşeyden önce komünistlerin aleti olmamanın yollarını aramalıdır» demiştir.

Kısa haberler

İSVEÇ'TE ÜYE SAYISI ARTI

İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu (LO) nun üye sayısı 1967 içinde 22,962 artarak 1 milyon 587 bin 576'ya ulaşmıştır.

Öte yandan son beş yıldır devamlı olarak artan sendikalı üye sayısının yanında sendikalar arası birleşmelerle Konfederasyona üye kuruluşların sayısı azalmaktadır. Geçtiğimiz ay içinde, Devlet Hastahaneleri İşçileri Sendikası ile Belediye Hizmetlileri Sendikası birleşmiş, konfederasyona bağlı kuruluşların sayısı 37'ye inmiştir.

ICFTU-ITS İLİŞKİLERİ

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) nun 1968'de yapılacak Dokuzuncu Dünya Kongresinde ICFTU ile Uluslararası İşkolu Federasyonları (ITS) arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve yaklaştırılması konusunun görüşüleceği bildirilmektedir. İşkolu Federasyonları'nı Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) İcra Kurulu'nda temsil eden Erich Kissel'in yaptığı açıklamaya göre «1968 Kongresi, bu konuya hassasiyetle eğilecektir.»

DAC BAŞKANI DEĞİŞTİ

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kalkınma için İşbirliği ve Yardım Komitesi (DAC) Başkanı Williard L. Thorp'dan boşalan yere Amerikanın eski Arjantin Büyük Elçisi Edwin McCammon Martin getirilmiştir. OECD Kalkınma için Yardım Komitesinde 21 ülke temsil olunmaktadır:

EKONOMİ BÜLTENİ

işçi ve konut sorunu

Sosyal meselelerin başlıcalarından olan konut problemi özellikle, az gelişmiş ülkelerde, süratle artan nüfus ve hızlı şehirleşme yüzünden daha büyük bir önem kazanmıştır. Nitekim Birinci Cihan Savaşına kadar yoğun bir şehirleşme olmamasından ötürü bugünkü ağırlığın da hissedilmeyen ve halli için çalışmalar yapılmayan bu konu, İkinci Cihan Savaşından sonra büyük bir önem kazanmış ve başta büyük şehirler olmak üzere memleket çapında şiddetli bir konut sıkıntısı duyulmaya başlanmıştır.

Bugün büyük bir problem haline gelen konut meselesinin hallinde Devlete büyük sorumluluk düşmektedir.

Yeni Anayasamız bu hususta Devleti görevlendirmiştir. Nitekim Anayasanın 49 uncu maddesinin 2 nci bendine göre Devlet yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri almakla görevlidir.

Plân öncesi dönemde konut konusunda bilinçli bir politikanın yokluğu, dolayısıyla belirli bir bölge plânlama, şehircilik, konut ve kira politikasının kabul edilmemiş olması bu konudaki güçlükleri arttırmıştır.

Köy ve şehirlerdeki konut sayısını kesin olarak bilmeye imkân yoktur. Çünkü memleketimiz-

Tablo:1- 10.000 ve daha fazla nüfuslu şehirlerde konut sayısı

Yıl	Nüfus	Aile Büyükülüğü	Toplam Konut sayısı	Gecekondü (Tahmini)	Normal Şehir konutu
1955	5 324 397	5.09	1. 046 050	50.000	996.050
1960	7 307 816	5.07	1. 441 384	240.000	1.201.384
1965	9 395 159	5.00	1. 879 032	430.000	1.449.032
1967	10 437 233	5.00	2. 087 446	450.000	1.637.446

TABLO : 1

de yeterli bir konut sayımı yapılmamıştır. 1963 de yapılmış olan bir sayım sadece nüfusu 5000 den aşağı yerleri kapsadığı için şehirler bakımından gerekli bilgiyi sağlayamamıştır. Bu sebeple, 1 numaralı tablodaki rakamlar 1960 ve 1965 nüfus sayımlarından elde edilen konut ve hane halkı sayılarından hareket edilerek bulunmuştur.

Konut meselesinin incelenmesinde önemli olan bir husus, konutların iskân şartları bakımından durumudur ki, bunu konutlarda oda başına düşen nüfus, oda sayısı, sağlık şartları gibi faktörler etkiler.

Oda başına düşen nüfus hususunda uluslararası standard tesbit edilmiştir. Buna göre, oda başına düşen nüfus sayısı bir'dir. Oysa memleketimizde bu standarda uygun aileler, toplamın ancak % 9udur. 1955 nüfus sayımı sonuçlarına gö-

re Türkiye'de oda başına düşen nüfus ortalama 2.52 kişidir. Bu oran tabiatıyla köylerde daha yüksek ve şehirlerde çok daha düşüktür. Diğer taraftan aynı sayım sonuçlarına göre, tek odalı konutlarda oturanların nüfusa oranı İstanbul'da % 30.7, Ankara'da % 31.9 dur. Aynı yılda şehirlerde ortalama aile büyüklüğü 5.09 kişi olarak tesbit edilmiştir. 1960 nüfus sayımı neticelerine göre gerek şehirlerdeki ortalama aile büyüklüğünde ve gerekse oda başına düşen nüfusta bir düşme görülmüştür. Azalma 1965 nüfus sayımı sonuçlarında da göze çarpmış ve 10.000 ve 10.000 den fazla nüfuslu şehirlerde ortalama hane halkı 5 kişiye düşmüştür. Türkiye için bu değer 5.64 kişidir. Oda başına düşen kişi ortalaması 2.42 dir ki, diğer bazı ülkelerle mukayese edilince bu rakkamın büyüklüğü daha çok dikkati çeker.

Konutların oda sayısı da üzerinde durulması gereken bir diğer konudur. 1955 de şehirlerde ortalama oda sayısı 2.33 iken bu, 1960 da 2.47 ye yükselmiş ve 1965 de bir düşüş gösterek 2.43 e inmiştir. 1965 nüfus sayımı örnekleme sonuçlarına göre nüfusu 10.000 ve daha fazla olan şehirlerde konutların oda sayılarına göre dağılımı şöyledir :

Oda Sayısı	Toplam konut sayısına oranı(%)	Konut sayısı
1	23.99	450.780
2	37.05	696.181
3	21.32	400.610
4	11.13	209.136
5	3.64	68.397
6	1.74	32.695
7	0.53	9.959
8	0.60	11.274
Toplam	100.00	1.879.032

TABLO : 3

Konut meselesinde belki en önemli sayılabilecek hususlar, konutların sağlık şartları ve konut alanlarıdır. Sağlık şartları bakımından şehir konutlarının % 41 i iyi, % 33 ü orta, ve % 26 sı

Ülkeler	Yıllar	Oda Başına Nüfus
Danimarka	1960	0,7
İngiltere	1951	0,8
Norveç	1960	0,8
Belçika	1947	0,8
Hollanda	1956	0,8
İsviçre	1950	0,8
Avusturya	1961	0,9
Federal Almanya	1960	0,9
Fransa	1962	1,0
İspanya	1950	1,1
Portekiz	1960	1,1
İtalya	1951	1,3
Yunanistan	1951	1,8
Türkiye	1965	2,4

TABLO : 2

çok yetersizdir. Devlet İstatistik Enstitüsü kaynaklarından faydalanılarak Devlet Plânlama Teşkilâtında 1956 - 1966 dönemi için yapılan konut alanı araştırmaları (Tablo 4) ise barınma ihtiyacını karşılamak için konut yapılmadığını ve fakat lüks konutlar için kiracı arandığını ortaya koymaktadır.

TABLO : 4

Yıl	Konut Alanı
1956	88.056 (m ²)
1957	96,17
1958	110.25
1959	94.50
1960	89.59
1961	98.69
1962	105.20
1963	103.04
1964	100.07
1965	99.39
1966	99.27

Büyük şehirlerde ortalama konut alanı yükselmekte ve bu suretle çok çelişik bir durum ortaya çıkmakta, genişliyen alan yüzünden kiralar arttığı için konut ihtiyacında olan kitle günden güne kabarırken boş bekliyen lüks konut sayısında bir yükselme göze çarpmaktadır.

Hızlı şehirleşme sonucunda kirada oturanların oranı artmaktadır, nitekim 1955 de % 36 olan bu oran 1960 da % 41,71 e çıkmıştır.

Türkiye'de 1965 nüfus sayımı sonuçlarına göre ailelerin ödedikleri kira tutarı bakımından dağılım 5 numaralı tabloda gösterilmiştir.

Ailelerin ödedikleri kira bakımından dağılımı

Kira Tutarı	Aile Oranı
0 - 100 (T.L.)	59.07 (%)
101-200	22.04
201-300	9.33
301-400	4.69
401-+	4.87

TABLO : 5

Aile giderlerinden kiraya ayrılan oran ortalama % 13.4 olup gelir gruplarına göre % 10 ile % 17 arasında değişmektedir. Bu oran Fransa, Avusturya, Danimarka, Yunanistan, İngiltere, Hollanda ve sairede çok daha düşüktür. Ödenilen kira miktarının, nüfusun büyük bir kısmını meydana getiren memurların gelirlerindeki oranı 6 numaralı tabloda belirtilmiştir.

Maaş Grubu T. L.	Kira-Gelir oranı
0 — 400	28.64
401 — 600	21.69
601 — 800	18.45
801 — 1000	16.53
1001 — 1250	16.14
1251 — 1500	16.27
1501 — 2000	14.52
2001 — 3000	11.70
3001 +	10.43

TABLO : 6

Memleketimizde konut yönünden en önemli mesele gecekondulu meselesidir. Şehirleşmenin artması ve ucuz konut bulunamaması, şehirlerin çevrelerinde gecekonduların meydana gelmesine dolayısıyla ekonomik ve sosyal bazı dengesizlikler doğmasına yol açmıştır.

Köylünün kente akımı sebepsiz değildir. Bu bir yandan köyde çalışma alanının bulunmaması, bir yandan da halkın daha iyi bir hayata duyduğu istek ve özleminden ileri gelmektedir. Gecekonduyu şu şekilde tarif etmek mümkündür. «İmar mevzuatına tamamen muhalif olarak ve çok zaman en iptidai konfor şartlarından da mahrum bir şekilde alelacele yapılmış olan meskenlere gecekondulu denir. Bunların arsaları da ekseriya devlete, belediyelere, özel idareye, diğer özel veya tüzel kişilere aittir.»

1960 yılında Türkiye'de yaklaşık olarak 240.000 gecekondulu vardı ve şehirli nüfusun % 13,5 u bu gecekondularda yaşıyordu. Son gözlemlere göre 1964 yılında toplam gecekondulu sayısı 300.000 i geçmiş olup Ankara'da nüfusun yarısı, İstanbul'da 1/3 ü gecekondularda oturmaktadır. Bugün gecekondulu sayısının yarım milyonu geçtiği tahmin edilmektedir. 7 numaralı tabloda büyük şehirlerde gecekondulu sayısı, gecekonduların toplam konut sayısına oranı ve gecekonduda yaşayan nüfusun toplam şehir nüfusuna oranı görülmektedir.

Şehirler	Gecekondu Sayısı	Yapı oranı (%)	Nüfus oranı (%)
Adana	18.925	48.87	44.95
Ankara	70.000	64.60	59.22
Bursa	8.713	21.64	31.14
Diyarbakır	1.400	12.69	9.64
Erzurum	5.750	39.64	35.11
İskenderun	4.275	41.40	37.89
İstanbul	120.000	39.55	45.00
İzmir	18.025	24.14	33.42
Mersin	896	6.52	7.19
Samsun	5.700	40.69	35.75

TABLO : 7

Tabloda görüldüğü gibi İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep, Diyarbakır, Erzurum, Trabzon ve daha birçok büyük şehirlerde nüfusun büyük bir kısmı gecekonduarlarda yaşamaktadır. Gecekondu sakinlerini dört kategoride toplamak mümkündür.

- 1 — Az gelirli yurttaşlardan yüksek kira verememeleri sonucu gecekonduarda oturanlar,
- 2 — Ağır sanayiın doğurduğu konut ihtiyacının zorlanması sonucu mesken yapanlar,
- 3 — Köylerden şehirlere geçici işler için gelenlerden gecekondu yapanlar,
- 4 — Sırf para kazanmak amacı ile gecekondu yapanlar.

Gecekondu meselesi yalnız Türkiye için bir problem olmayıp bu tip yerleşmeler bazı batı ülkelerinde (Lâtin Amerika, Orta Doğu ve Afrika) vardır. Ancak şu hususu açıkça belirtmek gerekir ki, özellikle Batı memleketlerinde en kötü şartları taşıyan konutlarla bizdeki gecekonduar arasında bazı farklar vardır. Batı memleketlerinin sefalet mahallelerindeki meskenler ilk yapıldıkları zamanın konfor anlayışına göre sıhhi yerler oldukları halde, bizdeki gecekonduar çok ilkel şekilde inşa edilmişlerdir.

Gecekonduarın yoğun bir hale gelmeye başlaması üzerine İkinci Cihan Savaşından sonraki yıllarda çıkarılan ilk Kanun 5218 Sayılı Kanundur. Bu kanuna göre Ankara Belediyesine gecekonduarın durumunu islah ve yeniden konut inşa edecekleri ucuz arsa dağıtma yetkisi veriliyordu. 5218 sayılı Kanundan 14 gün sonra çıkarılan 5228 sayılı «BİNA YAPIMINI TEŞVİK KANUNU» ile Ankara Belediyesine tanınan bu yetkiler daha geniş olarak bütün belediyelere teşmil edilmiştir. Gecekonduarlarla ciddi mücadeleye imkân veren Kanun 5431 sayılı «RUHSATSIZ YAPILARIN YIKTIRILMASINA ve 2290 Sayılı BELEDİYE YAPI VE YOLLAR KANUNUNUN 13. MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR KANUN»dur.

Ekonomik ve Sosyal Kalkınmanın gerçekleşmesi sonucu fert gelirlerinin artması ve arzulanan

yaşama seviyesine ulaşılması ile gecekonduarın kendi kendilerini tasfiye etmesi beklenir. Bu uzun vadeli çözüme paralel olarak gecekondu probleminin kısa süreli çözüm yolları da aranmalıdır.

Sonuç olarak alt gelir gruplarının, çok elverişsiz şartlarda barındığı gecekonduar için etkili bir politika izlenilmemiş olduğu ifade edilebilir.

Konut meselesinde şehirlerimiz bakımından ortaya çıkan durum, köylerimiz bakımından çok daha elverişsiz şartlar göstermektedir.

Bilindiği gibi Türkiye'de nüfus artışı çok hızlıdır. Nüfus artışı son yıllarda nisbeten bir düşüş göstermesine rağmen gene de dünya da nüfusu en hızlı artan memleketlerden biri Türkiye'dir. Bunun yanında köylerden şehirlere göç de gün geçtikçe hızlanmaktadır. 1940 - 1960 yılları arasında köy nüfusu % 17.58 artarken şehir nüfusu artışı % 82.42 yi bulmuştur. 1955 - 1960 döneminde % 5.6 olan yıllık ortalama şehir nüfusu artışı 1960 dan sonra bir duraklama geçirerek % 5.15 e düşmüş olmakla beraber son hesaplara göre yıllık şehir nüfusu artışının 1965 - 1968 döneminde % 5.4 ve İkinci Beş Yıllık Plân döneminde ise % 6.6 olacağı tahmin edilmektedir. Şehir nüfusundaki artış ve konutların pahalılığı, ihtiyaçları karşılamak maksadiyle yatırımların arttırılmasını gerekli kılmaktadır. Fakat konut yapımı, ihtiyacı karşılayacak oranda olmadığı için halen konuta ihtiyacı olan büyük bir zümre vardır.

Türkiye'de toplu konut yapımını gerçekleştirecek kurumların varlığına rağmen, bugüne kadar 1965 programındaki hükümler çerçevesinde ciddi bir örgütlenme ve faaliyet olmamıştır. Bu konuda yoğun faaliyette bulunabilecek kuruluşlar şunlardır :

İmar ve İskân Bakanlığı

Belediyeler,

Emlâk ve Kredi Bankası

Sosyal Sigortalar Kurumu

D. D. Y. İşçileri Emekli Sandığı

Askeri Fabrikalar Emekli ve Yardımlaşma

Sandığı

Ordu Yardımlaşma Kurumu

İmar ve İskân Bakanlığı, kuruluş kanunu ile toplu konut inşaatını teşvik, Belediyelerle işbirliğini sağlamak ve Yapı Kooperatiflerinin çalışmalarını gayelerine yöneltme görevlerini yüklenmiştir. Öte yandan Belediyeler arsa yardımı yoluyla kooperatifleri desteklemek yeteneğine sahiptirler. Ancak imkânlarının sınırlı olması yüzünden bu yöndeki çalışmaları bir sonuca ulaşamamıştır.

Emlâk ve Kredi Bankası, konut kooperatiflerine 1954 yılına kadar % 5 faizli krediler açmış, 1954 yılında kredi faizlerini % 7 ye 1961 de ise % 8,5 a çıkarmıştır. Ancak Emlâk Kredi Bankasının faizi arttırmasının yanı sıra toplu konut yapan kooperatiflere kredi yönünden öncelik tanınaması ve direkt olarak lüks yatırım sayılacak inşaat

yöneldiği günün şartlarının gerektirdiği konut yatırımlarını engellemektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumu, toplu konut yapımında en iyi şartlarla ve en fazla çalışma yapan kuruluştur. Bu kurum % 4 faizli ve 20 yıl vadeli konut kredisi vermekte olup 1966 yılında yapılan değişikliklerle konut kredisi tavanı 50.000 TL. ye çıkarılmış, ödeme miktarı ise, gelirin 1/4 üne indirilmiştir. Bununla beraber Sosyal Sigortalar Kurumunun yaptırdığı konutlar halen meskensiz işçi adedine nazaran çok düşük bir orandadır.

Devlet Demiryolu İşçileri Emekli Sandığı, 1965 yılına kadar - ki bu yılda Sosyal Sigortalar Kurumu ile varlığı son bulmuştur - üyelerine % 5 faiz ve 20 yıl vade ile 20.000 TL. sına kadar konut kredisi vermekte idi. Bu kerdiler ile yapılan meskenlerin çoğu kooperatiflere ait olup maliyetleri oldukça mütevazı olmuştur.

Bir diğer konut kredisi veren kurum, Askeri Fabrikalar Emekli ve Yardımlaşma Sandığıdır. % 5 faiz ve 20 yıl vadeli 10.000 TL. ye kadar kredi veren bu teşkilât vasıtasıyla yapılan konutların ancak % 4 ü toplu konut niteliğindedir. Ordu Yardımlaşma Kurumu da üyelerine konut kredisi vermektedir. Ancak, % 6 ve 20 yıl vadeli bu krediden koopeartifler pek az yararlanabilmektedirler.

Türkiye'de 1948 yılından bu yana 35.000 konut yapılmış olup bu miktarın 18.269 u işçi kooperatiflerinin yaptırdığı konutlardır. Halen konut inşaatı yapan kooperatif sayısı 25.000 e ulaşmış olmakla beraber bu kooperatifler tarafından yapılan konutlar «toplam ihtiyacın» çok küçük bir kısmını karşılayabilmektedir.

Bugünkü konut ihtiyacının daha etkili ve sü-

ratli şekilde karşılanabilmesi için halen mevcut kooperatiflerin çalışmalarının sıkı bir şekilde denetlenmesi ve faaliyet sahalarından uzaklaşmalarının önlenmesi zaruridir.

Olumlu bir bölge plânlama politikasının takip edilmeyişi de konut probleminde güçlükler yaratmaktadır.

Yeterli bir konut sayımı yapılamamış olması ve konut piyasa analizlerinin yokluğu, gelecek için yapılacak projeksiyonların güvenilirliğini azaltmaktadır.

Ülkemizde asıl ihtiyacı hissedilenler, sosyal konutlarla beraber İkinci Cihan Harbinden sonra genellikle gecekondular ve lüks ve spekülatif konutlar olmak üzere iki tip konut yapılmıştır. Gerçekte ise sosyal konut hareketiye gecekondular yapımını azaltmak, lüks konut yapımını sınırlandırmak bahis konusudur. Sosyal konut meselesinin başarıya ulaşabilmesi için «Konut Kanunu Tasarısı»nın kanunlaşması gerekir.

Sonuç olarak ifade edilebilir ki, şehirlerde konut yapımı süratle artmakla beraber yapılan meskenler ihtiyaç seviyesinin altında kalmaktadır.

Köylerde yaşayan ve köyden şehre göçen halkın barınma şartları çok elverişsizdir. Öte yandan, konut kredileri ve kolaylıklar ucuz konutlara yöneltilmeyip lüks mesken yapımına kaymıştır.

Konut problemimizin kısa bir zamanda halli yoluna gidilmediği takdirde şehirlerde gecekondular artacak, aile gelirlerinin önemli bir kısmı kiraya gidecek, ayrıca lüks konut ve gecekonduların toplumsal dengesizliklere sebep olacaktır.

Kalkınma Plânında konut

Konut problemi gerek birinci, gerekse ikinci 5 yıllık kalkınma plânında incelenmiş ve bu hususun halli için gerekli tedbirlerin alınması ve yatırımların yapılması öngörülmüştür.

Birinci 5 yıllık kalkınma plânı

T. C.

BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI
MÜSTEŞARLIĞI

İkinci Beş Yıllık Plan Çalışmaları

KONUT
(SEKTÖR RAPORU)

da konut sorunu için tesbit edilen ana hedefler şu şekilde özetlenebilir:

1 — Konut yatırımları için yapılan harcamaların toplam yatırımların % 20 sini aşmıyacak şekilde yapılması ve aynı yatırımlarla daha çok konutun yapılarak daha geniş bir kitlenin barındırılması ve lüks konut inşaatının kısıtlanması,

2 — Düşük kirali halk konutları yapılması ve gecekonduların çeşitli problemleri halledilmeden ve burada otu

1968 - 1972 döneminde, kamu konut yatırımları 2.2 milyar, özel sektör konut yatırımları ise 17.8 milyar TL olmak üzere yekûn olarak 20 milyar liralık konut yatırımı yapılacağı öngörülmüştür.

Bu yatırımların gerçekleşmesi ilgili tedbirlerin alınmasıyla mümkün olacaktır. Bu tedbirler sekiz esasta mütalâa edilmektedir :

1 — Organizasyon tedbirleri :

Bu tedbirler konut kredisi sağlanması ve bu kredilerin gerekli yerlere sevki konut kooperatiflerinin ve tasarruf sandıklarının teşkilatlanması, İmar ve İskân Ba-

dilebilir.

Toplu konut yapımı ile ilgili mevzuatta düşük kirali halk konutları yapılmasında Devlete, mahalli idarelere, çeşitli kuruluşlara ve özel sektöre düşecek görevler yer alacak ve aynı zamanda 1580 sayılı Belediyeler Kanunu gerekli ek hükümlerle desteklenerek toplu konut yapma faaliyetine girişilecektir. Ayrıca Kooperatifler Kanununda yapı kooperatiflerinin düzenlenmesi ile, konut ihtiyacı büyük çapta halledilecektir.

1966 yılında, 4292 sayılı Kanuna uygun olarak hazırlanmış olan

Konut yatırımlarının dağılımı (Milyon TL.)

	1968	1969	1970	1971	1972	Toplam.
Kamu	350	420	450	480	500	2200
Özel	2850	3380	3650	3820	4100	17800
Toplam	3200	3800	4100	4300	4600	20000

TABLO : 8

ranlara mesken temin edilmeden yıkılmaması,

3 — Arsa spekülasyonunu önleyici tedbirlerin yanında ev yaptırmak isteyenler için uygun fiyatlarla arsa sağlanması.

Birinci 5 yıllık kalkınma plânında hesap edilen talep projeksiyonları ve yatırımlarının geçmiş yıllarla bir ilişkisi yoktur. Ancak bu plânda kabul edilen esas yatırımların gayri safi millî hasıla içinde % 3.6, genel yatırım hacmi içinde ise % 20 olacağıdır. Bu esasa göre birinci 5 yıllık plân devresinde konut yatırımında yılda ortalama % 7 artış olacaktır.

Birinci 5 yıllık kalkınma plânı devresinde gerçekleştirilmesi öngörülen bu esaslar gerekli araştırmaların yetersizliği, standartların yokluğu, büyük konut inşaatının yeterli şekilde kısıtlanması sebebiyle halledilememiş ve ikinci 5 yıllık plân dönemine hemen hemen aynı problemler ile girilmiştir.

kanlığının genel konut politikasını uygulayabilecek örgüte kavuşturulması ve mahalli idarelerin fonksiyon sahibi olmalarıdır.

Bu tedbirler ile bir taraftan konut kredisi veren kurumlar bir örnek statüye bağlanarak finansman kaynakları bir fonda toplanırken, diğer taraftan yapı kooperatifleri mahalli, bölgesel ve milli çapta teşkilatlanarak tek bir federasyona bağlanacak ve mevzuatın geliştirilmesiyle bunların üzerinde mali, idari ve teknik kontrol sağlanacaktır. Buna ilâveten toplu konut şirketlerine kısa vadeli ve düşük faizli kredi sağlanarak ayrıca arsa tahsisî ile teşvik edilecek konut şirketleri, teknik standart ve satış bedeli tavanı yönlerinden denetleneceklerdir.

2 — Mevzuat Tedbirleri :

Mevzuat tedbirleri «Konut Kanunun Tasarısı»nın gerekli şekli olarak kanunlaştırılması ve diğer bazı ilgili kanunlarda yapılması gereken tedbirler olarak ifade e-

«Sigortalılara Açılacak Mesken Kredisi ve Bunlarla İlgili İşler Hakkında Talimatnamede» değişiklikler yapılmış ve böylece kredi limiti 50.000 liraya çıkarılırken aylık ödemenin, sigortalının brüt kazancının 1/4 ünü geçmeyeceği esasa bağlanmıştır. Gecekondu meselesi de mevzuatla halledilmeye çalışılacaktır. Bugüne kadar gecekondu yapımını engelleme çabaları, kurulmuş bulunan gecekonduları yıkmaya faaliyeti olarak anlaşılmış ve fakat şehirlerin ilk gelişme alanlarındaki gecekondu arsalarının maliyetleri üzerinden ilgililere devri ve «kendi evini yapana yardım» metodu gelişmiştir.

İkinci 5 yıllık kalkınma plânında konut meselesinin hallinde devlet memurlarının ihtiyaçları da gözönüne alınacak ve Devlet Memurları Kanununun ilgili hükmüne göre memurlara konut kredisi verilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

3 — Konut ihtiyacı ve talebi ile ilgili tedbirler :

Bu tedbirler demografik değişikliklerle ilgili araştırmaları, konut piyasa analizlerini, bölgesel konut yapımını ve gecekondü önleme uygulamalarını kapsayacaktır.

4 — Konut Plânlaması ve Tasarılması ile ilgili tedbirler :

İkinci 5 yıllık Kalkınma Plânı, bu tedbirlerden olmak üzere konut politikasının finansman ve inşaat kuruluşlarının yeterli hale getirilmesi ile bir bütün halinde düşünülmelerini öngörmektedir.

Konut Politikası kamuoyunun eğilimleri ve bu arada genel yerleşme göz önüne alınarak tesbit edilecektir. Bu politikayı gerçekleştirmek için gerekli ihtiyaçları ve kaynakları formüle eden ve finansman, arsa yapısı malzemesi ve iş gücünü muhtevi programlar hazırlanacaktır.

5 — Konut yapımı ile ilgili tedbirler :

Bu tedbirlerle ilgili olarak başta arsa olmak üzere alt yapı, istihdam, insan gücü, eğitim, malzeme, alet ve makine, örgütlenme finansman ve konut dağılımı üzerinde çalışmalar yapılacaktır ve halkın en uygun şekilde mesken sahibi olması sağlanacaktır.

6 — Kira ile ilgili Tedbirler :

İkinci 5 yıllık Kalkınma Plânı devresinde Devlet Plânlama Teşkilâtından bildirildiğine göre, kira ile ilgili hukuki tedbirler alınacaktır. Plâna göre kamu kuruluşları ve mahallî örgütlerce yapılacak düşük kirali konutlarla ve bazı piyasa mekanizması içinde kira sorunu halledilecektir. Plânlama istihdam sorununda olduğu gibi bu sorunu da ekonominin gidişine bağlamakla meselenin daha uzun bir zaman çerçevesinde hallini düşünmüştür. Halbuki kira ile ilgili tedbirlerin bir an evvel alınarak kira seviyesinin yükselmesini önleme İkinci 5 yıllık Kalkınma Plânının başlıca hedef-

lerinden biri olması lâzım gelirdi.

7 — Kamusal Yönetim ve Denetim ile ilgili tedbirler :

Yasama ve Yürütme ile ilgili olan bu tedbirler konut politikasının bir tek ana mevzuata bağlanması ve mevzuatın uygulanmasında net bir görev ve yetki ayırımı yapılarak bütün merhalelerin denetim altına alınması şeklinde sağlanacaktır.

8 — Konuta ilişkin araştırma ve propaganda faaliyetleri ile ilgili tedbirler :

Bu tedbirler çerçevesinde Devlet İstatistik Enstitüsü konut istatistik çalışmalarını genişletecek, Yapı Araştırma Enstitüsünün kurulmasını gerçekleştirecek araştır-

malar yapılacaktır, ayrıca kamu oyunun bu meselelerden haberdar olması ve küçük tasarrufların konut sektörüne kanallı edilebilmesi için gerekli propaganda yapılacaktır.

Yukarıda açıklanan tedbirlerle İkinci 5 yıllık devrede konut probleminin açıklık kazanacağı ve bir perspektif içinde halledileceği ümit edilebilir. Ancak ucuz konut inşaatının sağlanması için çeşitli sosyal güvenlik teşekküllerinin yapacağı çalışmalar yanında Devletin Mahallî İdarelerle beraber bu meselenin hallinde yoğun faaliyetle bulunması ve bu mesele halloluncaya kadar kiraları hukuki tedbirlerle kısıtlaması gereklidir.

Türk-İş'in konut konusunda çalışmaları

Türk işçilerinin sosyal konut sorununu önemle ele alan Türk-İş, bu konuda öncülük yaparak Siteler semtinde 3000 konutluk bir projeye girmiştir. 1964 yılında başlanan ve bugün bir kısmı bitirilmiş bulunan konutlar, Sosyal Sigortalar Kurumundan alınan kredi ile yapılmaktadır.

Türk-İş Yapı Kooperatifinden bir yetkili konut sorunu hakkında şunları söylemiştir:

«3000 konutluk proje tahakkuk ediyor. Türkiye'de ilk defa bu kadar geniş bir konut projesi uygulanmış olacak. İlgililer sorumluluk hissi ile üzerlerine düşen görevlerini yaparlar ve yardımcı olurlarsa, işçilerin yoğun olduğu bütün bölgelerde de uygulamak mümkün olacaktır. İşçinin en önemli sorunlarından biri haline gelen konut problemi bilinçli bir çalışma ile çözümlenebilir.»

Türk-İş, sosyal konut sorununu ilk olarak Bursa Genel Kongresi'ne getirmiş, 1966 yılı içinde yapılan Altıncı Genel Kurulunda ise, bu konudaki çalışmaları açıklamıştır. Konfederasyon her şeyden önce «rasyonel» bir konut politikasının yürürlüğe konulmasını istemekte, lüks mesken yapımının sınırlandırılmasını, arsa spekülasyonuna kesinlikle son verilmesini istemektedir. Türk-İş'e göre «konut kredileri», sosyal konutlara yönelmeli, konut inşaatı Devlet ve kooperatifler eliyle yürütülmelidir.

İşçi Konutları

Ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını tek başına karşılayamayacak durumda olan, maddi ve manevi imkânları sınırlı kişilerin bir araya gelip işbirliği yapmak suretiyle herhangi bir konuda tüketim ve üretim gayesine ulaşma fikrinden doğan kooperatifçilik hareketinin yapı kooperatifçiliği dalındaki gelişmesi, 6188 Sayılı Kanunun Emlâk Kredi Bankası ve İşçi Sigortaları (Sosyal Sigortalar) Kurumu tarafından ipotek karşılığı, uzun vadeli ve az faizli kredi açılması sistemini getiren mevzuatla olmuştur. Bu konudaki uygulamaya 1946 yılında kurulan İşçi Sigortaları Kurumu tarafından 4792 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanarak, 5417 sayılı Kanunun tesbit ettiği şartlar dahilinde başlanmıştır. Adı geçen Kanunlarla Kuruma sadece sigortalı işçiler adına inşa edilecek meskenler için, ipotek karşılığı ve gayrimenkul değerinin % 80 i nisbetinde ikrazda bulunma yetkisi tanınmıştır. Bundan sonra çıkarılan değiştirici mevzuatla (5937, 6391, 6900 ve 344 sayılı kanunlarla) Kurumun bu maksada ayrabileceği karşılıkların azami oranı % 25 e, kredi oranı ise maliyetinin % 90 ına çıkarılmıştır. Kredinin tahsis şartlarına ait statü ve talimatname ile, sigortalının bir yapı kooperatifine ortak olmaması, başka bir meskeni bulunmaması, kredinin kooperatif hükmü şahsiyetine açılması, beher ortak için 50.000 lırayı aşmaması, sigortalının aylık kazancının 1/4 inden fazla aylık taksit ödemesini icabettirmeyen miktarda kredi tahsisi, faizin % 4, vadenin ise 20 sene olması, ve inşaatın sosyal mesken standartlarına uygun olarak yapılması gibi şartlar ve esaslar vazolunmuştur.

Krediler 1962 yılına kadar Emlâk Kredi Bankası aracılığı ile açılmış, bu usulün uygulamada yarattığı çeşitli sakıncalar dolayısıyla kredilerin doğrudan doğruya kurum tarafından açılması daha faydalı bulunmuştur.

Doğrudan Doğruya Kurumca Açılan Krediler:

1 Nisan 1962 tarihindenberi yürürlükte olan «Sigortalılara Açılacak Mesken Kredileri ve Bunlarla İlgili İşler Hakkındaki Talimatname» gereğince 1966 yılı içinde 84 Kooperatife 91.425.158 liralık kredi açılmış böylece Kurum tarafından doğrudan doğruya açılan krediler toplamı 1966 yılı sonuna kadar 349.381.250 liraya, (20.6.1967) tarihi itibarıyla bu rakam 400.012.387 liradır) finanse edilen kooperatif sayısı 275 e ve bunların inşa ettirmekte olduğu mesken sayısı da 10128 e ulaşmıştır. Açılan kredilerden 228.913.747 lirası ödenmiştir. 10.128 meskenden de 3998 inin inşası tamamlanmış geri kalan 6130 konutun büyük bir

kısmı geçici kabul safhasına getirilmiştir.

T. Emlâk Kredi Bankası aracılığı ile açılan Krediler :

Yukarda bahsedilen talimatnamenin yürürlüğe girmesinden önce Emlâk Kredi Bankasının aracılığı ile finanse edilen kooperatiflere açılmış krediler toplamı 1966 yılı sonuna kadar 503.619.955 lirayı bulmuş, bu krediden 501.007.807 lirası ödenmiştir.

Bu yoldan finanse edilen kooperatif sayısı 279, inşa edilen konut sayısı da 15014 olup meskenlerden 12281 inin sahipleriyle ferdi münasebet işlemleri tamamlanmıştır.

Kurumca inşa ettirilen işçi meskenleri :

Yukarıda bahsedilen meskenler dışında olarak, doğrudan doğruya Kurumca inşa ettirilip sigortalılara ayrılan mesken sayısı 1966 sonu itibarıyla 1263 dür.

Ayrıca Karabük Demir-Çelik Müessesesi tarafından 204, Sümerbank tarafından 396 ve Etibank tarafından 1596 olmak üzere cem'an 2196 mesken dolaylı olarak Kurumca finanse edilmek suretiyle inşa edilmiş bulunmaktadır.

Böylece Kurumca finanse edilerek inşa edilmekte olan işçi meskeni sayısı 1966 yılı sonuna kadar 28601 i bulmuştur.

Mesken ihtiyacını karşılama hususunda en müşkül şartlar içinde bulunan kitleyi şüphesiz ki işçiler teşkil etmektedir. Özellikle sanayileşme hamlelerimizin büyük şehirlerde ve civarlarında gelişme göstermesi sonucunda meydana gelen işçi yoğunluğu şehirlerde mesken ihtiyacını şiddetlendirmekte, genel talep hacmini arttırmaktadır. Buna karşı, çeşitli sebeplerden şehirlerde kiraya ve satışa arz edilen meskenlerin fiyat rayıçları işçilerin mali kudretinin çok üstünde olduğundan, barınma ihtiyacı, daha ziyade sıhhi ve fenni şartları haiz olmıyan gecekondu tipindeki meskenlerle giderilmektedir. Nitekim yapılan araştırmalar gösteriyor ki, gecekondu sakinlerinin ortalama % 60 - 70 ini işçiler teşkil etmektedir. İşin üzücü tarafı şudur ki işçiler bu oturma şartları elverişsiz olan gecekondukların sahibi dahi olmayıp ücretlerinin büyük bir kısmını kira olarak vermektedirler. Bu itibarla gecekondu ve işçi meskenleri davası bir bakıma iç içe girmiş birinin halli diğereine faydalı olacak iki davadan ibaret sayılabilir.

Sigortalı işçi sayısının bir milyon civarında olduğu düşünülürse, bu güne kadar 28601 mesken yapan Sosyal Sigortalar Kurumunun mesken ihtiyacını karşıladığı işçi sayısının ne kadar az olduğu ortaya çıkar.

Çıkar yol rasyonel bir mesken politikasının yürürlüğe konmasıdır. Memleket gerçekleri göz önünde tutulmak şartıyla, lüks mesken yapımı sınırlandırılmalı ve lüks meskenler yüksek oranda vergilendirilmelidir. Arsa spekülasyonuna kesinlikle son verilmeli, bu amaçla, bir arsa vergisi konulmalıdır.

Türk-İş üyesi işçilerin konut sorunu

Türk-İş Araştırma Merkezi tarafından «İşçi Aile Bütçeleri» ile ilgili bir anket hazırlanmış ve 13.970 anket formu, sendikalarımıza, kendilerine üye olan her 50 işçiden birine rastgele dağıtmak ve doldurulup merkezimize iade edilmesini sağlamak üzere gönderilmiştir. Bu anket formları işçilerimiz tarafından doldurulduktan sonra, yine sendikalar marifetiyle toplanmıştır. Ancak, ankete katılma % 20.68 oranında olmuş ve böylece bir anket formunun temsil ettiği işçi-aile sayısı 242 ye yükselmiştir. Anket, daha önce, cevaplandırma oranının düşük olması ihtimali göz önüne alınarak 1/50 örneklemeye göre düzenlendiğinden katılma oranının düşük olmasının, anketin sıhhati üzerindeki rolü büyük olmamıştır. Türk-İş Araştırma Merkezine doldurulmuş olarak geri gönderilen 2889 anket formundan 265'i, eksik cevaplandırıldığından değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Sonuç olarak, Araştırma Merkezine eksiksiz cevaplandırılıp gönderilen ve değerlendirilen her bir anket formu 266 işçi ailesini temsil etmektedir.

Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Maraş, Mardin, Tunceli ve Yozgat illerinden cevap alınamadığından ve Kars ve Nevşehir illerinden gelen formlar eksik cevaplandırıldığından Türkiye için alınan sonuçlar 55 ilimizi kapsamaktadır.

Tablo I de birinci ve ikinci kolonlarda görüldüğü gibi, Kırşehir ve Hatay illerindeki işçilerin yarı-

sı, Aydındaki işçilerin üçte biri, Bolu'da oturan işçilerin beşte biri ailelerinden ayrı oturmaktadır. Anketten alınan sonuca göre, 18 ilimizde ailesi ile birlikte oturan işçilerin oranı % dür. Bu 18 ilimizden iki tanesinde (Afyon ve Niğde) bütün işçiler kendi evlerin de aileleriyle birlikte oturmaktadır. Buna karşı beş tanesinde (Antalya, Bitlis, Muğla, Muş ve Van) bütün işçiler aileleriyle birlikte oturdukları halde bunlardan hiçbirinin oturduğu ev kendisine ait değildir. 3 numaralı sütun bir başka

yönden incelendiğinde görülecektir ki, 6 ilimizde oturan işçilerin tamamı, kendilerine ait olmayan evlerde oturmaktadır. 55 ilin ortalamalarından da anlaşılacağı üzere bütün işçilerin sadece üçte biri kendilerine ait meskenlerde oturmakta olup, bunların % 7 si sahip oldukları evlerin borcunu, halen ödiyememiş durumdadır. Mesken bakımından en iyi durum da olan işçiler Afyon ve Niğde illerinde bulunmaktadır. Ancak bu iki ilde kira ödemeden oturan evlerin oda sayısı 55 ilin ortalama-

İllerin bölgelere göre dağılışı

Merkez

- Ankara
- Çankırı

I. Bölge

- Bolu
- Bursa
- Edirne
- İstanbul
- Kırklareli
- Kocaeli
- Sakarya
- Tekirdağ
- Zonguldak

II. Bölge

- Afyonkarahisar
- Bilecik
- Burdur
- Eskişehir
- Isparta
- Konya
- Kütahya

III. Bölge

- Aydın
- Balıkesir
- Çanakkale
- Denizli
- İzmir
- Manisa
- Muğla
- Uşak

IV. Bölge

- Adana
- Antalya
- Gaziantep
- Hatay
- İçel
- Niğde

V. Bölge

- Bitlis
- Çorum
- Erzincan
- Erzurum

- Kayseri
- Kırşehir
- Malatya
- Sivas
- Tokat

VI. Bölge

- Artvin
- Amasya
- Kastamonu
- Ordu
- Rize
- Samsun
- Sinop
- Trabzon

VII. Bölge

- Diyarbakır
- Elâzığ
- Muş
- Siirt
- Urfa
- Van

TABLO I : ŞEHİRLER İTİBARI İLE İŞÇİ AİLELERİ BARINMA DURUMU (%)

(1966 YILI SONU)

ŞEHİR	Ailesi ile Birlikte Oturan	Ailesinden Ayrı Oturan	KENDİ EVİ OLMAYANLAR			KENDİ EVİ OLANLAR		
			Toplam	Kira Ödeyen	Kira Vermeyen	Toplam	Borç Ödemeyen	Borç Ödeyen
	%	%	%	%	%	%	%	%
	1	2	3	4	5	6	7	8
Adana	98.6	1.33	62.67	62.67	—	37.33	37.33	—
Afyon	100.00	—	—	—	—	100.00	100.00	—
Amasya	100.00	—	40.91	40.91	—	59.09	59.09	—
Ankara	97.03	2.97	71.78	70.79	0.99	28.22	26.73	1.49
Antalya	87.50	12.50	100.00	100.00	—	—	—	—
Artvin	96.15	3.85	57.69	50.00	7.69	42.31	42.31	—
Aydın	66.67	33.33	85.71	80.95	4.76	14.29	14.29	—
Balıkesir	94.44	5.56	62.50	41.67	20.83	37.50	37.50	—
Bilecik	100.00	—	80.00	80.00	—	20.00	20.00	—
Bitlis	100.00	—	100.00	100.00	—	—	—	—
Bozü	79.17	20.83	66.67	66.67	—	33.33	33.33	—
Burdur	96.97	3.03	72.73	72.73	—	27.27	24.24	3.03
Bursa	96.77	3.23	56.99	54.84	2.15	43.01	43.01	—
Çanakkale	100.00	—	66.67	66.67	—	33.33	33.33	—
Çankırı	100.00	—	88.89	89.89	—	11.11	11.11	—
Çorum	83.33	16.67	61.11	61.11	—	38.89	38.89	—
Denizli	100.00	—	75.00	75.00	—	25.00	25.00	—
Diyarbakır	92.31	7.69	84.62	80.77	3.85	15.38	15.38	—
Edirne	96.67	3.33	63.33	63.33	—	36.67	36.67	—
Elâzığ	85.06	4.94	87.65	85.18	2.47	12.35	12.35	—
Erzincan	94.74	5.26	73.68	73.68	—	26.32	26.32	—
Erzurum	93.18	6.82	38.64	36.36	2.28	61.36	61.36	—
Eskişehir	96.55	3.45	60.92	57.47	3.45	39.08	37.36	1.72
Gaziantep	96.15	3.85	53.85	53.85	—	46.15	46.15	—
Hatay	50.00	50.00	25.00	25.00	—	75.00	75.00	—
Isparta	100.00	—	20.00	20.00	—	80.00	80.00	—
İçel	90.63	9.37	59.38	59.38	—	40.62	37.50	3.12
İstanbul	94.43	5.57	68.91	68.68	0.23	31.09	30.16	0.93
İzmir	97.73	2.27	68.18	56.82	11.36	31.82	31.06	0.76
Kastamonu	96.43	3.57	89.29	85.71	3.58	10.71	10.71	—
Kayseri	89.47	10.53	71.05	65.79	5.26	28.95	26.32	2.63
Kırklareli	100.00	—	36.00	36.00	—	64.00	48.00	16.00
Kırşehir	50.00	50.00	75.00	75.00	—	25.00	25.00	—
Koçaeli	98.33	1.67	61.67	60.00	1.67	38.33	38.33	—
Konya	94.55	5.45	62.73	58.18	4.55	37.27	0.91	36.36
Kütahya	95.73	4.27	52.14	51.28	0.86	47.86	46.15	1.71
Malatya	93.75	6.25	60.00	60.00	—	40.00	40.00	—
Maniſa	96.55	3.45	20.69	13.79	6.90	79.31	75.86	3.45
Muğla	100.00	—	100.00	50.00	50.00	—	—	—
Mus	100.00	—	100.00	100.00	—	—	—	—
Niğde	100.00	—	—	—	—	100.00	100.00	—
Ordu	100.00	—	33.33	33.33	—	66.67	66.67	—
Rize	92.17	7.83	19.13	19.13	—	80.87	80.87	—
Sakarya	96.23	3.77	50.94	50.94	—	49.06	43.40	5.66
Samsun	95.45	4.55	05.91	65.91	—	34.09	31.82	2.27
Siirt	100.00	—	100.00	100.00	—	—	—	—
Sinop	86.67	13.33	53.33	46.67	6.66	46.67	46.67	—
Sivas	95.45	4.55	68.18	68.18	—	31.82	31.82	—
Tekirdağ	92.31	7.69	61.54	61.54	—	38.46	38.46	—
Tokat	94.12	5.88	52.94	41.18	11.76	47.06	41.18	5.88
Trabzon	100.00	—	73.68	73.68	—	26.32	26.32	—
Urfa	100.00	—	83.33	83.33	—	16.67	16.67	—
Uşak	100.00	—	52.00	52.00	—	48.00	48.00	—
Van	100.00	—	100.00	100.00	—	—	—	—
Zonguldak	97.14	2.86	70.48	59.05	11.43	29.52	27.62	1.90
TOPLAM	95.08	4.92	62.69	59.64	3.05	37.31	34.72	2.59

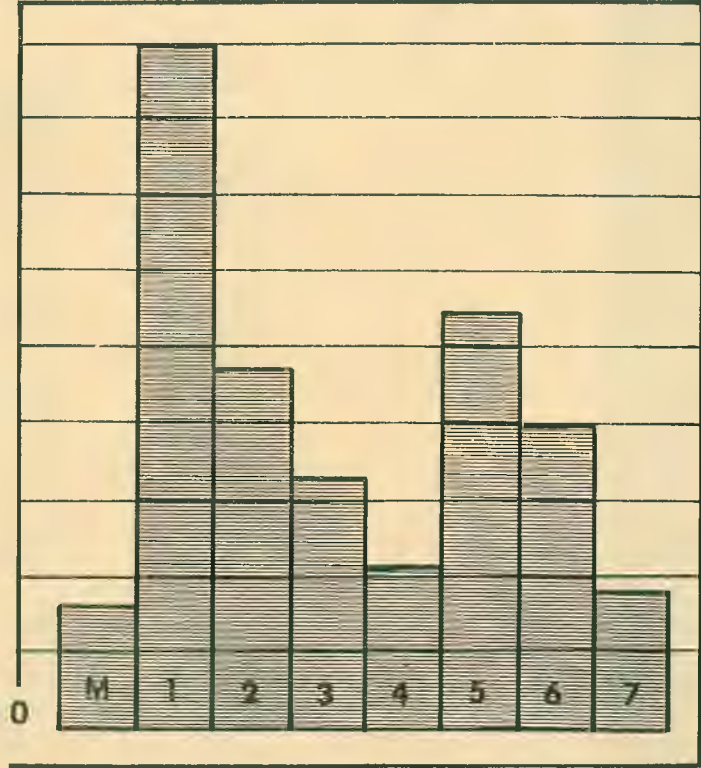
masının altındadır. Afyon'da ortalama olarak aile başına düşen o da sayısı iki, Niğde'de ise bir buçuktur. Konya ilinde oturan işçilerin üçte biri ev sahibi olduğu halde bunların % 97.56 sı evleri dolayısıyla borçlu durumdadır. Burada çok önemli bir başka nokta unutulmamalıdır : İşçi ailelerinin hemen hepsi, sıhhi olmayan, elverişsiz şartları haiz evlerde barınmaktadır.

Aynı konular, şehirlerin gruplandırıldığı bölgeler itibariyle (Tablo II) incelendiğinde bazı dik kate değer sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Ailesinden ayrı oturanların en fazla olduğu yer Bitlis (% 0), Çorum (% 16.67), Erzincan (% 5.26) Erzurum (% 6.82), Kayseri (% 10.53), Kırşehir (% 50.00), Malatya (% 6.25), Sivas (% 4.55) ve Tokat (% 5.88) illerini içine alan V. Bölgedir.

Ev sahibi olma bakımından en kötü durumda olan işçi aileleleri ise Diyarbakır (% 84.62), Elâzığ (% 87.65), Muğla (% 100), Siirt (% 100), Urfa (% 83.33) ve Van (% 100) illerini içine alan VII. Bölgede oturmaktadır. Bu bölgedeki bütün şehirlerde, kirada oturanların oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Ailesinden ayrı oturan işçilerin bölgelere dağılışı (sayı olarak)

Oturduğu ev kendilerine ait olup da evi dolayısıyla borçlu durumda olanların en fazla olduğu bölge ise, Afyonkarahisar (% 0.0),

Bilecik (% 0.0), Burdur (% 3.03) Eskişehir (% 1.72), Isparta (% 0.0), Konya (% 36.36) ve Kütahya (% 1.71) illeri kapsayan II. Bölge-

TABLO II — BÖLGELER (*) İTİBARİLE İŞÇİ AİLELERİ BARINMA BÖLGELERİ (**) (1966 YILI SONU)

Bölgeler	Aile sayısı	Ailesile birlikte oturanlar		Ailesinden ayrı oturanlar		KENDİ EVİ OLMAYANLAR						KENDİ EVİ OLANLAR					
						TOPLAM		Kira ödeyen		Kira vermeyen		TOPLAM		Borç ödemeyen		Borç ödeyen	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Merkez	211	205	97.16	6	2.84	153	72.51	151	71.56	2	0.95	58	27.49	55	26.07	3	1.42
I. Bölge	834	794	95.20	40	4.80	540	64.75	524	62.83	16	1.92	294	35.25	281	33.69	13	1.56
II. Bölge	450	432	96.00	18	4.00	266	59.11	254	56.44	12	2.67	184	40.89	138	30.67	46	10.22
III. Bölge	303	288	95.05	15	4.95	192	63.37	154	50.83	38	12.54	111	36.63	109	35.97	2	0.66
IV. Bölge	149	141	94.63	8	5.37	89	59.73	89	59.73	—	—	60	40.27	59	39.60	1	0.67
V. Bölge	274	253	92.34	21	7.66	169	61.68	164	59.85	5	1.83	105	38.32	103	37.59	2	0.73
VI. Bölge	275	260	94.55	15	5.45	124	45.09	120	43.64	4	1.45	151	54.91	150	94.55	1	0.36
VII. Bölge	128	122	95.31	6	4.69	112	87.50	109	85.16	3	2.34	16	12.50	16	12.50	—	—
TOPLAM	2624	2495	95.08	129	4.92	1645	62.89	1566	59.64	80	3.05	979	37.31	911	34.72	68	2.59

(*) Ankete dahil 55 ilin Türk-İş bölge temsilciliklerine dağılışı 43. sayfadadır.

(*) Bütün yüzdeler her ilde ankete katılan aile sayıları ile oranlanmıştır.

TABLO III : ŞEHİRLER ve ODA SAYILARI İTİBARİLE İŞÇİ MESKENLERİ

(1966 YILI SONU)

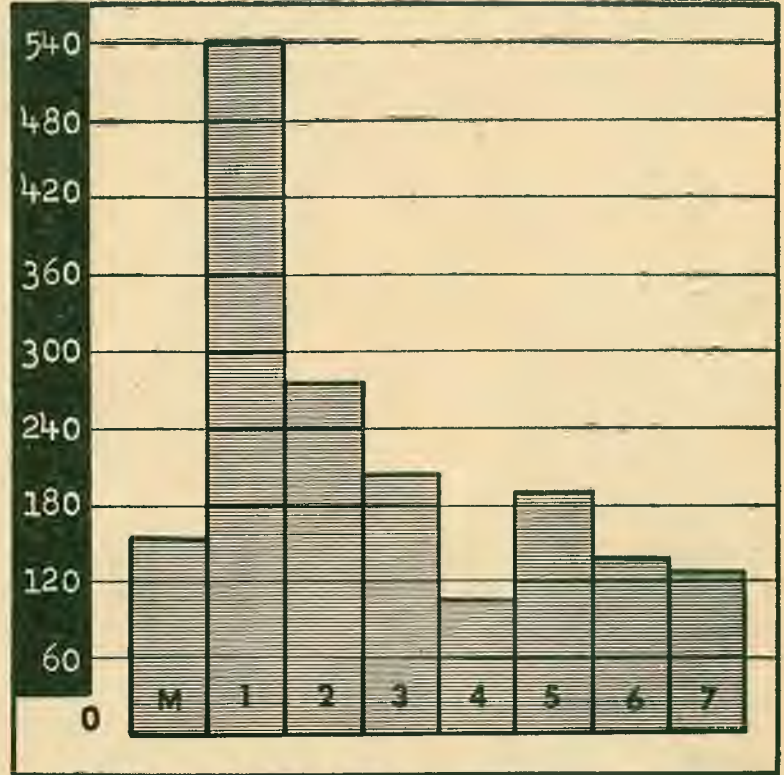
ŞEHİR	1 Odalı evde oturan	2 Odalı evde oturan	2 Odalı evde oturan	4 Odalı evde oturan	5 Odalı evde oturan	6 Odalı evde oturan	6 dan fazla odali evde oturan	Aile başına oda sayısı	Oda fart sayısı
	%	%	%	%	%	%	%		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Adana	12.00	68.00	17.33	1.33	—	1.33	—	2.13	3.13
Afyon	—	100.00	—	—	—	—	—	2.00	4.00
Amasya	4.55	27.27	36.36	27.27	—	4.55	—	2.91	2.48
Ankara	9.90	48.02	35.64	5.45	0.99	—	—	2.40	2.62
Antalya	12.50	87.50	—	—	—	—	—	1.80	2.87
Artvin	19.23	7.69	23.08	38.46	7.69	—	3.85	3.35	2.31
Aydın	38.10	47.62	14.29	—	—	—	—	1.76	3.62
Balıkesir	6.94	50.00	37.50	5.56	—	—	—	2.28	2.34
Bilecik	—	60.00	—	20.00	20.00	—	—	3.00	1.87
Bitlis	—	70.00	20.00	10.00	—	—	—	2.40	3.25
Bolu	—	33.33	50.00	16.67	—	—	—	2.83	1.79
Burdur	—	30.30	57.58	12.12	—	—	—	2.82	2.08
Bursa	5.38	51.61	27.96	10.75	2.15	—	2.15	2.62	2.19
Çanakkale	—	33.33	50.00	—	16.67	—	—	3.00	1.50
Çankırı	—	55.56	33.33	11.11	—	—	—	2.56	1.91
Çorum	11.11	44.44	16.67	16.67	—	11.11	—	2.83	2.51
Denizli	—	50.00	37.50	12.50	—	—	—	2.63	2.67
Diyarbakır	15.38	50.00	30.77	3.85	—	—	—	2.33	3.02
Edirne	—	46.67	46.67	3.33	3.33	—	—	2.63	2.22
Elâzığ	23.46	56.79	17.28	2.47	—	—	—	1.99	3.27
Erzincan	21.05	63.16	10.53	5.26	—	—	—	2.00	3.24
Erzurum	11.36	56.82	27.27	4.55	—	—	—	2.25	3.97
Eskişehir	2.87	48.28	43.68	5.17	—	—	—	2.51	2.43
Gaziantep	15.38	53.85	23.08	3.85	3.85	—	—	2.27	2.90
Hatay	25.00	75.00	—	—	—	—	—	1.75	3.71
Isparta	—	—	20.00	80.00	—	—	—	3.80	1.63
İçel	12.50	75.00	9.38	3.13	—	—	—	2.03	2.89
İstanbul	10.21	51.97	28.31	6.96	1.86	0.46	0.23	2.41	2.37
İzmir	18.18	50.76	28.79	2.27	—	—	—	2.15	2.68
Kastamonu	7.14	17.86	57.14	14.28	3.57	—	—	2.89	1.96
Kayseri	7.89	44.74	36.84	10.53	—	—	—	2.50	2.44
Kırklareli	8.00	52.00	32.00	8.00	—	—	—	2.40	2.28
Kırşehir	50.00	25.00	—	25.00	—	—	—	2.00	3.75
Kocaeli	1.67	30.00	40.00	23.33	3.33	1.67	—	3.00	2.19
Konya	1.82	36.36	45.45	13.64	1.82	0.91	—	2.80	2.42
Kütahya	9.40	41.03	29.91	15.38	4.27	—	—	2.64	2.38
Malatya	3.75	33.75	46.25	13.75	1.25	1.25	—	2.79	2.54
Manisa	13.79	65.52	17.25	3.45	—	—	—	2.10	3.02
Muğla	20.00	70.00	10.00	—	—	—	—	1.90	3.37
Muş	75.00	—	25.00	—	—	—	—	1.50	5.83
Niğde	50.00	50.00	—	—	—	—	—	1.50	5.50
Ordu	—	—	83.33	16.67	—	—	—	3.17	2.26
Rize	10.43	27.83	36.52	16.52	4.35	4.35	—	2.90	2.36
Sakarya	3.77	30.19	37.79	16.28	7.55	3.77	—	3.06	2.04
Samsun	2.27	31.82	43.18	18.18	2.27	—	2.27	2.98	1.21
Siirt	—	50.00	50.00	—	—	—	—	2.50	3.00
Sinop	13.33	6.67	40.00	33.33	—	6.67	—	3.20	2.38
Sivas	4.55	43.18	40.91	9.09	—	2.27	—	2.64	2.82
Tekirdağ	—	61.54	30.77	7.69	—	—	—	2.46	2.66
Tokat	17.65	41.18	35.29	—	5.88	—	—	2.35	2.75
Trabzon	10.53	57.89	31.58	—	—	—	—	2.21	3.45
Urfa	8.33	66.67	8.33	16.67	—	—	—	2.33	3.11
Uşak	12.00	20.00	48.00	16.00	—	4.00	—	2.84	2.59
Van	—	—	100.00	—	—	—	—	3.00	2.00
Zonguldak	9.52	41.90	40.00	6.67	1.90	—	—	2.50	3.03
TOPLAM	9.34	45.54	33.23	9.38	1.60	0.77	0.19	2.51	2.53

dir. Görüldüğü gibi bölgedeki oranı yükselten Konya ilidir.

Yukardaki tabloda görüldüğü gibi işçilerin çoğunluğu iki odalı evlerde oturmaktadır. Bir ve iki odalı evlerde barınan işçi - ailelerin toplamı 1440 (% 54.88) dir. Burada hemen şunu da belirtmek gerekir ki, bu anketten alınan oda sayısı ortalamaları, gerçektekinden yüksektir. Çünkü bazı işçilerimiz evlerindeki bütün bölmeleri (mutfak, antre v.s. gibi) oda sayısı olarak bize bildirmişlerdir. Bunlardan açıkça yazılmış olanlar üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış olmakla beraber, çoğunlukla oda sayısı sorusunun karşısına bir rakamla cevap verildiğinin bu sayıya dahil edildiğini anlamak imkânsızlığı ile karşı karşıya kalınmıştır.

Yukarda belirtilen sebeplerle hakikattekenden yüksek olmasına rağmen, yine de çıkan sonuçlardaki oda sayısı ortalamaları çok düşüktür. Ortalama olarak 11 ilimizde oturan işçilerin üçte biri bir odalı meskenlerde barınmaktadır ki, bu oran, Niğde ve Kırşehir illerinde % 50, Muş'da ise % 75'e yükselmektedir. İşçi ailelerinde ortalama fert sayısının 6.3 olduğu dikkate alındığında işçiler bakımından mesken probleminin önemi daha açıkça anlaşılabacaktır. 26 ilimizde oturan işçilerin % 62'si iki odalı meskenlerde barınmaktadır.

Oturduğu ev kendine ait olmayan işçi ailelerinin bölgelere dağılışı (sayı olarak)

Aile başına düşen oda sayıları (3.80) ve en kötü durumda olan ilimizin de Muş ve Niğde (1.50) durumunda olan ilimizin Isparta olduğu anlaşılır. Ankara, İstanbul

TABLO IV. : BÖLGELER (*) VE ODA SAYILARI İTİBARİLE İŞÇİ MESKENLERİ (1966 YILI SONU)

Bölgeler	Aile sayısı	1 Odalı evde oturanlar		2 Odalı evde oturanlar		3 Odalı evde oturanlar		4 Odalı evde oturanlar		5 Odalı evde oturanlar		6 Odalı evde oturanlar		6 dan fazla odalı evde oturanlar		Aile başına Oda	Oda başına fert
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Merkez	211	20	9.48	102	48.34	75	35.35	12	5.69	2	0.95	—	—	—	—	2.40	2.59
I. Bölge	834	64	7.67	393	47.12	272	32.61	78	9.35	19	2.28	5	0.60	3	0.36	2.55	2.37
II. Bölge	450	18	4.00*	186	41.33	182	40.44*	55	12.22	8	1.78	1	0.22	—	—	2.67	2.35
III. Bölge	303	46	15.18	150	49.50	92	30.36	13	4.29	1	0.33	1	0.33	—	—	2.23	2.71
IV. Bölge	149	21	14.09	101	67.79*	22	14.77*	3	2.01	1	0.67	1	0.67	—	—	2.09	3.08
V. Bölge	274	24	8.76	123	44.89	94	34.31	27	9.85	2	0.73	4	1.46	—	—	2.53	2.86
VI. Bölge	275	25	9.09	71	25.82*	108	39.27	53	19.27	9	3.27	7	2.55	2	0.73	2.93	2.28
VII. Bölge	128	27	21.09	69	53.91	27	21.09*	5	3.91	—	—	—	—	—	—	2.08	3.23
TOPLAM	2624	245	9.34	1195	45.54	872	33.23	246	9.38	42	1.60	19	0.72	5	0.19	2.51	2.53

(*) Türk-İş bölgeleri

Ekonomi

ve İzmir İllerinde aile başına düşen ortalama oda sayısı, Türkiye ortalamalarının altındadır.

Oda başına düşen fert sayısı (9. kolon) bakımından, barınma ihtiyacını en güç şartlar altında gideren işçilerimiz Muş ve Niğde İllerimizde oturmaktadır. Ankara ve İzmir illerinde oda başına düşen fert sayısı Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen İstanbul'da durum tersinedir.

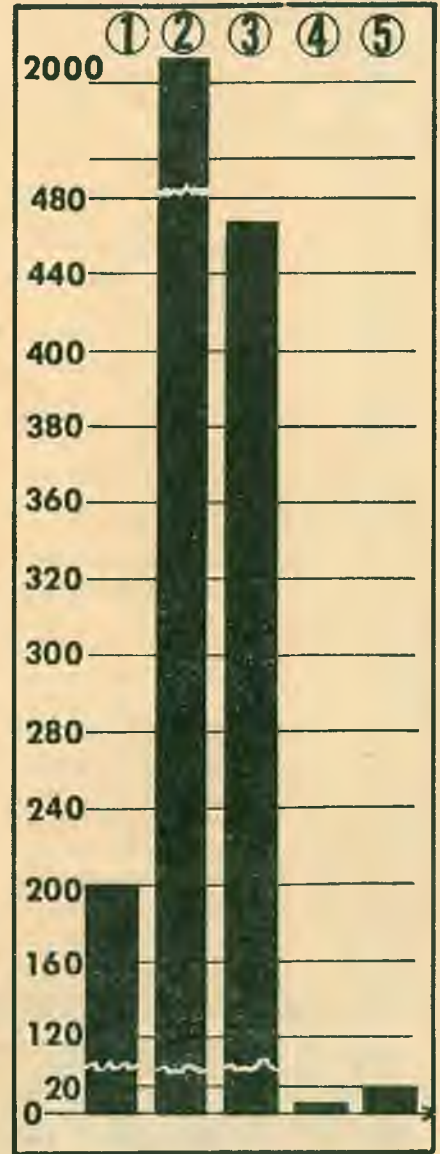
Şehirler, Türk-İş bölgeleri olarak gruplandırıldığında tek odalı evde oturanların oranının en yüksek olduğu bölge % 21.09 ile VII. bölge olup bu bölgede oturan ailelerin % 53.91 i iki odalı evde oturmaktadırlar. II. Bölgede ise tek odalı evde oturanlar bölgedeki ailelerin % 4 ünü teşkil etmektedir. IV. Bölgede oturan a-

ilelerin üçte ikiden fazlası iki odalı evlerde barınmakta olup bu oran Türkiye ortalamasının da çok üstündedir.

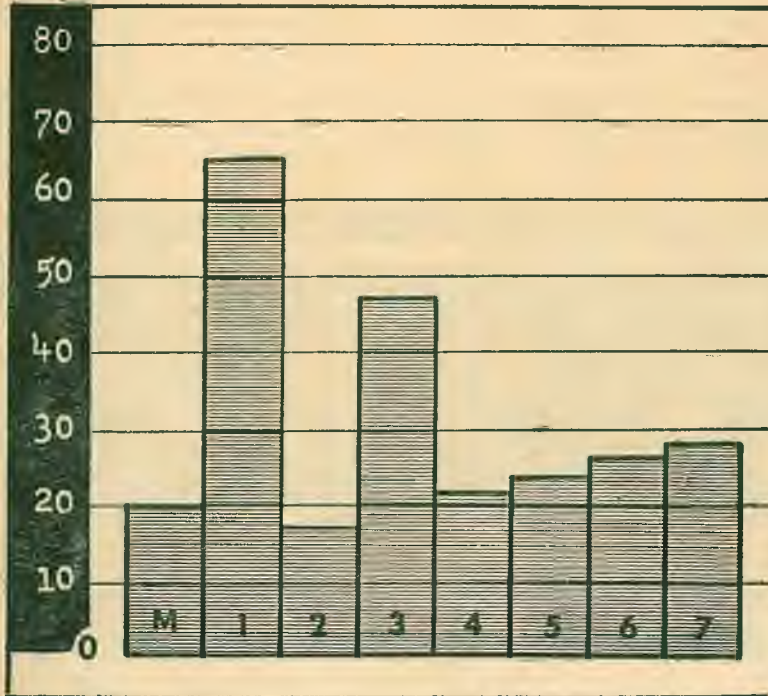
Mesken durumu en iyi olan VI. Bölge ve en kötü olan da VII. Bölgedir. (16 ve 17. kolon)

Türkiye'nin sosyal problemlerinden biri olan mesken problemi nüfusun büyük bir çoğunluğunu teşkil eden dar gelirli işçiler bakımından daha büyük bir önem kazanmaktadır. Esasen gelir bakımından tatmin edilmeyen, dolayısıyla alt gelir grubunu teşkil eden işçilerin sosyal ihtiyaçlarının en zarurisi olan barınma ihtiyacının halledilememesi, normal olarak bu kitlede huzursuzluk ve verim düşüklüğü yaratacak mahiyettedir. Bugün problemin halli için detaylı bir mesken politikası- na ihtiyaç hissedilmekte olup ge-

İŞÇİ MESKENLERİNDE ODA BAŞINA DÜŞEN FERT SAYISI

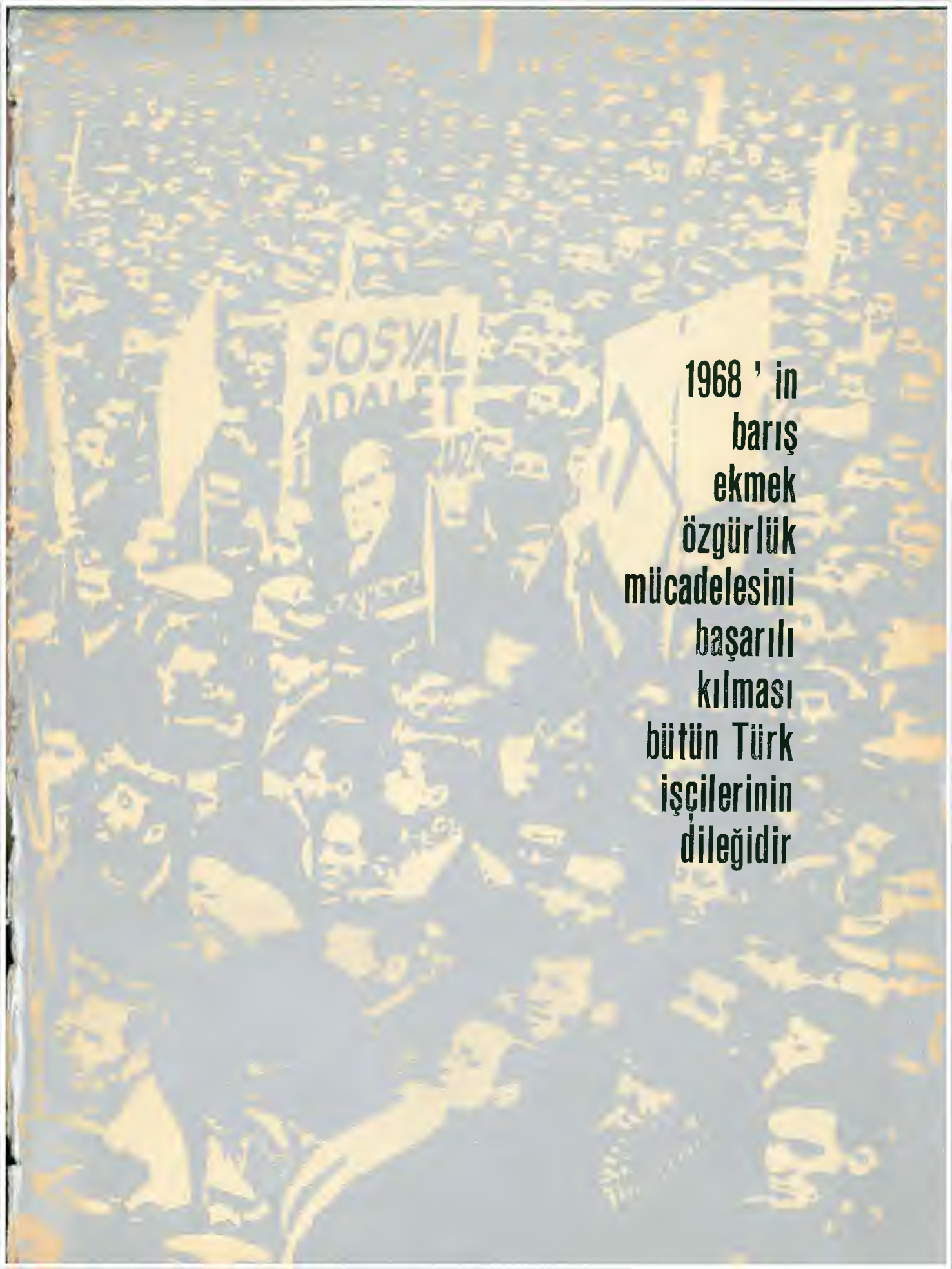

Bir odada oturan işçi ailelerinin bölgelere dağılışı (sayı olarak)

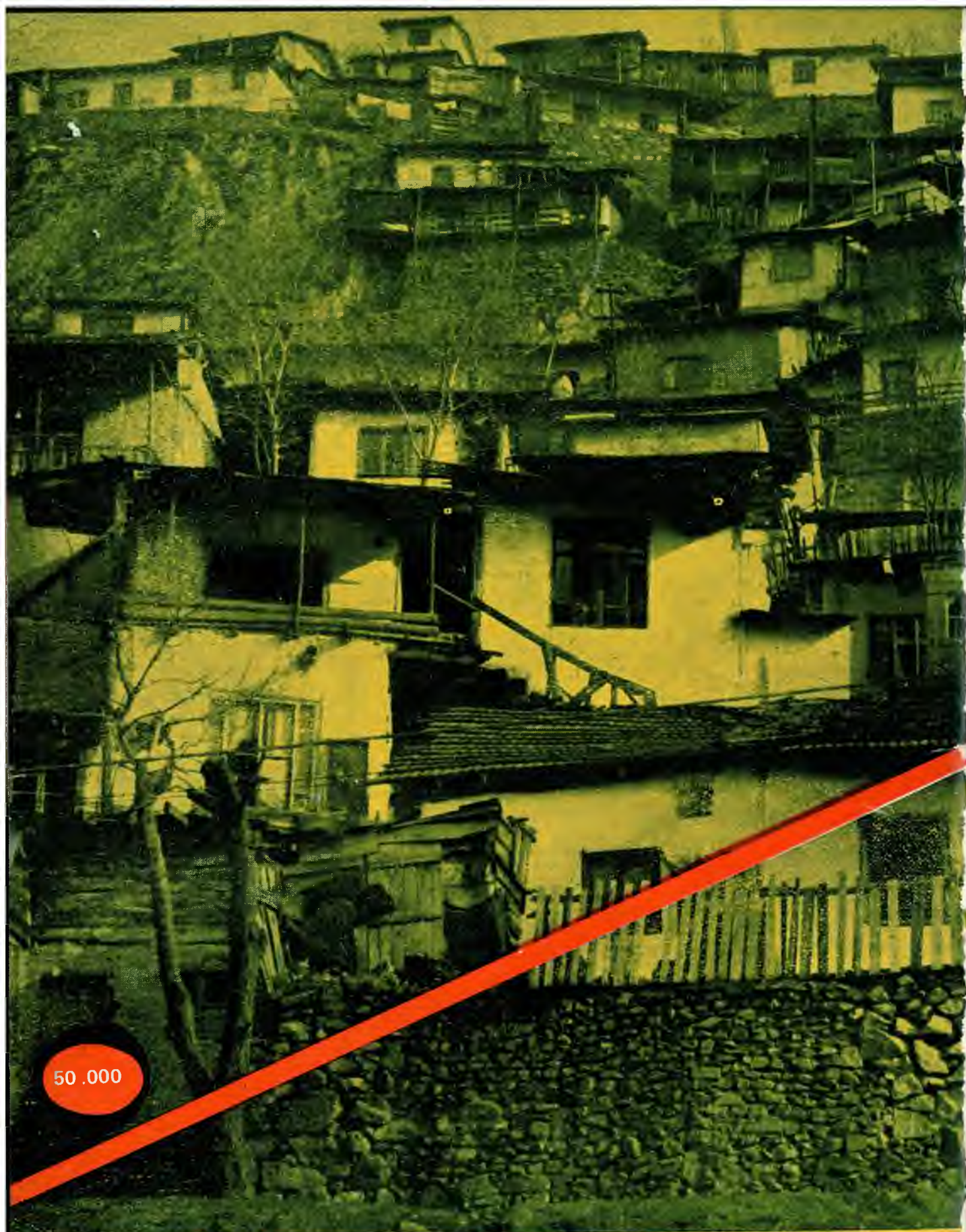

Yukardaki grafik işçi konutlarında oda başına düşen fert sayısını göstermektedir. Grafiğin sol tarafındaki rakamlar aile sayısı, yukarıdaki daire içindeki rakamlar da oda başına düşen fert sayısıdır.

rek planda ve gerekse hükümet programlarında yer alan konunun halinde radikal tedbirlerin alınması gereklidir.

1968 ' in
barış
ekmek
özgürlük
mücadelesini
başarılı
kılması
bütün Türk
işçilerinin
dileğidir

50.000